

የፌዴራል ጤና ጥበቃ ሚኒስቴር

የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም
የአተገባበር ማንዋል

ነሐሴ 2001 ዓ/ም
አዲስ አበባ

የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም አተገባበር ማንዋል

- 1. መግቢያ 1
- 2. ትርጓሜ 2
- 3. የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ዓላማ 4
- 4. የአፈፃፀም ስልቶች 4

ምዕራፍ አንድ፡- የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ይዘትና አደረጃጀት

- 1.1 የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም አደረጃጀት 7
- 1.2 የፕሮግራሙ ይዘት 8
- 1.3 የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የሚተገበርባቸው ሥፍራዎች 9
- 1.4 የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ ሥነ-ምግባርና ሚና 10

ምዕራፍ ሁለት፡- የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም አተገባበር የስራ ሂደት

- 2.1 በቀበሌ ደረጃ የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም አጠቃላይ የሥራ ሂደት ፍሰት 14
- 2.2 የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የሥራ ሂደት ፍሰት ሥዕላዊ መግለጫና ዝርዝር ተግባራት 15
 - 2.2.1 ሕብረተሰቡንና አካባቢውን ጠንቅቃ ማወቅ 15
 - 2.2.2 የጤና ችግሮችና ችግር ፈቺ መፍትሔዎችን በመለየት እቅድ ማዘጋጀት 18
 - 2.2.3 በሞዴል ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራምን መተግበር 29
 - 2.2.4 የትምህርት ቤት ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም 52
 - 2.2.5 በወጣት ማዕከል የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራምን መተግበር 57

ምዕራፍ ሦስት፡- የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም አፈፃፀም መለኪያዎችና ጠቋሚዎች

- 3.1 የእቅድ አፈፃፀም ሂደትን መከታተልና መገምገም 61
- 3.2 የከተማ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ የስራ ክንውን ክትትል 62
- 3.3 የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራምን ለመለካት ትኩረት ሊደረገባቸው የሚገቡ ጉዳዮች 63
- 3.4 የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የአፈፃፀም ጠቋሚዎች 64
 - የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ ተግባርና ኃላፊነት 68
 - ለጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ የሚያስፈልጉ መሰረታዊ መሳሪያዎች እና መድሐኒቶች 70

የከተማ ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም አተገባበር ማንዋል

1. መግቢያ

ኢትዮጵያ በአፍሪካ ከሚገኙ ሀገሮች በሕዝብ ብዛት በሁለተኛ ደረጃ ላይ ትገኛለች። በማዕከላዊ ስታትስቲክስ ኤጀንሲ የወጣው የ2000 ዓ.ም የሕዝብና ቤቶች ቆጠራ ውጤት መረጃ የሀገሪቱ አጠቃላይ የሕዝብ ብዛት 73,918,505 ሚሊዮን እንደሆነ ያመለክታል። ከዚህም ውስጥ 11,956,170 ሚሊዮን (16.17%) የሚሆነው ሕዝብ በከተማ እንደሚኖርና ይህም በየዓመቱ በአማካኝ 5 በመቶ እንደሚያደግ መረጃው ይጠቁማል።

ከቅርብ ዓመታት ወዲህ በሀገሪቱ የከተሞች መስፋፋትና የሕዝብ ቁጥር ዕድገት በከፍተኛ መጠን እየጨመረ መጥቷል። ለዚህም ምክንያቶቹ በርካታ ቢሆኑም ዋና ዋናዎቹ ግን ሕዝቡ ለሥራ፣ ለትምህርትና ለተሻለ ኑሮ ከገጠር ወደ ከተማ መፍለስ ናቸው። ይሁን እንጂ የማሕበራዊ አገልግሎት መስጫዎችና የሕብረተሰቡ የነፍስ ወከፍ ገቢ ከከተሞች መስፋፋትና ከሕዝብ ቁጥር ዕድገት ጋር ጌን ለጌን ባለማደጉ በከተሞች ውስጥ በርካታ የጤናና ጤና ነክ ችግሮች እንዲስፋፉ አድርጓል።

በመሆኑም በከተሞች በሚታየው የግልና የአካባቢ ንፅህና ጉድለት፣ ተስማሚ የመኖሪያ ቤትና የንፁህ ውሃ አቅርቦት እጥረት፣ የጤና ግንዛቤ ማነስ፣ የምግብ ማነስና አለመመጣጠን፣ የማህበራዊ ኑሮ ጠንቆች መስፋፋት፣ ወዘተ. ጋር በተያያዘ የተለያዩ ተላላፊ በሽታዎች የሕብረተሰቡ የጤና ችግር ሆነው ይታያሉ። ከዚህ በተጨማሪ ከከተማ የአኗኗር ዘይቤ ማለትም ከአመጋገብ፣ ከሥራ ሁኔታ፣ ከአሰፋፈርና ከመሳሰሉት ጋር ተያይዘው የሚመጡ ተላላፊ ያልሆኑ የተለያዩ የጤና ችግሮች ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተስፋፋ መጥተዋል።

እነዚህን ጥምር ችግሮች ሕብረተሰብ አቀፍ (Community Based) በሆነ አካሄድ ለመቅረፍ በአሁኑ ወቅት መንግሥት የከተማን ሕብረተሰብ አኗኗርና አሰፋፈር መሠረት በማድረግ፣ ጌልተው የሚታዩ የጤና ችግሮችንና የጤና አገልግሎት አደረጃጀትን ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት የከተማ ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራምን ቀይሷል። ፕሮግራሙም በዋናነት መከላከልን ማዕከል በማድረግ ጤናን ለማበልፀግና በሽታን ለመከላከል የሚያስችሉ አገልግሎቶችን ፍትሐዊ በሆነ መልኩ ለከተማው ሕብረተሰብ ለማዳረስ ታስቦ የተዘጋጀ ነው።

በዚህ መሠረት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ በከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም አፈፃፀም ሂደት ተግባርና ኃላፊነቷን በግልጽ ተገንዝባ በፕሮግራሙ ዕቅድ ክንውን፣ ክትትልና ግምገማ በማድረግ የዕለት ተዕለት ተግባሯን ማከናወን እንድትችል ለመርዳት ይህ የአተገባበር ማንዋል ተዘጋጅቶ ቀርቧል። ማንዋሉ በፕሮግራሙ አተገባበር ሂደት ድርሻ ባላቸው በብዙኃን ማህበራት፣ በሴክተር መ/ቤቶችና የልማት አጋሮችና ሕብረተሰቡ መካከል የጋራ ግንዛቤን፣ ትብብርንና መተማመንን ደረጃ በደረጃ በማጎልበት ፕሮግራሙን በተቀናጀ መልኩ ተግባራዊ ለማድረግ በጋራ የአፈፃፀም ማዕቀፍነት እንደሚያገለግል ይታመናል።

የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም በአሁኑ ወቅት በሀገሪቱ በመካሄድ ላይ የሚገኙ የተለያዩ ፕሮግራሞችና ስትራቴጂዎች አካል በመሆኑ አደረጃጀቱና አፈፃፀሙ ከእነዚህ ጋር ተጣጥሞ የሚከናወን ነው። በመሆኑም የዚህ ማንዋል ተግባራዊነት ለብቻው በተናጠል ተፈፃሚ የሚሆን ሳይሆን ከጤናው ዘርፍ የልማት ስትራቴጂ፣ ከገጠር ልማት ስትራቴጂ፣ ከሲቪል ሰርቪስ ፕሮግራምና ካልተማከለ አስተዳደር ጋር በማገናዘብ ተፈፃሚ የሚሆን ነው።

የአተገባበር ማንዋሉ የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራምን ቀልጣፋ፣ ውጤታማና የተገልጋዩን ፍላጎት በሚያረካ መልኩ ደረጃ በደረጃ ለመተግበር እንዲቻል ከአዲሱ መሠረታዊ የአሠራር ሥርዓት ለውጥ (BPR) አንፃር ተቃኝቶ በሦስት ምዕራፎች ተዘጋጅቷል። የመጀመሪያው ምዕራፍ የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራምን ይዘትና አደረጃጀት ሲይዝ፣ ሁለተኛው ምዕራፍ ደግሞ የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም አተገባበር የስራ ሂደት ይዟል። የፕሮግሙ አፈፃፀም መለኪያዎች (Measurments) እና ጠቋሚዎች (Indicators) ደግሞ በምዕራፍ ሦስት ላይ ቀርበዋል።

2. ትርጓሜ

- ❖ «ከተማ» ማለት ማዘጋጃ ቤት የተቋቋመበት ወይም 2000 □□ም ከዚያ በላይ የህዝብ ቁጥር ያለውና ከዚህ ውስጥ ቢያንስ 50% የሚሆነው የሠው ኃይል ከግብርና ውጭ በሆነ ሥራ የተሰማራ ሆኖ የሚገኝበት ሲሆን ተፈፃሚነቱም 10000 እና ከዚያ በላይ ኗሪዎች ባሏቸው አካባቢዎች ነው። የኗሪዎቹን ቁጥር ከ10000 በታች ከሆነ ፕሮግራሙ እንዲተገበርባቸው በሚመለከተው ክልል በሚወሰኑ ሌሎች ከተሞች ይሆናል(ስራና ከተማ ልማት ሚኒስቴር)።
- ❖ «የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም» ማለት የከተማ አጠቃላይ የጤና አገልግሎት ስርዓት አካል ሆኖ በህብረተሰቡና በልማት አጋሮች በተቀናጀ ጥረት ጤናማ ሕብረተሰብና ጤናማ የመኖሪያና የሥራ አካባቢዎችን ለመፍጠር በሙያቸው ነርስ በሆኑና በጤና

ኤክስቴንሽን ማህጸን ላይ በሰለጠኑ ሴት የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች አማካኝነት የከተማ የጤና ኤክስቴንሽን ፖሊሲዎችን በቤተሰብና በመኖሪያ አካባቢ፣ በት/ቤትና በወጣት ማዕከል ተግባራዊ በማድረግ ጤናን የማበልፀግ፣ በሽታን የመከላከል የመጀመሪያ ደረጃ ህክምና እርዳታንና የህሙማን አላላክና አቀባበል አገልግሎትን በቀላሉ ለሕብረተሰብ ለማድረስ የሚያስችል ፕሮግራም ነው።

- ❖ «ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች» ማለት በጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ከሰለጠኑ ሞዴል ቤተሰቦች መካከል የተመረጡና የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም በሚተገበርባቸው አካባቢዎች ሁሉ አጋዥ ሆነው የሚያገለግሉ ናቸው። እነዚህ የህብረተሰብ ክፍሎች በመልካም ሥነ-ምግባራቸው፣ በለውጥ ተቀባይነታቸውና አራማጅነታቸው በነዋሪውና በጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የተመሰከረላቸውና የተመረጡ እንዲሁም የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራምን ለመደገፍና ለማራመድ ፈቃደኞች የሆኑ ናቸው።
- ❖ «ሞዴል ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ ማፍራት» ማለት በከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎችና በግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች አማካኝነት የጤና ኤክስቴንሽን ፖሊሲዎችን በቤተሰብና በጉራቤት ቤተሰቦች ውስጥ እንዲተገበሩ በማድረግ ጤናማ ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ ለመፍጠር የሚያስችል ስልት ነው።
- ❖ «የትምህርት ቤት ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም» ማለት በትምህርት ቤት ውስጥ በከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎችና በግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች አማካኝነት የትምህርት ቤት የጤና ኤክስቴንሽን ፖሊሲዎችን ተግባራዊ በማድረግ ጤናማ የት/ቤት ህብረተሰብ እንዲሁም የመማሪያና የስራ አካባቢን ለመፍጠር የሚያስችል ፕሮግራም ነው።
- ❖ «የወጣት ማዕከል ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም» ማለት በከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎችና በግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች አማካኝነት የወጣት ማዕከል የጤና ኤክስቴንሽን ፖሊሲዎችን ተግባራዊ በማድረግ ጤናማ ወጣቶችንና የወጣት ማዕከላትን ለመፍጠር የሚያስችል ፕሮግራም ነው።
- ❖ «የህብረተሰብ ተሳትፎ» ማለት ሕብረተሰቡ የራሱን ጤና እንዲያመርት ከዕቅድ እስከ ክንውን ባሉት ሂደቶች የነቃ ተሳትፎ በማድረግ በጤናው ዙሪያ ከሚሰሩ ኃይሎች፣ ሕብረተሰቡ ካደራጃቸው ማህበራት ጋር በጉልበት፣ በዕውቀት፣ በቁሳቁስና በገንዘብ አስተዋጽኦ በማድረግና በቅንጅት በመሥራት የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራምን ተግባራዊ ለማድረግ የሚረዳ ስልት ነው።
- ❖ «ቅንጅታዊ አሠራር» ማለት የሕዝብን ጤና ለመጠበቅ ከጤናው ሴክተር ጋር ሌሎች ሴክተሮች በፕሮግራሙ አፈፃፀም ሂደት ማን ምን ይሥራ፣ መቼና የት ይሥራ በሚሉ

ጉዳዮች ላይ በጋራ በመወሰንና ያላቸውን ሃብት፣ መረጃና ልምድ በመጋራትና በመተባበር የከተማ ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም ዓላማን ለማሳካት የሚያስችል ስልት ነው።

- ❖ “የከተማ ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም ቡድን” ማለት በጤና ጣቢያ ሥር የሚደራጅ ቡድን ሲሆን የሚመራውም በአካባቢ ጤና ባለሙያ ወይም በነርስ ወይም በጤና አጠባበቅ ትምህርት ባለሙያ ወይም በጤና መኮንን ወይም በሌሎች የጤና ዘርፍ ባለሙያዎች የሆነና ጤና የማበልፀግና በሽታን የመከላከል አገልግሎትን በቤተሰብና በመኖሪያ አካባቢ፣ በት/ቤትና በወጣት ማዕከል የሚሰጡ የሴት የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎችን ያካተተ ነው።
- ❖ “የቀበሌ የጤና ኮሚቴ ” ማለት ከህብረተሰቡ መካከል የተመረጡ ከ5-9 አባላት ያሉት፣ በጤና ላይ ለመሥራት ሙሉ በሙሉ ፈቃደኛ የሆኑ፣ የተወሰነ ጊዜያቸውን ለዚህ ሥራ የሚያውሉና የተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎችን የወከሉ የቀበሌው ነዋሪዎችን የያዘ ኮሚቴ ነው።

3 የከተማ ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም ዓላማ

3.1 አጠቃላይ ዓላማ

የከተማ ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም አጠቃላይ ዓላማ ቤተሰብንና የመኖሪያ አካባቢን፣ ትምህርት ቤትንና የወጣት ማዕከልን መሠረት በማድረግ ጤናን የማበልፀግና፣ በሽታን የመከላከል አገልግሎትን ለከተማው ህብረተሰብ ፍትሐዊ በሆነ መልኩ ማዳረስ ነው።

3.2 ዝርዝር ዓላማዎች

- የእያንዳንዱን ግለሰብ የጤና ግንዛቤ በማሳደግ ጤናማ አመለካከትና ባህሪ በመፍጠር በህብረተሰቡ ዘንድ ጤናን የማበልፀግና በሽታን የመከላከል ተግባራትን ማጎልበት፣
- ህብረተሰቡን በቤተሰብና በመኖሪያ አካባቢ፣ በትምህርት ቤትና በወጣት ማዕከላት በማደራጀት በራሱ የጤና ጉዳይ ላይ ውሳኔ በመስጠት የራሱን ጤና በባለቤትነት እንዲያመርት ማስቻል፣
- መሠረታዊ የጤና አገልግሎት ሽፋንን በማሳደግ የህብረተሰቡን የጤና ፍላጎት ማሟላት፣
- የህሙማን አላላክና አቀባበል ሥርዓትን በማጠናከር በየደረጃው የሚገኘውን የጤና አገልግሎት ተደራሽነት ማረጋገጥ፣

4. የአፈፃፀም ስልቶች

የከተማ ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራምን በተሳካና ውጤታማ በሆነ መልኩ ተግባራዊ ለማድረግ በዋናነት የሚከተሉት ስልቶች በሥራ ላይ ይውላሉ።

- የሕብረተሰብ ተሳትፎን ማጠናከር፡- ሕብረተሰቡ ስለአካባቢው ጤናና ጤና ነክ ጉዳዮች የበለጠ ግንዛቤ በማግኘት፤ የጤና ችግሮቹን በዝርዝር በማወቅና ቅድሚያ ሊሰጣቸው የሚገባቸውን በመለየት ችግሮቹን በዘላቂነት ለመፍታት በጉልበቱ፤ በገንዘብና በቁሳቁስ ተሳትፎውን ማጠናከርና የፕሮግራም ባለቤትነቱን ማረጋገጥ ለፕሮግራሙ ውጤታማነት ዋና ተግባር ነው።
- ቅንጅታዊ አሠራርን ማስፈን፡- የጤና ጉዳይ በአብዛኛው ከጤናው ሴክተር ውጭ ያሉ የሴክተር መስሪያ ቤቶችንና የልማት አጋሮችን ድጋፍና አስተዋጽኦ የሚጠይቅ ነው። ይህን ተግባራዊ ለማድረግ በሴክተር መስሪያ ቤቶች መካከል ያለውን ድንበር (Sectoral barriers) በቀላሉ መስበር የሚቻለው በቀበሌ ደረጃ ነው። በመሆኑም በዚህ ደረጃ የሚሠሩ ሴክተር መስሪያ ቤቶችና የልማት አጋሮች መረጃን በመለዋወጥና በመጋራት፤ የልምድ ልውውጥ መድረክን በመፍጠር፤ የጋራ ዓላማን ለማሳካት ሀብትን በአግባብና በቁጠባ በመጠቀም በእቅድ፤ በትግበራ፤ በክትትልና ግምገማ በማሳተፍ የቀበሌውን የጤና ልማት ለማሳካት ቅንጅታዊ አሠራርን ማስፈን ተገቢ ነው።
- በዕቅድ መመራት፡- ግብ ጥሎ መሥራት የእቅድ አፈፃፀሙ ከየት ተነስቶ የት ለመድረስ እንዲሁም ምን ውጤት መቼ ማግኘት እንደሚቻል በቀላሉ ለመረዳትና ለመከታተል የሚያስችል ስልት ነው። በመሆኑም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች በፕሮግራሙ ዙሪያ ከሚንቀሳቀሱ የሚመለከታቸው ሴክተር መስሪያ ቤቶችና የልማት አጋሮች ጋር በመሆን እቅድን በጊዜ ሰሌዳ ማዕቀፍ በማዘጋጀት የሚያስፈልገውን ግብ በወቅቱና በሚጠበቀው ደረጃ ማከናወን ይኖርባቸዋል። አፈፃፀሙ ከተጣለው ግብ በታች ሆኖ ሲገኝ ሁኔታዎችን በመገምገምና ችግሮችን ለይቶ በማወቅ ተገቢውን የመፍትሔ እርምጃ መውሰድ ያስፈልጋቸዋል። አፈፃፀሙ ከተገቢው ግብ በላይ ሆኖ ሲገኝ ደግሞ ለዚህ ውጤት ለመብቃት ያስቻሉ ጉዳዮች ምን እንደሆኑ በመመርመር በጉ ተሞክሮዎችን ለሌሎች ማጋራት ይጠበቅባቸዋል።
- የህሙማን አላላክና አቀባበል ሥርዓትን ማጠናከር፡- የከተማ ጤና አገልግሎት አደረጃጀት ሦስት እርከኖች አሉት። እነዚህም እርከኖች የመጀመሪያ ደረጃ የጤና አገልግሎት (ጤና ጣቢያ)፤ የሁለተኛ ደረጃ የጤና አገልግሎት (አጠቃላይ ሆስፒታል) እና የሦስተኛ ደረጃ ጤና አገልግሎት (ስፔሻላይዝድ ሆስፒታል) ናቸው። የጤና አገልግሎቱን በብቃትና በጥራት ለተጠቃሚው ሕብረተሰብ ለማድረስ በእነዚህ የአገልግሎት መስጫ እርከኖች መካከል የእርስ በርስ መደጋገፍና መመገብ ጉዳይ ትልቅ ትኩረት የሚሰጠው ነው። ከዚህ አንጻር የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ሕብረተሰቡ ለቀላል የጤና ችግሮች ብዙ ሳይጉላላና ሳይንገላታ በሚኖርበትና በሚሠራበት አካባቢዎች በመገኘት በጤና ማበልፀግና በሽታን በመከላከል ላይ ያተኮረ የጤና አገልግሎት እንድትሰጥ ይጠበቅባቸዋል።

በዚህ ሂደት ሁኔታው ከአቅሟ በላይ ሆኖ ሲገኝ ለተሻለ ምርመራና የፈውስ ህክምና ወደሚቀጥለው እርከን ትልካለች። ይህም አሠራር በጤና ጣቢያ፣ በአጠቃላይ ሆስፒታልና በስፔሻላይዝድ ሆስፒታል ሊኖር የሚችለውን የስራ ጫና ስለሚቀንስ ተቋማቱን ተጠቃሚ ያደርጋቸዋል። ይህም እውን የሚሆነው የጤና ተቋማቱ ለጤና አክሲዮን ባለሙያዎች ተገቢውን ድጋፍ ማድረግ ሲችሉ ነው። በመሆኑም በየደረጃው የሚገኙ ተቋማት በህሙማን አቀባበልና አላላክ፣ በግብረ መልስ፣ በስልጠናና በድጋፋዊ ክትትል ዙሪያ ለጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎች ተገቢውን ድጋፍ በማድረግ የሴክተሩን የጋራ ዓላማ ለማሳካት ጥረት ማድረግ ይገባቸዋል።

በተለይ የህሙማን አላላክና አቀባበል ተግባራዊ ለማድረግ የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎች

- ስለእያንዳንዱ ህመምተኛ ትክክለኛ መረጃ መያዝ፣
- የህሙማን መላኪያ ቅጾችን አሟልቶ መገኘትና መጠቀም፣
- ከአቅሟ በላይ የሆነ የጤና ችግር ያለባቸውን ህሙማን ያለምንም መዘግየት ወደ ጤና ጣቢያ ከመረጃ ጋር መላክ፣
- ለክትትል አመቺነት ከሚመለከታቸው የጤና ድርጅቶች ግብረመልስ የሚልኩበት ሥርዓት በጋራ መዘርጋትና ማጠናከር፣
- የህሙማንን ቀጣይ ሁኔታ በግብረ መልሱ መሠረት መከታተል፣
- አፈፃፀሙን በተመለከተ በየወሩ ሪፖርት ማጠናቀርና መጻፍም እንዲሁም በጅብ አመቱ ወደሚመለከተው አክል ሪፖርት መላክ አለባት።

• ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችን መጠቀም፡- የከተማ ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም ተግባራዊነት በጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎች ጥረት ብቻ የሚሳካ ባለመሆኑ ለተግባራዊነቱ ከሕብረተሰቡ መካከል ተባባሪዎችን ማሳተፍ የግድ ነው። በመሆኑም የወጣውን መስፈርት ተከትሎ ፍላጎትና ብቃት ያላቸውን መልምሎና አስልጥኖ በግንባር ቀደም የጤና ተባባሪነት እንዲያገለግሉ ማድረግ በጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም የሚፈለገውን ግብ በአጭር ጊዜ ለመድረስ ይረዳል። በዚህም ሂደት የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችን ተግባርና ኃላፊነታቸውን በብቃት እንዲወጡ የስልጠና ፍላጎታቸውን መሠረት በማድረግ የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎች የአጭር ጊዜ ስልጠና መስጠት ይኖርባቸዋል። ከዚህም በተጨማሪ ሥራዎችን በትክክልና በተገቢው መንገድ ለመሥራት እንዲችሉ አስፈላጊ ግብዓቶች ሊሟሉላቸው ይገባል። በግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች መካከል የልምድ ልውውጥ መድረክ በመፍጠር ጠቃሚ ተሞክሮዎችን እንዲቀስሙ ሁኔታዎችን ማመቻቸት የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎች አንዱ ተግባር ነው።

ምዕራፍ አንድ፡- የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ይዘትና አደረጃጀት

1.1 የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም አደረጃጀት

የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የከተማ አጠቃላይ ጤና አገልግሎት ሥርዓት አካል ሲሆን በመጀመሪያ ደረጃ የጤና አገልግሎት እርከን ተካቶ (በጤና ጣቢያና በጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም) በቀበሌ ደረጃ ይተገበራል። የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ቁጥር እንደከተማው የሕዝብ ብዛት የሚለያይ ሲሆን አንድ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ ለ500 ቤተሰብ (2500 ሕዝብ) እና አገልግሎት በምትሰጥበት ክልል በሚገኙ ትምህርት ቤቶችና ወጣት ማዕከላት አገልግሎት ትሰጣለች። በዚህ ስሌት 4000 ቤተሰብ (20,000 ሕዝብ) ላለው አንድ ቀበሌ ስምንት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ይኖራሉ ማለት ነው።

የአገልግሎቱን አሰጣጥ ቀልጣፋና ውጤታማ ለማድረግ ባለሙያዎች የአገልግሎት መስጫ ክልሏን በጉጥ በመከፋፈልና በማደራጀት ተግባርና ኃላፊነቷን ትወጣለች። ለዚህም ይረዳት ዘንድ ከየጉጦቹ ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችን በመመልመል፣ በማሰልጠንና በመከታተል በጋራ ትሰራለች። የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችን ምልመላና ስልጠና በተመለከተ በቀጣዩ ምዕራፍ ውስጥ በዝርዝር ቀርቧል። በአፈፃፀም ሂደት ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ተጠሪነታቸው ለጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ሲሆን የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ደግሞ ለከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ሱፐርቫይዘር / ቡድን መሪ ነው።

የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ሱፐርቫይዘር ጤና ጣቢያ በሌለበት በቀበሌው የጤና ኤክስቴንሽን ማዕከል የሚቀመጥ ሲሆን ጤና ጣቢያ ባለበት ጤና ጣቢያውን ማዕከል በማድረግ የሚሠራ ሲሆን ተጠሪነቱም በቴክኒክ ጉዳዮች ለክፍለ ከተማ/ ወረዳ ጤና ጽ/ቤት ሲሆን አስተዳደራዊ ጉዳዮችን በተመለከተ ለቀበሌ መስተዳድር ነው። ከዚህ በተጨማሪ በቀበሌው ውስጥ የሚገኙ ከሴክተር መስሪያ ቤቶችና ከልማት አጋሮች የተውጣጡ አባላትን የያዘ አንድ የጤና ኮሚቴ ተቋቁሞ ፕሮግራሙን በበላይነት ያስተባብራል፣ ይከታተላል፣ ተገቢውን ድጋፍም ይሰጣል።

የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ሱፐርቫይዘር/ ቡድን መሪ፣ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎችና የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች በቀበሌው የጤና ኮሚቴ በመታገዝ በተለያዩ አካባቢዎች የሚሰጡ የጤና ኤክስቴንሽን ፖሊሲዎች አፈፃፀም በተቀናጀ መልኩ እንዲተገበርና ሕብረተሰቡ ተጠቃሚ እንዲሆን ያደርጋሉ።

አፈፃፀሙንም ለመከታተልና ወቅታዊ የሆነ እርምጃ ለመውሰድ ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ከጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ጋር በወር አንድ ጊዜ በመደበኛ መልኩ አመቺ በሆነ ቦታ

በመገናኛት በአፈፃፀም ላይ የጋራ ውይይት ያደርጋሉ፤ ተሞክሮዎችንም ይለዋወጣሉ። በተመሳሳይ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎችም ከጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ሱፐርቫይዘር/ ቡድን መሪ ጋር በወር አንድ ጊዜ በመሰብሰብ የአፈፃፀም ግምገማ ያደርጋሉ። አንድ ሱፐርቫይዘር በፋብሪካ በአማካይ ለ10 የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የተቀናጀ ድጋፋዊ ክትትል (ISS) ፈጽሏል። በተጨማሪም የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ሱፐርቫይዘር /ቡድን መሪም ከቀበሌው የጤና ኮሚቴ ጋር በየወሩ በመሰብሰብ በዕቅድ አፈፃፀም ላይ ግምገማ በጋራ ያካሂዳል፤ ለጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎችም ግብረ መልስ ይሰጣል።

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ፣ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ሱፐርቫይዘር/ ቡድን መሪ፣ ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች፣ የቀበሌው ጤና ኮሚቴ እንዲሁም የቀበሌው ስራ አስፈፃሚ በጋራ በመሆን በየወሩ በቀበሌው የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም አፈፃፀም ላይ ግምገማ ያደርጋሉ።

1.2 የፕሮግራሙ ይዘት

በአርዕ አደሩና በአርብቶ አደሩ አካባቢዎች ቀደም ሲል የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ተግባራዊ በመሆኑ በጤናው ዘርፍ አበረታች ለውጥ እየታየ ይገኛል። በተመሳሳይ ሁኔታም የከተማውን ሕብረተሰብ የአኗኗር፣ አስፋፊና አመጋገብ ሥርዓት መሠረት በማድረግ የሚታዩትን የጤና ችግሮች ዘላቂ በመሆን መንገድ ለመፍታት የከተማ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ተቀይሷል።

ፕሮግራሙ ከከተማ ዋና ዋና የጤና ችግሮችና ካለው የጤና አገልግሎት አደረጃጀት አንጻር ጤናን በማበልፀግና በሽታን በመከላከል ረገድ ተቃኝቶ የተደራጀ ሲሆን ይዘቱም በሚከተሉት ፖሊሾች ላይ ያተኮረ ነው።

- ሀ. የሐይጃንና የአካባቢ ጤና አጠባበቅ
 - የደረቅና ፍሳሽ ቆሻሻ አያያዝና አወጋገድ ፖሊሾች፣
 - የግልን ንጽህናና የመኖሪያ አካባቢ ጤና አጠባበቅ ፖሊሾች፣
 - የምግብና ውሃ ንጽህና አጠባበቅ ፖሊሾች፣
 - የመፀዳጃ ቤት አሠራር፣ አያያዝና አጠቃቀም ፖሊሾች፣
- ለ. የቤተሰብ ጤና ክብካቤ ፖሊሾች
 - የእናቶችና ህፃናት ጤና አጠባበቅ ፖሊሾች፣
 - የክትባት ፖሊሾች፣
 - የወጣቶች ስነ-ተዋልዶ ጤና ፖሊሾች፣
 - የቤተሰብ ዕቅድ ፖሊሾች፣
 - የሥነ-ምግብ ፖሊሾች፣

ሐ. የበሽታዎች መከላከልና መቆጣጠር

- የወባ መከላከያና መቆጣጠሪያ ፖሊሲ፤
- የቲቢና ሥጋ-ደዌ በሽታዎች መከላከያና መቆጣጠሪያ ፖሊሲ፤
- የኤች.አይ.ቪ/ ኤድስ መከላከያና መቆጣጠሪያ ፖሊሲ፤
- ተላላፊ ያልሆኑ በሽታዎች መከላከያና መቆጣጠሪያ ፖሊሲ፤
- የአእምሮ ጤና አጠባበቅ ፖሊሲ፤

መ. የጉዳትና ግጭት መከላከልና የመጀመሪያ ደረጃ ሕክምና እርዳታና የሕመምን አላላክና አቀባበል ፖሊሲ፤

1.3 የከተማ የጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም የሚተገበርባቸው ሥፍራዎች

የጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም የአገልግሎት አሰጣጥ ከሌሎች የጤና አገልግሎት አሰጣጥ ዘዴዎች የሚለየው የአገልግሎት አሰጣጡ ከተቋሙ ወደ ሕብረተሰብ አቀፍ (Community Based) መለወጡ ነው። ይኸውም ሕብረተሰቡ አገልግሎት ለመፈለግ ወደ ጤና ተቋም ሳይሄድ የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎችና ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ሕብረተሰቡ ወደሚኖርበት አካባቢ በመሄድ መሠረታዊ የጤና አገልግሎቶችን እንዲያገኝ የሚያደርግ የአሠራር ሂደትን መከተሉ ነው።

ሕብረተሰቡ የሚኖርባቸው አካባቢዎች ለጤናው ወሳኝ የሆኑ ጉዳዮች ተግባራዊ የሚሆኑ ስለሆኑ ለጤና ተስማሚ ሆነው መደራጀት ይኖርባቸዋል። ከዚህ አንጻር ፖሊሲዎች በቤተሰብና መኖሪያ አካባቢ፣ በትምህርት ቤቶችና በወጣት ማዕከል ተግባራዊ ይሆናሉ። በነዚህ አካባቢዎች የሚኖሩና የሚሰሩ የሕብረተሰብ ክፍሎች ያሏቸውን የጤና ፍላጎቶችና ችግሮች በተወሰነ ደረጃ የተለያዩ በመሆናቸው የአገልግሎት አሰጣጡም □ንዲሁም የተለያዩ አገልግሎቶችን በማካተት የሕብረተሰቡን የጤና ፍላጎት ለማርካት በሚያስችል መልኩ እንደሚከተለው ተደራጅቶ ተግባራዊ ይሆናል።

የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ፖሊሲዎች የሚተገበሩባቸው ሥፍራዎች

ተ.ቁ	ፖሊሲዎች	በቤተሰብና በመኖሪያ አካባቢ	በትምህርት ቤት	በወጣት ማዕከላት
1.	የደረቅ ፍሳሽ ቆሻሻ አያያዝና አወጋገድ ፖሊሲ	ሀ	ሀ	ሀ
2.	የግል ንጽህናና የመኖሪያ አካባቢ ጤና አጠባበቅ ፖሊሲ	ሀ	ለ	ለ
3.	የምግብና ውሃ ንጽህና አጠባበቅ ፖሊሲ	ሀ	ሀ	ሀ
4.	የመጻጃ ቤት አሠራር፣ አያያዝና አጠቃቀም ፖሊሲ	ሀ	ሀ	ሀ
5.	የእናቶችና የህፃናት ጤና አጠባበቅ ፖሊሲ	ሀ	ለ	ለ
6.	የክትባት ፖሊሲ	ሀ	ለ	ለ
7.	የወጣቶች ሥነ-ተዋልዶ ጤና አጠባበቅ ፖሊሲ	ሀ	ሀ	ሀ
8.	የቤተሰብ ዕቅድ ፖሊሲ	ሀ	ሀ	ሀ
9.	የሥነ-ምግብ ፖሊሲ	ሀ	ለ	ለ
10.	የወባ መከላከያና መቆጣጠሪያ ፖሊሲ	ሀ	ለ	ለ
11.	የቲቢና ሥጋደዌ መከላከያና መቆጣጠሪያ ፖሊሲ	ሀ	ሀ	ሀ
12.	የኤች.አይ.ቪ/ ኤድስ መከላከያና መቆጣጠሪያ ፖሊሲ	ሀ	ሀ	ሀ
13.	ተላላፊ ያልሆኑ በሽታዎች መከላከያና መቆጣጠሪያ ፖሊሲ	ሀ	ለ	ለ
14.	የአእምሮ ጤና ፖሊሲ	ሀ	ሀ	ሀ
15.	የጉዳትና ግጭት መከላከልና የመጀመሪያ ደረጃ ሕክምና ዕርዳታ እና የህሙማን አላላክና አቀባበል ፖሊሲ	ሀ	ሀ	ሀ

መግለጫ ሀ - ፖሊሲ ሙሉ በሙሉ የሚተገበርበት
 ለ - ፖሊሲ በተወሰነ ደረጃ የሚተገበርበት

1.4 የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ ሥነ-ምግባርና ሚና

የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ስኬታማ ሊሆን የሚችለው የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የሚጠበቅባትን ሚና በብቃት መወጣት ስትችል ነው። ከፕሮግራሙ ዓላማ አንፃር የባለሙያዎች ሚና በቤተሰብና መኖሪያ አካባቢ፣ በትምህርት ቤት፣ በወጣት ማዕከልና በሕብረተሰቡ ውስጥ በመንቀሳቀስ በጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ዙሪያ ሕብረተሰቡን በመቀስቀስ፣ በማደራጀት፣ በማስተላለፍ፣ በማስተማር፣ ድጋፍና ክብካቤ በማድረግ ሕብረተሰቡን በጤናው ልማት በማነሳሳት የራሱን ጤና እንዲያመርት ማስቻል ነው።

ይህንንም ተግባራዊ ለማድረግ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች በቅድሚያ ስለአካባቢው ሕብረተሰብና አካባቢ አጠቃላይ ሁኔታ ጠንቅቃ ማወቅ የግድ ነው። ባለሙያዎች አገልግሎት የምትሰጠው በምትኖርበት አካባቢ በመሆኑ ስለአካባቢዎ የጤና ሁኔታ፣ ባህል፣ ወግ፣ ልምድና የአኗኗር ዘይቤ ስለምታውቅ ይህ ሁኔታ ለሥራ ተጨማሪ ኃይል ሆኖ ያገለግላታል።

ከዚህ በተጨማሪ የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎ ካላት ተግባርና ኃላፊነት አንፃር የሚጠበቅባትን ሚና ለመወጣት የሚከተሉትን የሥነ-ምግባር መርሆዎች መከተል ይኖርባታል።

ሀ. ቅንነት

ሥራዎን በጥንቃቄ፣ በጥራት፣ በብቃት፣ በሙሉ ኃይልና አቅም እንዲሁም በፍላጎት ማከናወን ይኖርባታል።

ለ. ታማኝነት

ለገባችው ቃል ኪዳን፣ ለንደኛዎ፣ ለሥራዎና ለህግ ታማኝ መሆን። እንዲሁም ህገወጥ ድርጊትን መከላከልና ማጋለጥ የዜግነት ግዴታዎ መሆኑን መረዳት።

ሐ. ግልፅነት

ለምትሰጠው ውሳኔና ለምትወስደው እርምጃ ግልፅ መሆን ይጠበቅባታል። የአገርን ደህንነት አደጋ ላይ ሊጥል ይችላል ወይም በሕግ አስቀድሞ ምስጢር ነው እስካልተባለ ድረስ ማንኛውም መረጃ፣ መዝገብና ሰነድ ለሕብረተሰቡ ክፍት መሆን እንዳለበት መገንዘብ።

መ. ምስጢር መጠበቅ

በተራ ቁጥር ሐ የተገለፀው እንዳለ ሆኖ በሥራዎ ምክንያት ሌላው የህብረተሰብ ክፍል ሊያውቀው የማይችለውን መረጃ ልታውቅ ትችላለች። በመሆኑም ይህንን መረጃ ምስጢር መሆኑ እስከሚቀር ድረስ በምስጢር መያዝ ይገባታል።

ሠ. ተጠያቂነት

ለምትወስዳቸው እርምጃዎችና ለምትሰጣቸው ውሳኔዎች ተጠያቂ መሆንዎን መገንዘብ።

ረ. ሀቀኝነት

ከሙስና፣ከማጨበርበርና ከመሳሰሉት ኢ-ሥነ ምግባራዊና ሕገ ወጥ ድርጊት መራቅ እንደለባት ፈፅሞ አለመዘንጋት። ምክንያቱም መዘዙ በሀገርና በሕዝብ ላይ የከፋ ነውና።

ሰ. ሥልጣንን በአግባቡ መጠቀም

ሥራዎን ለማከናወን የሚያስችል ሥልጣን ተሰጥቷታል። ይህ ሥልጣን ለሥራው አገልግሎት መዋል ያለበት መሆኑን በመገንዘብ ሥልጣንን ከገደቡ በላይ መጠቀም አግባብ አለመሆኑን አለመርሳት።

ሸ. አለማዳላት

ሥልጣንን መሠረት በማድረግ በአገልግሎት ተጠቃሚው ህብረተሰብ መካከል ልዩነት ወይም አድልዎ አለመፍጠር።

ቀ. ለሕዝብ ጥያቄ ተገቢውን ምላሽ መስጠት

ለአገልግሎት ተጠቃሚው ህብረተሰብ ተገቢውን አክብሮት፣ ትህትናና እገዛ ማሳየት ይኖርባታል። በተጨማሪም የአገልግሎት ተጠቃሚው ህብረተሰብ የሚያቀርበውን ጥያቄ በጽሞና በማዳመጥ ምላሽ መስጠት ይጠበቅባታል።

በ. ለሕዝብ ጥቅም መሥራት

የመንግሥት ሥራ የግል ጥቅምና ፍላጎት ማራመጃ ወይም የግል ጥቅም ማግኛ አለመሆኑን ተገንዝባ በሥራ ቦታዎ ምን ጊዜም የህብረተሰቡን ጥቅም ማስቀደም።

ተ. ሕግን ማክበር

እንደሚገኘውም ዜጋ ለህግ ተገዥ መሆንና በህግ የበላይነት ማመን ይኖርባታል።

ቸ. አርአያ መሆን

ሥነ-ምግባር ከተላበሰው ሰው ሊጠበቅ የሚገባውን ምግባር ማሳየት የመንግሥት ሠራተኛነት ትልቁ መመዘኛ መሆኑን ተገንዝባ መሠረታዊ የሥነ-ምግባር መርሆዎችን ምሳሌ ወይም አርአያ በመሆን መተግበር ይጠበቅባታል። ከዚህ በተጨማሪ ባለሙያዎ፡-

- ሕብረተሰቡን ማዳመጥ፤
- የሕዝብ ወገናዊነትንና ተቆርቋኝነትን በሥራ ማሳየት፤
- ግብ ጥሎ ለለውጥና ለውጤት መሥራት፤
- የሕብረተሰብን ወግ፣ ልምድና ባህል ማክበር፤
- ሕዝብ እምቅ የሆነ አቅም እንዳለው በመረዳት ከአቅድ እስከ ክንውን ድረስ በማሳተፍ ፕሮግራሙን በባለቤትነት እንዲመራ ማድረግ፤
- ከሴክተር መሥሪያ ቤቶች ጋር በቅንጅትና በቡድን የመሥራት ልምድን ማዳበር፤
- ከሁሉም በላይ ጤናን በማበልፀግና በሽታን በመከላከል በጤናው ዘርፍ ከፍተኛ ለውጥ ማምጣት እንደሚቻል ማመን፤ ሌላውንም ማሳመንና ዓላማውንም ለማሳካት ጥረት ማድረግ ናቸው።

ይህ ሳይሆን ቀርቶ እንደቀድሞው አሠራር የሕብረተሰብን እምቅ አቅምና ሀብት ችላ በማለት እኔ አውቅልሃለሁ በሚል ዘወትር ራስ ብቻ ተናጋሪ፣ እቅድ አውጪ፣ ገምጋሚና ወሳኝ የሆነ የአሠራር ሂደትን መከተል ከፕሮግራሙ የሚጠበቀው ውጤት እንዳይመጣ መሰናክል መሆኑን ማወቅ ይገባል።

ስለሆነም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ በፕሮግራሙ አፈፃፀም ሕብረተሰቡ ከእኔ ምን ይጠብቃል፣ እኔ ሚናዬን ለመወጣት ምን ብቃት ሊኖረኝ ይገባል በማለት ዘወትር ራሷን በመጠየቅ ተግባርና ኃላፊነቷን ለመወጣት ጥረት ማድረግ ይጠበቅባታል።ከዚህም አንፃር የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ በፕሮግራሙ ዙሪያ በግንዛቤዎ፣ በአመለካከቷ፣ በክህሎቷና በድርጊቷ የበለፀገ ብቃት ሊኖራት ይገባል። ይህም ብቃት በአብዛኛው በሥራ አመራር፣ በቴክኒክ፣ በማህበራዊ ግንኙነትና በመግባቢያ ዘዴ ላይ ያተኮረ ስለሆነ በአፈፃፀም ሂደት ተግባርና ኃላፊነቷን መወጣት ይኖርባታል።

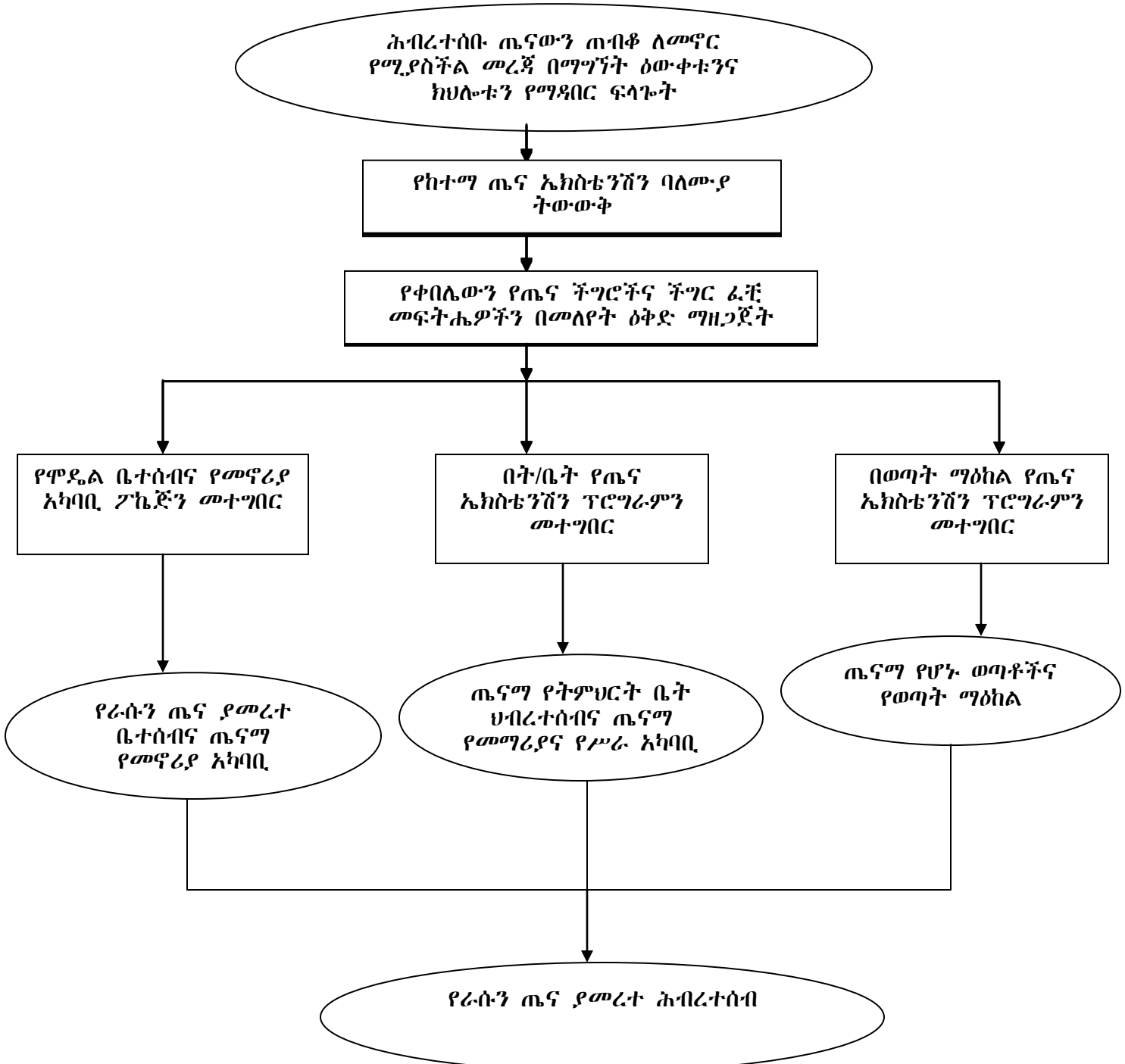
ምዕራፍ ሁለት፡- የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም አተገባበር የስራ ሂደት

ይህ አተገባበር ማንዋል የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ በቀበሌ ደረጃ የፕሮግራሙን የስራ ሂደት ፍሰትን በመከተል ግልጽና ወጥ በሆነ መልኩ በመተግበር ሕብረተሰቡ ከፕሮግራሙ ተጠቃሚ እንዲሆን ለማስቻል ታስቦ የተዘጋጀ ነው። በዚህም መሠረት የአተገባበር ማንዋሉ የስራ ሂደት ፍሰትን ተከትሎ ተግባራዊ እንዲሆን ከመነሻ እስከ መድረሻ /end to end/ ለእያንዳንዱ የስራ ሂደት እንዴትና ለምን እንደሚከናወን እንዲያሳይ ተደርጎና ማንኛውም ሠራተኛ የአተገባበር ሂደቱን በቀላሉ ተገንዝቦ መተግበር እንዲችል ሆኖ ተዘጋጅቷል።

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ የጋራ ስምምነት በተደረሰባቸው የተለያዩ የመረጃ መሰብሰቢያ ቅጾች (Tools) አማካኝነት አስተማማኝና ወቅታዊ መረጃዎችን በተሟላ መልኩ በመሰብሰብ ፕሮግራሞቿን ለማቀድ፣ ለመተግበር፣ ለመከታተልና ለመገምገም እንድትችሉ ቅጾች ቀርበዋል። እነዚህን ቅጾች መሠረት በማድረግ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ከትግበራ በፊት፣ በትግበራ ወቅትና ከትግበራ በኋላ መረጃዎችን በመሰብሰብና በመተንተን ለፕሮግራም አፈፃፀሟን በምን ደረጃ ላይ እንደሚገኝ በማወቅ ተገቢውን የመፍትሔ እርምጃ እንድትወስድ ያስችሏታል። ስለሆነም ቅጾቹን በትክክል በመሙላት፣ በጥንቃቄ በመያዝና መረጃዎችን በፕሮግራም አፈፃፀም መጠቀም ይገባታል።

የፕሮግራሙን አተገባበር ሂደት በቀላሉና ግልጽ በሆነ ሁኔታ ለመረዳት እንዲቻል አቀራረቡ ፖሎይቶች ተግባራዊ በሚሆኑባቸው ሥፍራዎች (በቤተሰብና በመኖሪያ አካባቢ፣ በትምህርት ቤትና በወጣት ማዕከል) ላይ በመመሥረት በሦስት ዓበይት ጉዳዮች ማለትም አጠቃላይ ማብራሪያ፣ የስራ ሂደቱ ፍሰት ስዕላዊ መግለጫና በሥራ ሂደቱ የሚከናወኑ ዝርዝር ተግባራት በሚሉ ርዕሶች ተከፋፍሎ እንደሚከተለው በዝርዝር ቀርቧል።

2.1 በቀበሌ ደረጃ የከተማ ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም አጠቃላይ የሥራ ሂደት ፍሰት

2.2 የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የስራ ሂደት ፍሰት ሥዕላዊ መግለጫና ዝርዝር ተግባራት

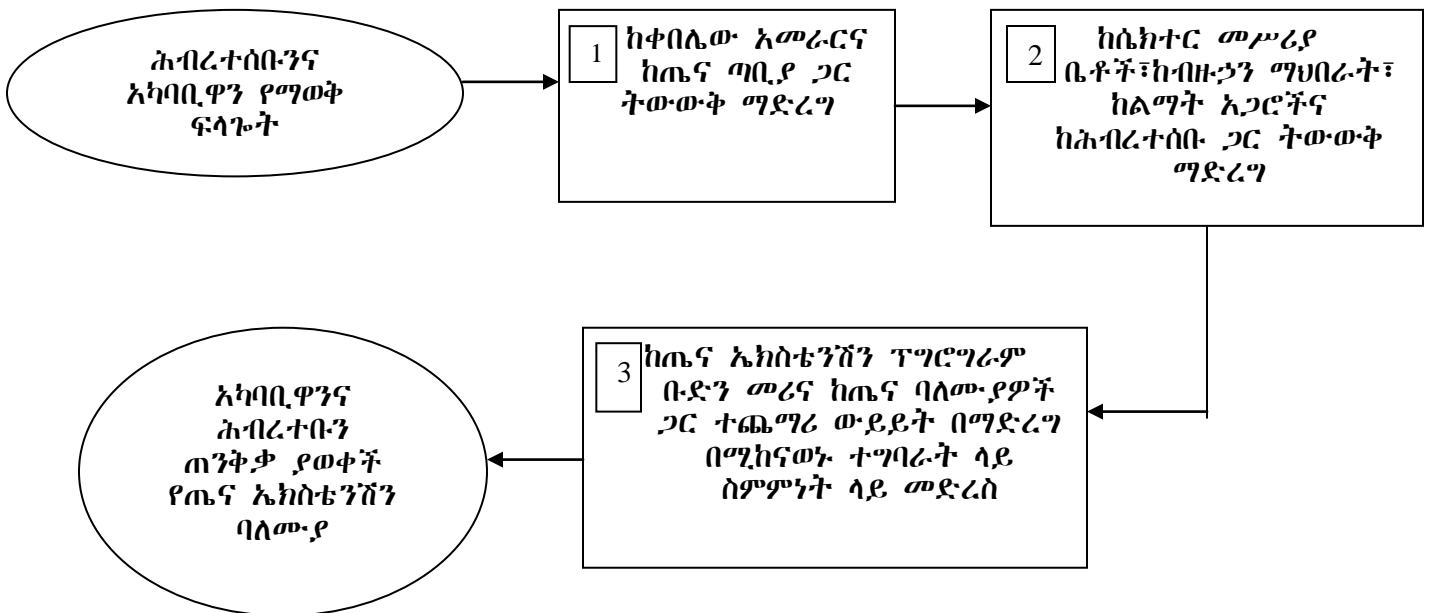
2.2.1 ሕብረተሰቡንና አካባቢዋን ጠንቅቃ ማወቅ

ሀ/ አጠቃላይ መግለጫ

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ሰልጣናዊ መደቦች ስራዎችን ከመጀመሪያ በፊት በቅድሚያ መተግበር ያለባት የትውውቅ ስራ ነው። በዚህም ሂደት ከቀበሌው አመራር፣ ከሴክተር መሥሪያ ቤቶች፣ ከብዙኃን ማህበራት (ከወጣቶችና ከሴቶች) ከልማት አጋሮችና ከሕብረተሰቡ ጋር ትውውቅ ታደርጋለች። ከዚህ በተጨማሪ በፕሮግራሙ አፈፃፀም ላይ ከጤናው ሴክተር ተወካዮችና ባለሙያዎች ጋር ውይይት በማድረግ ተጨማሪ ግንዛቤ ታገኛለች።

ይህ የትውውቅ ተግባር ባለሙያዎች ወደ መደቦች ስራዎች ከመግባቷ በፊት ስለሕብረተሰቡና አካባቢዋ ጠንቅቃ በማወቅ ወደ ሥራ በምትሰማራበት ጊዜ ምን እንደምታከናውን ግልጽ የትኩረት አቅጣጫ ይዞ የጋራ የሥራ ግንኙነትን በመፍጠር የጋራ ዓላማን ለማሳካት እንድትችል ይረዳታል።

ለ/ሕብረተሰቡንና አካባቢዋን ጠንቅቃ የማወቅ የሥራ ሂደት ፍሰት ሥዕላዊ መግለጫ

ሐ. ሕብረተሰቡንና አካባቢዋን ለማወቅ የሚከናወኑ ዝርዝር ተግባራት አፈፃፀም

1) ከቀበሌና ከጤና ጣቢያ አመራሮች ጋር ትውውቅ ማድረግ

የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ተግባራዊነት በአብዛኛው በቀበሌው ሕብረተሰብ ተሳትፎ ላይ የተመሠረተ በመሆኑ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ከቀበሌው አመራር ጋር በቅድሚያ ትውውቅ ማድረግ ይኖርባታል። ይህ ሂደት በቀጣይ ሥራዎ ከአመራሩ ጋር የጠበቀ ግንኙነት ለመፍጠር ከመርዳቱም ባሻገር ወደፊት በቀበሌው ውስጥ ከሕብረተሰቡ ጋር በመግባባት ለመሥራትና የሕብረተሰቡን ተሳትፎና ድጋፍ ለማግኘት ያግዛታል።

ከቀበሌውም ሆነ ከጤና ጣቢያው ኃላፊዎች ጋር የሚደረገው ግንኙነት ፕሮግራሙን ተግባራዊ በምታደርግበት ጊዜ ምን ድጋፍ እንደሚደርግላት ለመገንዘብና ከማን ጋር ግንኙነት በማድረግና በቅንጅት በመሥራት የጤናውን ልማት ለማፋጠን እንድምትችል ለማወቅ ያስችላታል። በተጨማሪ የስራ ትውውቁ ስለቀበሌው ነዋሪ አጠቃላይ የጤና ሁኔታ የበለጠ ለመረዳት እንድትችል ስለሚያደርግ የሚኖራትን የሥራ ድርሻ የበለጠ እንድታውቅና በሥራ ሂደት ተግባርና ኃላፊነቷን ጠንቅቃ እንድታውቅ ይረዳታል።

2) ከሕብረተሰቡና ከልማት አጋሮች ጋር ትውውቅ ማድረግ

የጤና ስራ የጤናው ሴክተር ብቻ ሳይሆን የሌሎችንም ሴክተሮች አስተዋጽኦ የሚጠይቅ በመሆኑ በልማቱ ድርሻ ያላቸው አካላት በቅንጅት መስራት ለቀበሌው የጤና ልማት ወሳኝ ነው። በመሆኑም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ በቀበሌው ከሚገኙ የሴክተር መ/ቤቶች፣ በጤናው ዙሪያ ከሚንቀሳቀሱ የልማት አጋሮች፣ ከብዙኃን ማህበራት (የወጣቶች፣ የሴቶች፣ ዕድር፣ ወዘተ.) እና በአጠቃላይ ከሕብረተሰቡ ጋር በተናጠል በመወያየት ስለ ቀበሌው ጤና ገጽታ፣ ጤና ነክ ፕሮግራሞች፣ የአፈፃፀም ሥርዓት፣ በቀበሌው ስለሚገኝ ሀብት (የሰው ኃይል፣ የቁሳቁስና የገንዘብ) እንድታውቅ ያደርጋታል።

በተለይ በሕብረተሰቡ ዘንድ ተቀባይነት ካላቸው ታዋቂ ግለሰቦችና የሃይማኖት አባቶች፣ በአካባቢው ረጅም ጊዜ ከኖሩና ስለቀበሌው የበለጠ ግንዛቤ ካላቸው ግለሰቦች ጋር ጊዜ ሰጥቶ መወያየት ስለአካባቢው ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ባህላዊ ሁኔታዎች ለመገንዘብ ይረዳል።

ይህንንም መሠረት በማድረግ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ስለጤናና በሽታ፣ በቤተሰብና በሕብረተሰብ ደረጃ ስለውሳኔ አሰጣጥ፣ ስለሕብረተሰብ ተሳትፎ፣ ስለጤና ልማት አመራር፣ ወዘተ. ውይይት ማድረግ ይጠበቅባታል። ይህም ወደፊት በቀበሌው ውስጥ መረጃዎችን በመሰብሰብ ችግሮችን በጋራ ለመለየትና ለመቅረፍ እንዲሁም እቅድ በመንደፍ ተግባራዊ ለማድረግ ተጨማሪ ኃይል ሆኖ ያገለግላል። ስለሆነም ከተዘረዘሩት ድርጅቶች ማህበራትና ተቋማት ጋር ወደ መደበኛ ስራ ከመግባት በፊት ትውውቅ ማድረግ እጅግ አስፈላጊና ወሳኝ ነው።

3) ከሱፐርቫይዘርና ከጤና ባለሙያዎች ጋር ትውውቅ ማድረግ

የጤና ኤክስፐርትን ባለሙያዎ ተጠሪነቷ ለጤና ኤክስፐርትን ፕሮግራም ሱፐርቫይዘር /ቡድን መሪ ነው። በመሆኑም በቴክኒካዊ ጉዳዮች ረገድ በቅድሚያ ከፕሮግራሙ ሱፐርቫይዘር ጋር የምታደርገው ውይይት አስፈላጊውን መረጃና የስራ ድርሻዎን፣ የሪፖርት አዘገጃጀትንና አላላክን፣ የዕቅድ አስተቃቀድን፣ የስራ ግንኙነትን፣ የተለያዩ ፎርሞችንና ሰነዶች አጠቃቀምን፣ በአጠቃላይ ያላትን መብትና ግዴታ፣ ወዘተ. እንድታውቅ ይረዳል። በመሆኑም ከጤና ኤክስፐርትን ፕሮግራም ቡድን መሪ ጋር የምታደርገው የስራ ውይይት ተግባርና ኃላፊነቷን እንድትወጣ የሚያስችል ቁልፍ ተግባር ነው።

ከዚህ በተጨማሪ በጤና ጣቢያ ከሚሠሩ የተለያዩ ባለሙያዎች ጋር በመደበኛም ሆነ መደበኛ ባልሆነ መልኩ በምታደርገው መስተጋብር ስለአካባቢው የጤና ችግሮች፣ ስለሚወስዱ የመፍትሔ እርምጃዎች፣ ስለፕሮግራም አፈፃፀም፣ በቀበሌው በጤናው ዘርፍ የሚሠሩ የልማት አጋሮችና ሴክተር መስሪያ ቤቶች ስላላቸው ተሳትፎ መረጃዎችን በማግኘት ለወደፊት ለምታደርጋው እንቅስቃሴ መሠረት በመሆን ይረዳል። በተጨማሪ በጤናው ሴክተር ከሚሠሩ የግልና መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች ጋር ከወዲሁ ግንኙነት ለመፍጠር አሠራርና አደረጃጀት ለመገንዘብና የጋራ ዓላማን ለማሳካት የትውውቅ ፕሮግራሙ የላቀ ጠቀሜታ ይኖረዋል።

2.2.2. የጤና ችግሮችንና ችግር ፈቺ መፍትሔዎችን በመለየት እቅድ ማዘጋጀት

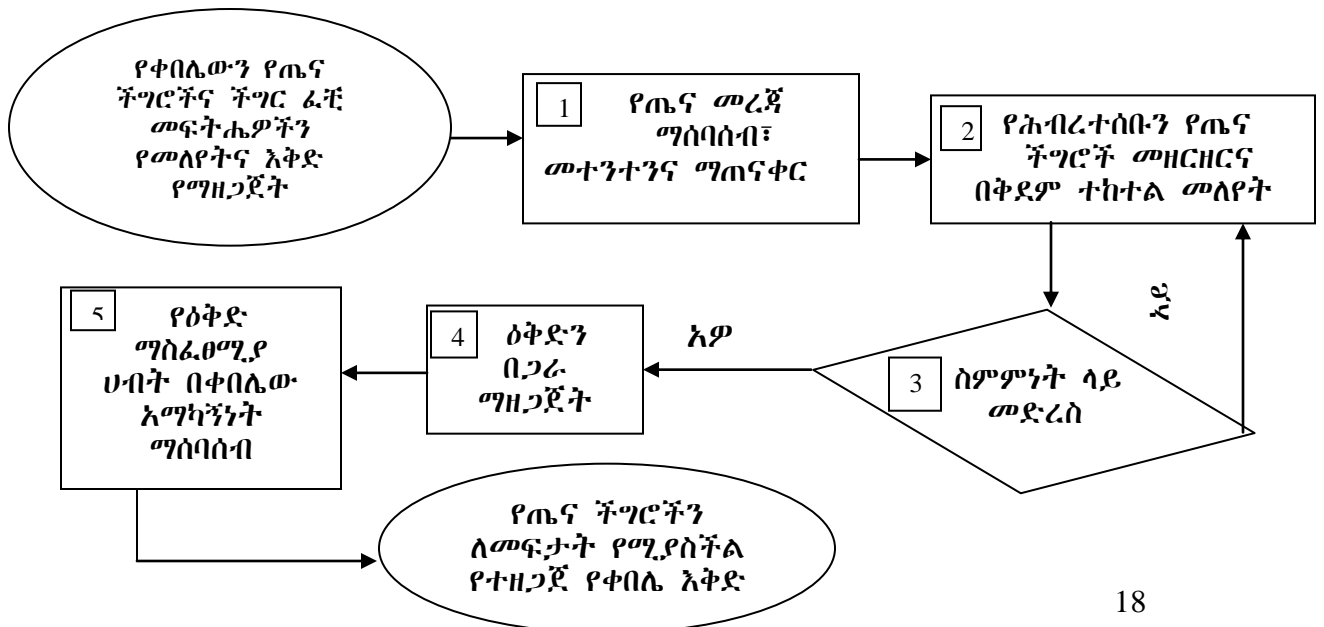
ሀ/ አጠቃላይ መግለጫ

የከተማ ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም ዋና ዓላማ የቀበሌው ሕብረተሰብ የራሱን የጤና ችግር በራሱ ተሳትፎ በመፍታት ጤናው እንዲያመርት ማስቻል ነው። ተሳትፎውም በሚያደርገው የገንዘብ፣ የጉልበትና የቁሳቁስ ድጋፍ ብቻ የሚወሰን ሳይሆን በእያንዳንዱ የፕሮግራም አፈፃፀም እርከን ማለትም፡-

- የቀበሌውን አጠቃላይ የጤና ሁኔታ በመገምገም፤
- ዋና ዋና የጤና ችግሮችን በመግለጽ፤
- ቅድሚያ የሚሰጣቸውን ለይቶ በማውጣትና ግብ በማስቀመጥ፤
- የድርጊት መርህ ግብር በማዘጋጀት፤
- ፕሮግራሙን ተግባራዊ በማድረግ፤
- ውጤትን በመከታተልና በመገምገም የነቃ ተሳትፎ ሲያደርግ ጭምር ነው።

ይህንን ኃላፊነቱን በብቃት መወጣት የሚችለው የፕሮግራም ባለድርሻዎች ሁለንተናዊ ድጋፍ ሲያደርጉለት ነው። እነዚህ አካላት ፕሮግራሙን ለማቀድ በቅድሚያ ከጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያ ጋር በመተባበር አስፈላጊውን መረጃ መሰብሰብ ይኖርባቸዋል። በዚህ መሠረት የቀበሌውን ዕቅድ ለማዘጋጀት በቅድሚያ የቀበሌውን ካርታ ማዘጋጀት፣ ከዚያም የመነሻ ጥናት (Baseline survey) ማካሄድ፣ የተለያዩ ሰነዶችን መመርመር፣ እነዚህንም መሠረት በማድረግ መረጃዎችን በመተንተንና በማጠናቀር የቀበሌውን የጤና ገጽታ (Health Profile) እና የቀበሌውን ችግር ፈቺ ዓመታዊ ዕቅድ የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎ ከሚመለከታቸው ጋር በመሆን ታዘጋጃለች።

ለ/ የእቅድ ዝግጅት ስራ ሂደት ፍሰት ሥዕላዊ መግለጫ

ሐ/ እቅድን ለማዘጋጀት የሚከናወኑ ዝርዝር ተግባራት

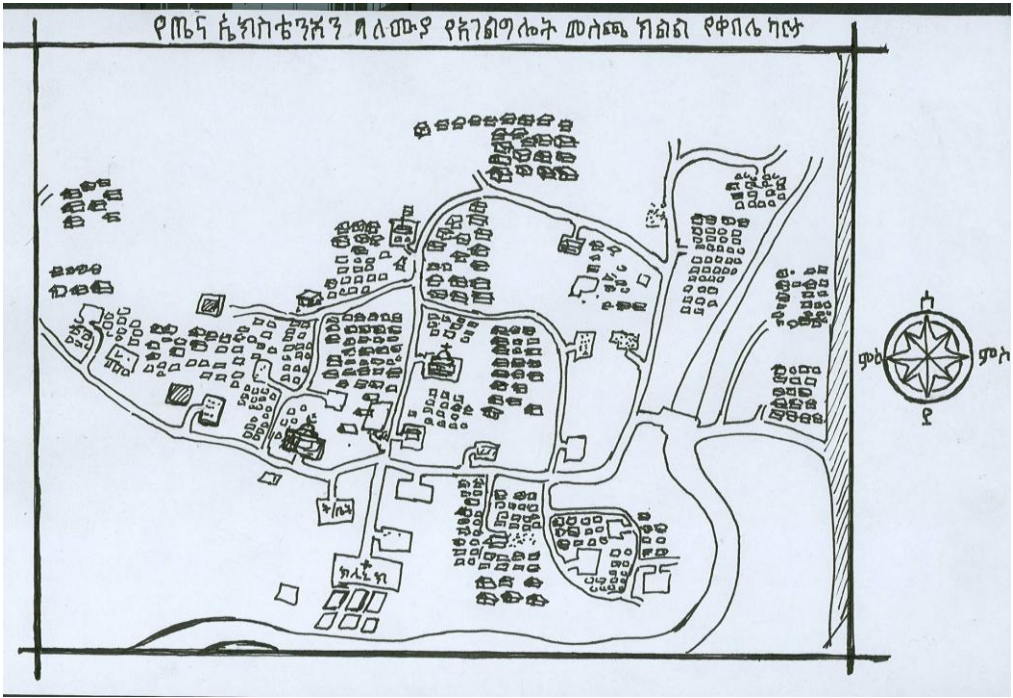
1) የጤና መረጃ ማሰባሰብ፣ መተንተንና ማጠናቀር

የቀበሌው የጤና እቅድ አዘጋጅቶ ተግባራዊ ለማድረግ በቅድሚያ መረጃዎችን መሰብሰብ አስፈላጊ ነው። በዚህም መሰረት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች በቅድሚያ የአገልግሎት መስጫ ክልሉን ካርታ ማዘጋጀት ይኖርባቸዋል። ለዚህም ይረዳት ዘንድ የከተማውን ፕላን (Master plan) በመነሻነት እንዲያገለግላት ትጠቀማለች። የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የአገልግሎት መስጫ ክልል ካርታዎን ለማዘጋጀት በቀበሌው ውስጥ ለረጅም ጊዜ የኖሩና ስለቀበሌው በቂ ግንዛቤ ያላቸው ግለሰቦችን፣ ካርታ በማዘጋጀት ረገድ ልምድ ያላቸውን ባለሙያዎች፣ የሴክተር መስሪያ ቤቶችና የቀበሌው ተወካዮችን ማሳተፍ ይኖርባቸዋል።

በካርታውም ላይ ትምህርት ቤቶች፣ የወጣት ማእከል፣ የገበያ ቦታዎች፣ የእምነት ተቋማት፣ መንገዶች፣ የመኖሪያ አካባቢዎች፣ ወንዞች፣ የጤና ተቋማት፣ ወዘተ. የሚገኙበት ቦታ በግልጽ በምልክትና በመግለጫ ተደግፎ መዘጋጀት አለበት።

በዚህ መልኩ የአገልግሎት መስጫ ክልል ካርታን ማዘጋጀት የተለያዩ ተቋማት የት እንደሚገኙ ለመረዳት፣ የሕብረተሰቡን አሰፋፊር መሠረት በማድረግ በዝቅተኛ፣ በመካከለኛና በከፍተኛ ኑሮ ደረጃ ላይ ለሚገኙ የሕብረተሰብ ክፍሎች የሚሰጡ አገልግሎቶችን ለማቀድና በየጉጡ ለመስጠት፣ የአፈፃፀሙንም ደረጃ ለይቶ ለመገንዘብ፣ አቋራጭ መንገዶችን ለመጠቀም፣ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የዕለት እንቅስቃሴዎች የት እንደምትገኝ ለሌላው ለማመልከት፣ ወዘተ. ይረዳል።

ይህ አገልግሎት የምትሰጥበት ክልል የሚያሳይ ካርታ በየሦስት ዓመቱ የሚሻሻል ይሆናል። የአገልግሎት መስጫ ክልል ካርታም ለናሙናነት ቀጥሎ ቀርቧል።

የጤና ኤክስፔንደንስን ባለሙያዎ የአገልግሎት መስጫ ክልሏን ካርታ ከላይ በቀረበው ናሙና መሠረት ካዘጋጀች በኋላ የመረጃ ማሰባሰቢያ ፎርም /ቅጽ/ በመጠቀም በዚያው አመት ያለውን መረጃ የሚያሳይ የመነሻ ጥናት (Baseline survey) ታካሂዳለች። ለዚህም ይረዳ ዘንድ የሚከተለው የመነሻ ጥናት ቅጽ ፎርም ቀጥሎ ቀርቧል።

የከተማ ጤና ኤክስፔንደንስን ፕሮግራም የመነሻ ጥናት ፎርም

1. አጠቃላይ

- 1.1 ክ/ከተማ/ ወረዳ _____ 1.2 ቀበሌ _____ 1.3 ቀጠና/ጌጥ _____
 1.4 የቤት ቁጥር _____ 1.5 መጠይቁ የተካሄደበት ቀን _____ ወር _____ ዓ.ም _____
 1.6 መጠይቁን ያደረገው ባለሙያ _____ 1.7 የተጠያቂው ስም _____ ስ.ቁ _____

2. የቤተሰብ አባላት መሠረታዊ መረጃ

ተ.ቁ	የአባላት ስም	ዝምድና	ፆታ	ዕድሜ	የትምህርት ደረጃ	የትዳር ሁኔታ	ሥራ	ኃይማኖት	ምርመራ
2.1									
2.2									
2.3									
2.4									
2.5									
2.6									
2.7									

3. የቤተሰብ አባላት የጤናና ጤና ነክ መረጃዎች

ተ.ቁ	ተግባር	ብዛት	ምርመራ/ምክንያት
3.1	ነፍሰጠር የነበሩ		
3.2	ቅድመ ወሊድ ክትትል ያደረጉ		
3.3	የቲቲ ክትባታቸውን ያጠናቀቁ ነፍሰጠሮች		
3.4	የቤተሰብ ዕቅድ ተጠቃሚ የሆኑ		
3.5	ውርጃ ያጋጠማቸው/ የፈጸሙ		
3.6	በቤት የወለዱ		
3.7	በጤና ተቋም የወለዱ		
3.8	ዝቅተኛ ክብደት ኖራቸው የተወለዱ ጨቅላ ሕፃናት		
3.9	ሞተው የተወለዱ		
3.10	ዕድሜያቸው አንድ ዓመት ሳይሞላቸው የሞቱ ሕፃናት		
3.11	ዕድሜያቸው አምስት ዓመት ሳይሞላ የሞቱ ሕፃናት		
3.12	ከአምስት ዓመት በታች የሆኑና በምግብ እጥረት የተጠቁ ሕፃናት		

3.13	እስከ ስድስት ወር የእናት ጡት ብቻ የጠቡ ሕፃናት			
3.14	ተጨማሪ ምግብ ከስድስት ወር ጀምሮ የጀመሩ ሕፃናት			
3.15	ዕድሜያቸው ከአንድ አመት በታች የሆኑና ክትባት ያጠናቀቁ ሕፃናት			
3.16	ዕድሜያቸው ከአምስት ዓመት በታች የሆኑና ክትባት ያጠናቀቁ ሕፃናት			
3.17	ከእርግዝና ጋር በተያያዘ የሞቱ እናቶች			
3.18	በወባ አካባቢ አጎብሮ ተጠቃሚ እናቶች ቁጥር			
3.19	በወባ አካባቢ የአጎብሮ ተጠቃሚ ህፃናት ቁጥር			
3.20	HIV/AIDS የምክርና የደም ምርመራ ያደረጉ			
3.21	ሕክምናቸውን ያቋረጡ የቲቢ ሕሙማን			
3.22	ፀረ-ኤች አይ.ቪ መድኃኒት ጀምረው ያቋረጡ			
3.23	የአእምሮ ጤና መድኃኒት ጀምረው ያቋረጡ			

4. የቤተሰብ የመኖሪያ ቤት ሁኔታ መረጃ

ተ.ቁ	ተግባር	ያለበት ሁኔታ			
		አጥጋቢ	አጥጋቢ ያልሆነ	የለም	ምርጫ
4.1	ንጹህ የመጠጥ ውሃ አቅርቦት አጠቃቀም				
4.2	የምግብ ማብሰያ ሥፍራ ይዞታ				
4.3	የመፀዳጃ ቤትና አጠቃቀም				
4.4	ከጎረቤት ጋር መፀዳጃ የሚጋሩ				
4.5	የገላ መታጠቢያ				
4.6	የፍላጎት ቆሻሻ ማስወገጃ				
4.7	የደረቅ ቆሻሻ ማስወገጃ				
4.8	ከአለው ክፍል አንፃር የቤተሰብ አባላት ብዛት				
4.10	በመኖሪያ ቤት ያለው የብርሃንና የአየር ዝውውር ሁኔታ				
4.11	በመኖሪያ የአካባቢ የፍላጎት ማስወገጃ				
4.12	በመኖሪያ በአካባቢ የቤተሰብ ተሳትፎ ንጽህና ላይ				
4.13	ዕድሜያቸው ከ65 ዓመት በላይ ሆኖ ብቻቸውን የሚኖሩ				
4.14	መኖሪያ ቤትን ከእንስሳት መኖሪያ የለዩ				

5. የቤተሰብ አባላት የአኗኗር ዘዴ / life style/ ና ልማዳዊ ድርጊቶች መረጃ

5.1 ሲጋራ የሚያጨስ የቤተሰብ አባል አለ? _____

• ካለ ምን ያህል ሲጋራ በቀን ያጨሳል? _____

• በዚህ ሳቢያ የተከሰቱ የጤና፣ የማህበራዊና የኢኮኖሚ ችግር ካለ ቢገለጽ? _____

5.2 ጫት የሚቅም የቤተሰብ አባል አለ? _____

• ካለ የአጠቃቀም ሁኔታ ቢገለጽ? _____

• በዚህ ሳቢያ የተከሰተ የጤና፣ የማህበራዊና የኢኮኖሚ ችግር ካለ ቢገለጽ? _____

5.3 አልኮል አዘውትሮ የሚጠጣ የቤተሰብ አባል አለ? _____

• ካለ የአጠቃቀም ሁኔታ ቢገለጽ? _____

• በዚህ ሳቢያ የተከሰተ የጤና፣ የማህበራዊና የኢኮኖሚ ችግር ካለ ቢገለጽ? _____

5.4 መድኃኒትን ያለአግባብ የሚጠቀም (Drug Abuse) የቤተሰብ አባል አለ ? _____

• ካለ የአጠቃቀም ሁኔታ ቢገለጽ? _____

• በዚህ ሳቢያ የተከሰተ የጤና፣ የማህበራዊና የኢኮኖሚ ችግር ካለ ቢገለጽ? _____

5.5 የአካል ብቃት እንቅስቃሴ የሚያደርግ የቤተሰብ አባል አለ? _____

• ካለ የእንቅስቃሴው ሁኔታ ቢገለጽ? _____

• ይህንን እንቅስቃሴ የሚያደርገው ለምንድ ነው? _____

5.6 ሌሎች አደንዛኝ እቃዎች (Substance Abuse) የሚጠቀም የቤተሰብ አባል አለ? _____

• ካለ የአጠቃቀም ሁኔታ ቢገለጽ _____

• በዚህ ሳቢያ የተከሰተ የጤና የማህበራዊና የኢኮኖሚያዊ ችግር ካለ ቢገለጽ? _____

5.6 ጤናን ለአደጋ ሳይ የሚያጋልጡ አመጋገብ የሚከተል የቤተሰብ አባል አለ ? _____

• ካለ ሁኔታው ቢገለጽ? _____

• በዚህ ምክንያት የተከሰተ የጤና ችግር ካለ ቢገለጽ? _____

5.7 ከወሲብ ጋር በተያያዘ ምክንያት በቤተሰብም ሆነ በአካባቢም የተከሰቱ ችግሮች ካሉ ቢገልጹልን? _____

5.8 ከቤተሰብ አባላት መካከል አደጋ የደረሰበት ካለ አይነቱና የጉዳቱ ደረጃው ቢገለጽ? _____

5.9 ከቤተሰብ አባላት መካከል የአእምሮ ህመምተኛ ካለ ያለበት ሁኔታ ቢገለጽ? _____

5.10 በቤተሰብ ውስጥ የሚፈጸሙ ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች ካሉ ቢገለጹ _____

6. የማህበራዊ አገልግሎት መስጫ ተቋማት መረጃ

ተ.ቁ	ተቋም	ብዛት				
		የመንግሥት (የጤናው ሴክተር)	መያድ	የግል	ሌሎች መንግሥታዊ የሆኑ ድርጅቶች	ጠቅላላ
6.1	የጤና ተቋም • ሆስፒታል • ጤና ጣቢያ • ክሊኒክ • የመድኃኒት ቤቶች • የጤና ምርመራ መስጫ • የላብራቶሪዎች					
6.2	የትምህርት ተቋም • መዋዕለ ሕፃናት • የሕፃናት ማቆያ • አፀደ ሕፃናት • ከ1ኛ-4ኛ ክፍል • ከ5ኛ-8ኛ ክፍል • ከ1ኛ- 8ኛ ክፍል • ከ9ኛ-10ኛ ክፍል • ከ11ኛ-12ኛ ክፍል • ከዚያ በላይ					
6.3	ሌሎች • የወጣት ማዕከል • የስፖርት ማዘውተሪያ • የወጣት ማህበር • የሴቶች ማህበር • የሕፃናት መዝናኛ • ዕድር • የሙያ ማህበራት • ሌላ ይጠቀስ					

7 በቤተሰብና በህብረተሰብ ደረጃ የውሳኔ አሰጣጥ

7.1 በቤተሰብ ደረጃ:-

- በቅርቡ ከቤተሰብዎ መካከል የታመመ ሰው አለ? _____
 - ታማሚው መጀመሪያ መታመሙን ያማከረው ለማን ነበር? _____
 - ምክር የተጠየቀው ሰው ሕመምተኛውን ካየው በኋላ ምን መሆኑን ተገነዘበ? _____
 - ሕመሙ ከመባባሱ ወይም ከመሻሻሉ በፊት በቤት ደረጃ የተወሰደው የመጀመሪያ የመፍትሔ እርምጃ ምንድን ነበር? _____
 - የመፍትሔ እርምጃው ተግባራዊ እንዲሆን ሀሳቡን ያመነጨውና የገፋፋው ማን ነበር?
 - እንዴት ? _____
 - ለሕመሙ መንስኤዎቹ ምንድን ናቸው ብለው ያምናሉ? _____
- በሽታውን እንዴት መከላከል ይቻላል ብለው ያምናሉ?

7.2 በሕብረተሰብ ደረጃ፡-

- በቀበሌው የጤና ልማት የሕብረተሰቡ ተሳትፎ በምን ደረጃ ላይ ይገኛል? _____
- ሕብረተሰቡ በአካባቢው የጤና ልማት ለመሳተፍ ፍቃደኛ ነው? መልሱ አዎ ከሆነ መገለጫዎቹ ቢገልጹልን? _____
- በቀበሌው ሕብረተሰቡን ወክለው ውሳኔ የሚሰጡ መሪዎች እንማንናቸው / መደበኛና መደበኛ ያልሆኑ?/ _____
- በቀበሌ ደረጃ የጤና ጉዳይ ለመደገፍ የተመሠረቱ የጤና ኮሚቴ፣ ማህበር፣ ክብብ፣ ወዘተ አለ? ይዘርዝሩ? _____
ካሉ አባላቱ እንማንናቸው? _____
ቋሚ ስብሰባ ያደርጋሉ? ተግባርና ኃላፊነታቸው ግልጽ ነው? ተጠሪነታቸው ለማን ነው?
- የቀበሌውን የጤና ልማት ለማገዝ የሚችል የሰለጠነ የሰው ኃይል፣ ድርጅት፣ ቁሳቁስ፣ ሀብት ወዘተ. አለ? ካለ በዝርዝር ቢገለጽ? _____

የመነሻ ጥናቱ ከላይ በተቀመጠው ፎርም መሠረት ቤት ለቤት በመሄድ መረጃዎች ይሰበሰባሉ። ይህንንም ስራ እውን ለማድረግ የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎ ከሕብረተሰቡ ተወካዮች፣ ከልማት አጋሮች፣ ከሴክተር መሥሪያ ቤቶች የተውጣጡ ተወካዮችን ያቀፈ ኮሚቴ ታቋቁማለች። ለኮሚቴው አባላትም ስለ መረጃ ማሰባሰቢያ ቅጽ አጠቃቀም፣ ስለመነሻ ጥናት ዓላማና አስፈላጊነት፣ ስለመረጃ አሰባሰብ፣ አያያዝና መደረግ ስለሚገባው ጥንቃቄ ስልጠና ትሰጣለች። በስልጠናውም መሠረት የጋራ እቅድ በማዘጋጀት የመነሻ ጥናቱን ከአባላቱ ጋር በመሆን በጋራ ታካሂዳለች።

ይህ የመነሻ ጥናት በየሦስት ዓመቱ ተካሂዶ መረጃው ይሻሻላል። የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎ በቀጣይ ማክናወን ያለባት በአካባቢው በሚገኙ የመንግሥት፣ የግልና የመንግሥታዊ ያልሆኑ የልማት ድርጅቶች የጤና አገልግሎት መስጫ ተቋማት በመገኘት ሰነዶችን ትመረምራለች። ይህም የአካባቢውን የበሽታ ስርጭት መጠን፣ ለበሽታ ተጋላጭ የሆኑ የሕብረተሰብ ክፍሎችን የአካባቢውን ሀብረተሰብ በዋናነት ለህመምና ሞት የሚያጋልጡ የጤና ችግሮችንና መንስኤዎችን፣ ወዘተ. ለመረዳት ያስችላታል።

የቀበሌ የጤና ገጽታ (Kebele Health Profile)

የቀበሌ ጤና ገጽታ የጤና ኤክስፔሽን ባለሙያዎ ከሚመለከታቸው የልማት አጋሮች፣ የሴክተር መስሪያቤቶችና የሕብረተሰብ ክፍሎች ጋር በመሆን የአገልግሎት መስጫ ክልሏን ካርታ በማዘጋጀት፣ መነሻጥናት በማካሄድና ሰነዶችን በመመርመር የተገኙ መረጃዎችን በመተንተንና በማጠናቀር በምታቀርበው ግኝት አማካኝነት የነዋሪውን ሕብረተሰብ ጤናና አካባቢው በጤና ላይ ስለአሰከተለው ተጽዕኖ ለመግለጽ የሚረዳ ነው።

እያንዳንዱ የጤና ኤክስፔሽን ባለሙያ ቀበሌዎ ቅድሚያ ከሚሰጣቸው ጉዳዮችና ከሚኖረው መረጃ አንጻር ይዘቱን በመወሰን የራሷን የቀበሌ የጤና ገጽታ በማዘጋጀት ታቀርባለች። ይህንንም ከግንዛቤ በመውሰድ የጤና ኤክስፔሽን ባለሙያዎ የቀበሌዎን የጤና ገጽታ ለማዘጋጀት ይረዳት ዘንድ የሚከተለው ፎርም ቀርቧል።

1. የዴሞግራፊያዊ፣ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ገጽታን በተመለከተ

- ጠቅላላ የአገልግሎት መስጫ ክልል ነዋሪ ብዛት _____ ወ _____ ሴ _____
- እድሜያቸው ከ1 ዓመት በታች የሆኑ ህፃናት ብዛት _____
- ዕድሜያቸው ከስድስት ወር 59 ወር የሆኑ ሕፃናት ብዛት _____
- ዕድሜያቸው ከሦስት ዓመት በታች የሆኑ ሕፃናት ብዛት _____
- እድሜያቸው ከ5 ዓመት በታች የሆኑ ህፃናት ብዛት _____
- ዕድሜያቸው ከ15 ዓመት በታች የሆኑ ሕፃናት ብዛት _____
- በመውለድ እድሜ ክልል ያሉ ሴቶች / ከ 15-49 ዓመት/ ያሉ ብዛት _____
- ዕድሜያቸው ከ 65 ዓመት በታች የሆኑ ብዛት _____
- ዕድሜያቸው ከ 65 ዓመት በላይ የሆኑ ብዛት _____
- የጋብቻ ሁኔታ
 - ያላገባ/ች ብዛት _____
 - ያገባ/ች ብዛት _____
 - የፈታ/ች ብዛት _____
 - ባለቤታቸው የሞቱባቸው ብዛት _____
- የትምህርት ደረጃ _____
 - ያልተማሩ ብዛት _____
 - ማንበብና መጻፍ ብቻ የሚችሉ ብዛት _____
 - የመጀመሪያ ደረጃ ሙሉ ሳይክል (ከ 1ኛ - 8ኛ ክፍል) ብዛት _____
 - ሁለተኛ ደረጃ (ከ 9ኛ - 10ኛ ክፍል) ብዛት _____
 - መሠናዶ (ከ 11ኛ - 12ኛ ክፍል)

- ዲፕሎማ ብዛት _____
- ዲግሪና በላይ ብዛት _____
- የስራ ሁኔታ:-
 - የቤት እመቤት የሆኑ ብዛት _____
 - ተቀጣሪ የሆኑ ብዛት _____
 - የግል ሥራ ያላቸው ብዛት _____
 - ሥራ የሌላቸው ብዛት _____
- የሃይማኖት ሁኔታ
 - ኦርቶዶክስ _____
 - እስልምና _____
 - ፕሮቴስታንት _____
 - ካቶሊክ _____
 - ሌሎች _____

2. የጤና ገጽታን በተመለከተ

- የጨቅላ ህፃናት ሞት ብዛት _____
- ከ 1 ዓመት በታች ያሉ ህፃናት ሞት ብዛት _____
- ከ 5 ዓመት በታች ያሉ ህፃናት ሞት ብዛት _____
- የእናቶች ሞት ብዛት / ከእርግዝና ጋር በተያያዘ/ _____
- ከ 5 ዓመት በታች ያሉ ሕጻናትና ክትባታቸውን የጨረሱ ብዛት _____
- የእናት ጡት ወተት ብቻ እስከ ስድስት ወር የጠቡ ህፃናት ብዛት _____
- የእርግዝና መከላከያ ተጠቃሚዎች ብዛት _____
- ከ15-49 ዓመት እድሜ ክልል ያሉ የTT2 + የወሰዱ ሴቶች ብዛት _____
- የአጉብር ተጠቃሚ ሰዎች ብዛት _____
- በፈቃደኝነት ላይ የተመሠረተ የኤች.አይ.ቪ/ኤድስ የምክር አገልግሎትና የደም ምርመራ ያደረጉ ሰዎች ብዛት _____
- ፀረ ኤች.አይ.ቪ/ ኤድስ መድኃኒት የሚወስዱ ሰዎች ብዛት _____
- የቲቢ ሕክምና ጀምረው ያቋረጡ ሰዎች ብዛት _____
- በአእምሮ መታወክ ምክንያት ከስራ ወይም ከትምህርት ያቋረጡ ሰዎች ብዛት _____
- የስኳር ሕሙማን ብዛት _____
- የጡት ካንሰር ሕሙማን ብዛት _____
- የደም ግፊት ሕሙማን ብዛት _____
- የማህፀን ካንሰር ሕሙማን ብዛት _____
- ካለፈው ዓመት ጀምሮ እስከ አሁን ድረስ የተከሰቱ አበይት አደጋዎች ብዛት _____
- በአካባቢው ጉልተው የሚታዩ 10 በሽታዎች እንደቅደም ተከተላቸው _____
- በአካባቢው ጉልተው የሚታዩ ኅጂ ልማዳዊ ድርጊቶችና አመለካከቶች _____
- በቂና ንፁህ የመፀዳጃ ቤት ያላቸው ቤተሰቦች ብዛት _____
 - የጋራ ያላቸው ብዛት _____
 - የግል ያላቸው ብዛት _____
- ንፁህ የመጠጥ ውሃ የሚያገኙ ቤተሰቦች ብዛት _____
- የደረቅ ቆሻሻን በአግባቡ የሚያስወግዱ ቤተሰቦች ብዛት _____
- የፍሳሽ ቆሻሻ በአግባቡ የሚያስወግዱ ቤተሰቦች ብዛት _____
- የገላ መታጠቢያ / ሻወር/ ያላቸው ቤተሰቦች ብዛት _____
 - የግል ያላቸው ብዛት _____
 - የጋራ ያላቸው ብዛት _____
- በቂ መስኮት ያለው መኖሪያ ቤት ያላቸው ቤተሰቦች ብዛት _____
- የቤት እንስሳትና የሰዎች መኖሪያን የለዩ ሰዎች ብዛት _____

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ከላይ የተዘረዘሩትን መረጃዎች መሠረት በማድረግ በአገልግሎት መስጫ ክልሏ የተሟላ አገልግሎት ለመስጠት እንድትችል የቀበሌውን መረጃ በመተንተንና በማጠናቀር አጠቃላይ አገልግሎት መስጫ ክልሏን የጤና ገጽታ (Health Profile) ሰነድ ታዘጋጃለች። ሰነዱም በአብዛኛው የሚከተሉትን መረጃዎች የያዘ ይሆናል።

2) የሕብረተሰቡን የጤና ችግር በመለየት በቅደም ተከተል ማስቀመጥ

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ከቀበሌው ሕብረተሰብ ጋር ውይይት ለማድረግና የቅድሚያ ትኩረት የሚሰጣቸውን ለመለየት በቅድሚያ ከቀበሌው አመራር ጋር በመወያየት፣ የውይይቱን ጊዜና ቦታ በመወሰን የስብሰባ ጥሪ በቀበሌው አማካኝነት ጥሪ እንዲተላለፍ ታደርጋለች። በውይይቱም ጊዜ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ የመነሻ ጥናቱን መሠረት በማድረግ ያዘጋጀችውን የአገልግሎት መስጫ ክልሏን አጠቃላይ የጤና ገጽታ በማቅረብ ሕብረተሰቡ እንዲወያይበት ታደርጋለች።

በዚህ ውይይት ወቅት የቀበሌው የጤና መነሻ ጥናት / Baseline survey/ ላይ ተሳታፊ የሆኑ አካላት በውይይት ላይ ይገኛሉ። በውይይቱ ወቅት ከሕብረተሰቡ የሚነሱ ጥያቄዎች ካሉ የቀበሌው መስተዳድር፣ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎና በመነሻ ጥናቱ ላይ ተሳታፊ የነበሩት አባላት በመተባበር መልስ ይሰጣሉ። በዚህ መልኩ ውይይቱን በማካሄድ በጤናው ረገድ የቅድሚያ ትኩረት ሊሰጣቸው የሚገቡ ችግሮች ካለው አቅም፣ ችግሩን በመፍታት ከሚገኘው የውስብስብነት ባህሪ አንፃር በመገምገም በጋራ ይለያሉ። በዚህ ውይይት ጊዜ የወጡት ችግሮች በየትኞቹ ጎጦች፣ ቤተሰቦችና ግለሰቦች ጉልተው እንደሚታዩ እቅድ አዘጋጅታ የመፍትሔ እርምጃ ለመውሰድ ትጠቀምበታለች። የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ያዘጋጀችው የቀበሌ ጤና ገጽታ መረጃ በየዓመቱ ወቅታዊ በማድረግ በስራ ላይ ይውላል።

3) የጋራ ስምምነት ላይ መድረስ

ከቀበሌው ሕብረተሰብ ጋር በተደረገው ውይይት ቅድሚያ በሚሰጣቸው የጤና ችግሮች ላይ ውይይት በማድረግ አፈፃፀሙን በተመለከተ መቼ፣ የትና እንዴት እንደሚከናወን እንዲሁም የእቅድ ክንውን ሪፖርት በተያዘው የጊዜ ሠሌዳ እንደሚቀርብ ሕብረተሰቡን ከሚወከሉ አባላት ጋር የጋራ ስምምነት ላይ ይደረሳል። የጋራ ስምምነት ላይ የማይደረስ ከሆነ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎና የሕብረተሰቡ ተወካዮች ጉዳዩን እንደገና ለሌላ ጊዜ ሕብረተሰቡ ውይይት እንዲያደርግበት ሁኔታዎችን ያመቻቻሉ።

4) እቅድን በጋራ ማዘጋጀት

ቀደም ሲል የተደረገውን መነሻ ጥናትና በሕብረተሰቡ የጋራ ስምምነት የተደረሰባቸውን ጉዳዮች መሠረት በማድረግ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ለዓመታዊ እቅድ መነሻ የሚሆን ሃሳብ ማቅረብ ይጠበቅባቸዋል። ለመነሻነትም የቀረበውን የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ዓመታዊ ዕቅድ በቀበሌው አመራር፣ በቀበሌው ጤና ኮሚቴ፣ በሕብረተሰቡ ተወካዮች፣ በሴክተር መሥሪያ ቤቶችና በልማት አጋሮች እንዲሁም በብዙኃን ማህበራት ተወካዮች ተሳትፎ እንዲዳብር ተደርጎ ይዘጋጃል።

5) በቀበሌው አማካኝነት የእቅድ ማስፈጸሚያ ሀብት ማሰባሰብ

የመነሻ ጥናቱ ለቀበሌው የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ዕቅድ መሠረት እንደሆነ ሁሉ በቀበሌው የሚገኘውን ሀብት (የሰው ኃይል፣ ቁሳቁስና ፋይናንስ) የት እንደሚገኝ ለይቶ ለማወቅ አስፈላጊ ጉዳይ ነው። በመሆኑም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ በቀበሌው የሚገኘውን የሀብት ስርጭት መረጃ ለቀበሌው መስተዳድር በማቅረብ በመስተዳድሩ በኩል ሀብቱ አገልግሎት ላይ ሊውል የሚችልበትን ሁኔታ በማመቻቸት የበኩሏን አስተዋጽኦ ታደርጋለች።

በዚህም መሠረት የቀበሌው መስተዳድር ለፕሮግራሙ ማስፈጸሚያ የሚሆን ሀብት በማሰባሰብ መንግሥት ለጤናው ልማት ከሚመድበው በጀት ጋር በማቀናጀት ለእቅድ ማስፈጸሚያ እንዲውል ያደርጋል። በአጠቃላይ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ከሚመለከታቸው ጋር በመሆን አገልግሎት በምትሰጥበት ክልል የዓመታዊ እቅዱን ለማዘጋጀት የሚከተሉትን ዝርዝር ተግባራት በየደረጃው መፈጸም ይገባቸዋል።

ዓመታዊ እቅድን ለማዘጋጀት በቅደም ተከተል የሚከናወኑ ተግባራት

- የአገልግሎት መስጫ ክልሏን ካርታ ማዘጋጀት፤
- የቤት ለቤት የመነሻ ጥናት በማካሄድ የሕብረተሰቡን የጤና ፍላጎት መረዳት፤
- በቀበሌው ውስጥ ከሚገኙ የተለያዩ የሕብረተሰብ ተወካዮች፣ /ቤቶች፣ ወጣቶች፣ የሙያ ማህበራት፣ ዕድር፣ የሃይማኖት፣ የልማት አጋሮች/ ጋር ውይይት በማካሄድ ጠቃሚ ሃሳቦችን ማሰባሰብ፤
- ተለይተው የወጡትን የሕብረተሰቡ የጤና ፍላጎቶች መሠረት በማድረግና ቅድሚያ የሚሰጣቸውን በመለየት ግብ ማስቀመጥ፤
- ለጤና ችግሮች ከፍተኛ ተጋላጭ የሆኑ የሕብረተሰብ ክፍሎችን መለየት፤
- የተጣለውን ግብና ከፍተኛ ለሆነ የጤና ችግር ተጋላጭ ከሆኑት አንጻር የሥራ ጫናን በመገመትና በተግባራቱ የሚያስፈልገውን ሀብት በመለየት ዓመታዊ ዕቅድን ማዘጋጀት ናቸው።

2.2.3 በሞዴል ቤተሰብና በመኖሪያ አካባቢ የጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራምን መተግበር

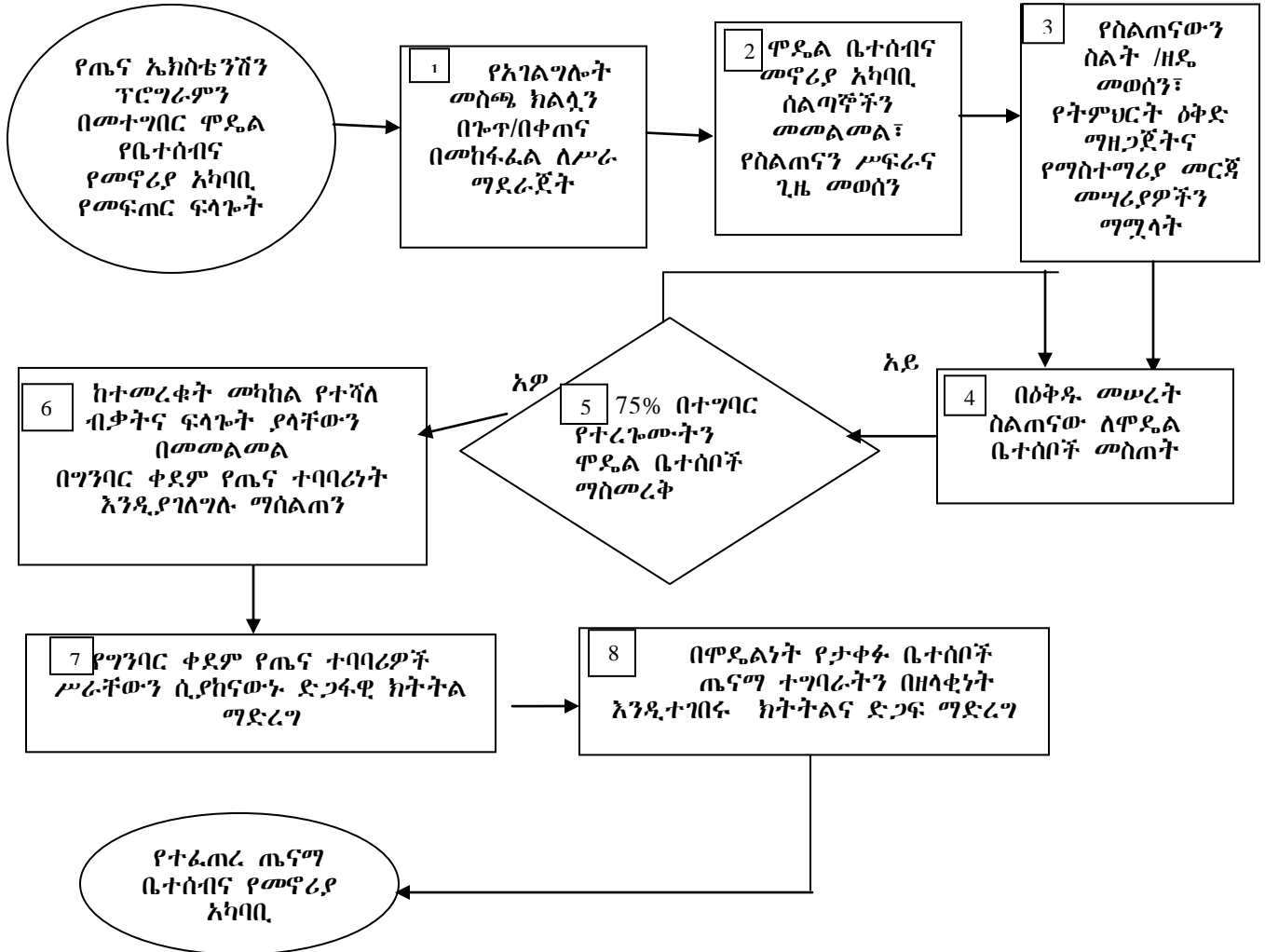
ሀ/ አጠቃላይ መግለጫ

የቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ ለጤና ወሳኝ የሆኑ ጉዳዮች የሚፈጸሙበት ለምሳሌ የምግብ ዝግጅት፣ የውሃ አቅርቦት፣ ሕፃናት የሚያድጉበት፣ የግልና የአካባቢ ንጽህና የሚጠበቅበት፣ ወዘተ. ነው። በመሆኑም የተጠቀሱት ጉዳዮች በአኗኗር ምክንያት በቤተሰብና በአካባቢው ሕብረተሰብ ጤና ላይ ጉዳት እንዳያስከትሉ ሆነው መደራጀት ይኖርባቸዋል።

ቤተሰብ የሕብረተሰቡንም ሆነ የራሱን ጤና ለመጠበቅ ያለው ሚና ወሳኝ ነው። ከዚህ በተጨማሪ ቤተሰብ በአካባቢው ከሚገኙ ጉራቤቶች ጋር በመቀናጀት፣ በመተባበርና በመረዳዳት ለጤናው መታወክ መንስኤ የሚሆኑ ጉዳዮችን በመለየት እርምጃ መውሰድ ይጠበቅበታል። በተለይ የቦታ ጥበትና የአቅም ማነስ በመኖሩ ምክንያት ተፋፍገው በሚኖሩ ቤተሰቦች አካባቢ እያንዳንዱ ቤተሰብ የራሱ የሆነ የመጠበቂያ ቤት፣ የገላ መታጠቢያ፣ የቧንቧ ውሃ፣ የደረቅና ፍሳሽ ቆሻሻ ማስወገጃዎች፣ ወዘተ. ላይኖሩት ይችላሉ። ስለሆነም እነዚህን አገልግሎቶች የአካባቢው ቤተሰብ በጋራ ማዘጋጀትና መጠቀም አማራጭ የሌለው ጉዳይ ነው።

ከዚህ በተጨማሪ ከየቤቱ ለሚወጡ ፍሳሽ ቆሻሻዎች መውረጃ ቦቶች፣ የደረቅ ቆሻሻ ማጠራቀሚያና ማስወገጃዎችን የአካባቢው ቤተሰብ በጋራ በማዘጋጀት የመፍትሔ እርምጃ መውሰድ ይገባዋል። ይህንንም ተግባራዊ ለማድረግ ችግሩ በሚታይባቸው በአንድ አካባቢ ያሉ ቤተሰቦች በጎጥ/ቀጠና በመከፋፈል የአካባቢያቸውን ችግር በጋራ መፍታት እንዲችሉ መደረግ ይኖርበታል። በዚህ ረገድ የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎች ከሚመለከታቸው ጋር በመሆን ችግሮቹ በዘላቂነት እንዲፈቱ ሁኔታዎችን በግንባር ቀደምትነት ማመቻቸት ይጠበቅባቸዋል። ለዚህም ይረዳ ዘንድ ባለሙያዎች ቤተሰቦች የሚጠበቅባቸውን ተግባርና ኃላፊነት በብቃት ለመወጣት ተከታታይነት ያለው፣ ችግር ፈቺና በተግባር የተደገፈ ስልጠና እንዲያገኙ ማድረግና ተግባራዊነቱንም መከታተል ይኖርባቸዋል።

ለ/ የሞዴል ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም የሥራ ሂደት ፍሰት ሥዕላዊ መግለጫ

ሐ/ በሞዴል ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ የሚከናወኑ ዝርዝር ተግባራት አፈፃፀም

1) የአገልግሎት መስጫ ክልሏን በጉጥ/በቀጠና በመከፋፈል ማደራጀት

በቤተሰብና በመኖሪያ አካባቢ የከተማ ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራምን ተግባራዊ ለማድረግ የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎች በቅድሚያ ማከናወን ያለባት በአገልግሎት መስጫ ክልሏ የሚገኙ ቤተሰቦችን በተዘጋጀው አገልግሎት መስጫ ካርታ መሰረት በጎጥ/በቀጠና፣ በዕድርና በማህበር ተደራጅተው የሚገኙትን በመከፋፈል መጠቀም ይጠበቅባቸዋል። የዚህም ዓላማ በተደራጁት ጎረቤቶች የሚገኙ የቤተሰብ አባላት በጋራ በመወያየት፣ ዕቅድ በማውጣት፣ ሀብትና ጉልበታቸውን በማቀናጀት ለጋራ ጥቅም ለማዋል አመቺ ሁኔታን ለመፍጠር ነው።

በዚህም ሂደት በየገጠው ለሚገኙ የሕብረተሰብ ክፍሎች የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ስብሰባ በማዘጋጀት ሕብረተሰቡ ውይይት እንዲያደርግ ታደርጋለች። የውይይቱንም ሂደት በቅደም ተከተል እንደሚከተለው ቀርቧል።

- የቅድመ ውይይት መርሃ ግብር ከየገጠው ተጠሪዎችና ከዕድር አመራሮች ጋር በመሆን ማዘጋጀት፤
- ውይይቱን ከመካሄዱ በፊት የውይይቱን አጀንዳ፣ ቀን፣ ጊዜና ቦታ መወሰን፤
- ሕብረተሰቡን በሳጥ /በቀጠና ወይም በእድር ማደራጀት ያለውን አስፈላጊነትና ጠቀሜታ ሕብረተሰቡ ግንዛቤ እንዲያገኝ ማድረግ፤
- በውይይቱ ጊዜ ስለአጀንዳው ማብራሪያ መስጠት፤
- በውይይቱ ጊዜ ተሳታፊዎች ተግባርና ኃላፊነታቸውን እንዲወጡና ንቁ ተሳትፎ እንዲያደርጉ ማበረታታት፤
- የውይይቱን ፍሬ ሀሳቦች በማንሳት የማጠቃለያ ሃሳብ ማቅረብና የጋራ ውሳኔ ላይ መድረስ፤
- የውይይቱን ቃለ ጉባኤ ማዘጋጀት፤
- በውይይቱ የጋራ ውሳኔ ላይ የተደረሰባቸውን ጉዳዮች መተግበራቸውን መከታተልና ማቆም።

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች አገልግሎት በምትሰጥበት የቀበሌ ክልሏ የሚገኙ ቤተሰቦችንና የቤተሰቡን አባላት የጤና ሁኔታና የፕሮግራም አፈጻጸም ለመከታተል በእያንዳንዱ ቤተሰብ የቤተሰብ ፋይል /Family Folder/ እንዲቀመጥ ታደርጋለች። የቤተሰብ ፋይሉ በዋናነት የሚይዛቸውም የቤተሰቡን አባላት መሰረታዊ መረጃ፣ የመኖሪያ አካባቢ፣ የቤተሰብ ጤና ክብካቤ፣ የሽታዎች ሁኔታ፣ የሕመማን አላላክና አቀባበል፣ የቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም አፈጻጸም ገጽታዎችን ነው።

በዚህ መሰረት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የተዘጋጀውን የቤተሰብ ፋይል ለእያንዳንዱ ቤት ከማስረጨት በተጨማሪ በጥንቃቄ እንዲያዝና ልጆች በማይደርሱበት ቦታ እንዲቀመጥ ምክር ትሰጣለች። በእያንዳንዱ ቤተሰብ ጉብኝት ስታደርግ በፋይሉ መሰረት መረጃዎችን ትመዘግባለች፤ መረጃዎችንም በየወቅቱ በመከታተል ታሻሽላለች። በከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የቤተሰብ ጤና ገጽታ መከታተያ ካርዶችን የያዘው የቤተሰብ ፋይል ቀጥሎ ቀርቧል።

**በጌራል ጤና ጥበቃ ሚኒስቴር
የቤተሰብ ፋይል ለጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም**

□ልል _____ ክ/ከተማ ወረዳ _____ ቀበሌ _____ ያ□ _____ የቤት ቁጥር _____ ለመ□መሪ□ □□
 የምዝገባ ቀን _____ / _____ / _____

ቀን: ወር: ዓ.ም

□ቤተሰብ □ላ□ ስም _____ የአባት ስም _____ የአያት ስም _____ □□□ስ መለ□ ቁ□ር _____
 የቤተሰብ አባላት ዝርዝር

□ፅል መለ□ ቁ□ር	ስም	የትውልድ ቀን	የትውልድ በ□	□□ □/□	ሥራ	የጋብቻ ሁኔ□ □ላ/□□□/□ም	የሞተበት ቀን

የቤት ሁኔ□
መፀዳጃ ቤት

□መ□ዳጃ ቤት አለ/□ለም	አይነቱ

□□ፀ መ□□□□

አለ/የለም	አይነቱ

□ቆሻሻ ማለ□□ጽ
□□ረቅ ቆሻሻ

አለ/የለም	አይነቱ

□□ሳሽ ቆሻሻ

አለ/□ለም	አይነቱ

የመጠጥ ውሃ ምንጭ

አይነቱ

የወባ ትንኝ መከላከያ አኅበር

የተሰጠበት ቀን	ብዛት	አሁን ከለ ቀኑ ይግባ	32
		አለ/□ለም _____ / _____ / _____	አለ/□ለም _____ / _____ / _____

ልል _____ ክ/ከተማ/ ረ _____ ቀበሌ _____ ዎ _____ የቤት ቁጥር _____
 ለመጀመሪያ ጊዜ የምዝገባ ቀን _____ / _____ / _____

የአባ ራ ስም _____ የአባት ስም _____ የአያት ስም _____ ስ መለ ቁ ር _____
 የጤና ኤክስቴንሽን የስልጠና ሁኔ

የጤና ኤክስቴንሽን ፖኬጅ	ስልጠና የተጀመረበት ቀን	ያለቀበት ቀን	መፅለ ☐
የሃይጅንና የአካባቢ ጤና	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
የደረቅና ፍሳሽ ቆሻሻ አያያዝና አወጋገድ ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
የግል ንፅህናና የመኖሪያ አካባቢ ጤና ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
የምግብና ውሃ ንፅህና አጠባበቅ ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
የመጻዳጃ ቤት አሠራር፣ አያያዝና አጠቃቀም ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
የቤተሰብ ጤና	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
☐ እናቶችና ሕፃናት ጤና አጠባበቅ ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
☐ ቤተሰብ ክቅ ☐ ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
ክትባት ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
የሥነ-ምፅብ ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
የወጣቶች ሥነ-ተዋልዶ ጤና አጠባበቅ ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
በሽታ የመከላከልና ቁጥጥር	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
ኤች.አይ.ቪ/ኤድስ መከላከያና መቆጣ ☐ ራ ☐ ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
የሳንባ ነቀርሳ/ስጋ-ደዌ መከላከያና መቆጣጠሪያ ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
የወባ መከላከያና መቆጣጠሪያ ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
ተላላፊ ያልሆኑ በሽታዎች መከላከያና መቆ ☐ ☐ ራ ☐ ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
የአእምሮ ጤና ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	
የጉዳትና ግጭት መከላከልና የመጀመሪያ ደረጃ ሕክምና ክር ☐ ታና የሕመም ለላላክና አቀባበል ፖኬጅ	_____ / _____ / _____	_____ / _____ / _____	

በቤተሰብ ረጃ የጤና ኤክስቴንሽን ፖኬጅ የአፈፃፀም ሁኔ

በቤተሰብ ☐ ረጃ ☐ ተሠሩ	ቀን	መፅለ ☐
ም ☐ ☐ ☐ ☐	_____ / _____ / _____	
ሥልጠና	_____ / _____ / _____	
ማስመረቅ	_____ / _____ / _____	
ተጨማሪ ሥልጠና	_____ / _____ / _____	

ማስ ሻ

በፌዴራል ጤና ጥበቃ የተቀናጀ የእርግዝ እናቶች ክትትል፣ የወሊድ ፣ ደህረ ስርዓት እና የህፃኑ መከታተያ ካርድ

ቅጠ መ እርግዝና			እርግዝና ክትትል				
☐ እናት መለጠፍ ቁጥር	እርግዝና ብዛት		ክትትል	1ኛ	2ኛ	3ኛ	4ኛ
	☐ ውልደት ብዛት		ቀን	/ /	/ /	/ /	/ /
የህፃን መለጠፍ ቁጥር	☐ መሬ ረሻ ስርዓት አበባ የታየበት	/ /	☐ እርግዝናው ክፍያ				
	☐ ተጠቃሚ የመውለጃ ቀን	/ /	የደም ግፊት መጠን				
	ለSTI ምርመራ ☐ ተላለፈ	HIV ውጤት +ve /-ve/	☐ ፊ ቅላ የልብ ምት				
	ለHIV ምርመራ ☐ ተላለፈ		ደም ማነስ/አብጠት				
የወልደት ሪፖርት ቀን ሲል ሞተ ☐ ተጠቃሚ ሕፃናት ወይም በአራሳት ጊዜ የሞቱ ሕፃናት አሉ? (አ/አይ)	መፅሐፍ (Remark)		☐ ጋራ ምልክቶች				
ከ 3 ጊዜ በላይ በተከሰቱ ውርጃ ነበርዎት (አ/አይ)			☐ ተጠቃሚ ሕፃናት				
በመሬ ረሻ ስርዓት የህፃኑ ክብደት ከ2500 ግራም በታች ነበር? (አ/አይ)							
በመሬ ረሻ ስርዓት የህፃኑ ክብደት ከ4000 ግራም በላይ ነበር? (አ/አይ)							
ከእርግዝና ጋር በተያያዘ መልክ የደም ግፊት ሲባል ሆስፒታል ገብተው ያውቃሉ? (አ/አይ)							
በቀዶ ሕክምና ተገልግለው ያውቃሉ? (አ/አይ)			ፎሊክ አሲድ				
የአሁኑ እርግዝና በተለመደበት ((አ/አይ) ዕድሜዎ ከ16 ዓመት በታች ነው? (አ/አይ)			ሜቤንግዛል				
የአሁኑ እርግዝና በተለመደበት ዕድሜዎ ከ40 ዓመት በላይ ነው? (አ/አይ)			መፅሐፍ				
በብልትዎ ደም መድማት ነበረዎት? (አ/አይ)							
ቁመትዎ ከ150 ሜትር በታች ነው? (አ/አይ)							
☐ ታችኛው የደም ግፊት መጠን ከ90 ወይም በላይ የሆነ ክትትሉን ሊጀምሩ ነበር?							
አጠቃላይ የወሊድ ሁኔታ							
☐ ከንሰር በሽታ ((አ/አይ)							
የኩላሊት በሽታ አለዎት? (አ/አይ)							
☐ ልብ በሽታ አለዎት? (አ/አይ)							
አደገኛ/ሱስ ማጠቃለያ መታኒት ይጠቀማሉ? (አ/አይ)							
በሌሎች የጤና ተቋሞች እንደ ሳንባ ነቀርሳ፣ ኤች.አይ.ቪ/ኤድስ፣ ወዘተ አለብዎት ወይ? (አ/አይ)							

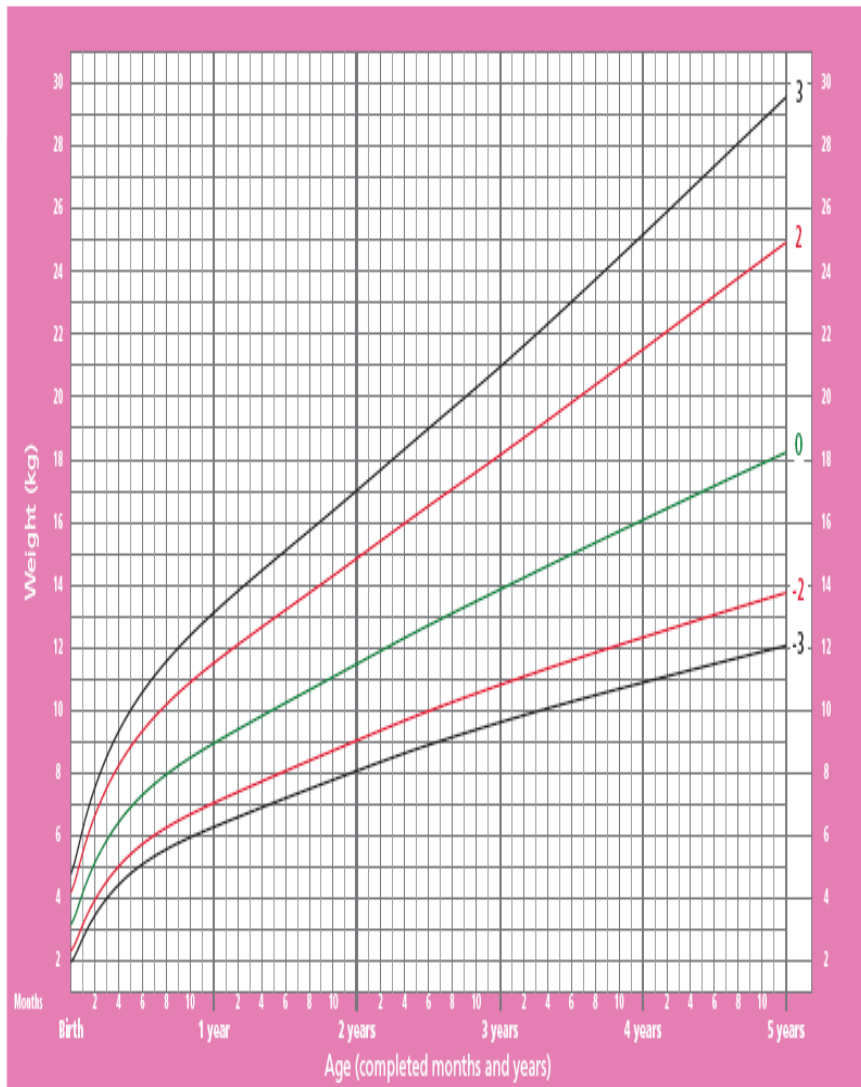
ወሊድን በተለመዘተ		□ሀረ □ሊ□			
የደም ግፊት መጠን		ጉብኝት	1ኛ	2ኛ	3ኛ
የጨቅላው የልብ ምት					
የሽርት ው□ (ፈሲል/አልፈሰሰም)		የጉብኝት ቀን	___/___/___	___/___/___	___/___/___
የተወለደበት ቀንና ሰዓት	___/___/___ : ___	የህመም ምልክቶች			
		□ተ□ሰ□ □ርምጽ			
የወሊድ ውጤት ክትትል	መፅለ□	ለተጨማሪ ሕክምና የተላከ			
ጤናማ?(አዎ/አይ)		VITMIN A ለናተየዋ			
ችግር የነበረበትና ለተሻለ □ር□ታ የተላከ(አዎ/አይ)		የቤተሰብ ምጣኔ ም□ር			
□እናት ሞት? (አዎ/አይ)		ጡት ብቻ ስለማጥገት የተሰጠ ም□ር (Exclusive)			
አዋላጅ ጤና ባለሙያ ☐		ጡት ስለማጥገት □ተሰ□ ም□ር			
ጤና ኤክስፔንሽን ባለሙ□ ☐					
የሰለጠኑ የልምድ አዋላጅ ☐					
□ይ ቅላ□ ህፃን ሁኔታ ውጤት በህይወት የተወለደ(አዎ/አይ)	መፅለ□	የህፃኑ ሁኔታ በተለመዘተ			
□□ □/ሴ		ክብደት			
ክብደት በግራም		የህመም ምልክት			
ሞቶ የተወለደ (አዎ/አይ)		□ተ□ሰ□ ክርምጽ			
ከተወለደ በኋላ የሞተ(አዎ/አይ)					
የሞተበት ዕድሜ በቀን		መፅለ□			

ስም _____ □ተ□ለ□በት ቀን _____ □መለ□ ቁ□ር _____

የዕድገት ክትትል					
ሻ□ታሚን ኤ	ጉብኝት	1ኛ	2ኛ	3ኛ	4ኛ
	ቀን	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___
	ክብደት በኪሎ ፊራም				
	ቁመት በሴ/ሜ				
	መሃከለኛ□· □ለኛ□· □ፀ (MUAC) ልኬት በሴ/ሜ				
	□ተ□ሰ□ □ርምጽ				

Weight-for-age GIRLS

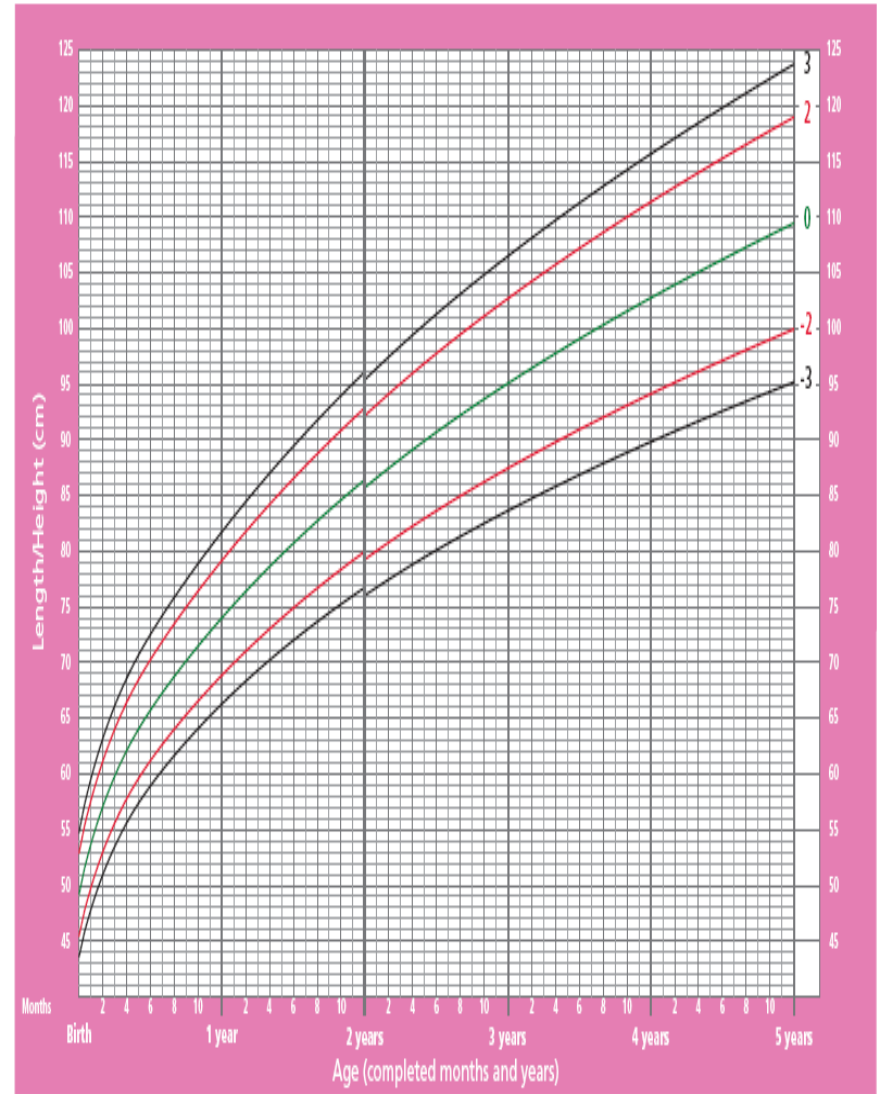
Birth to 5 years (z-scores)

WHO Child Growth Standards

Length/height-for-age GIRLS

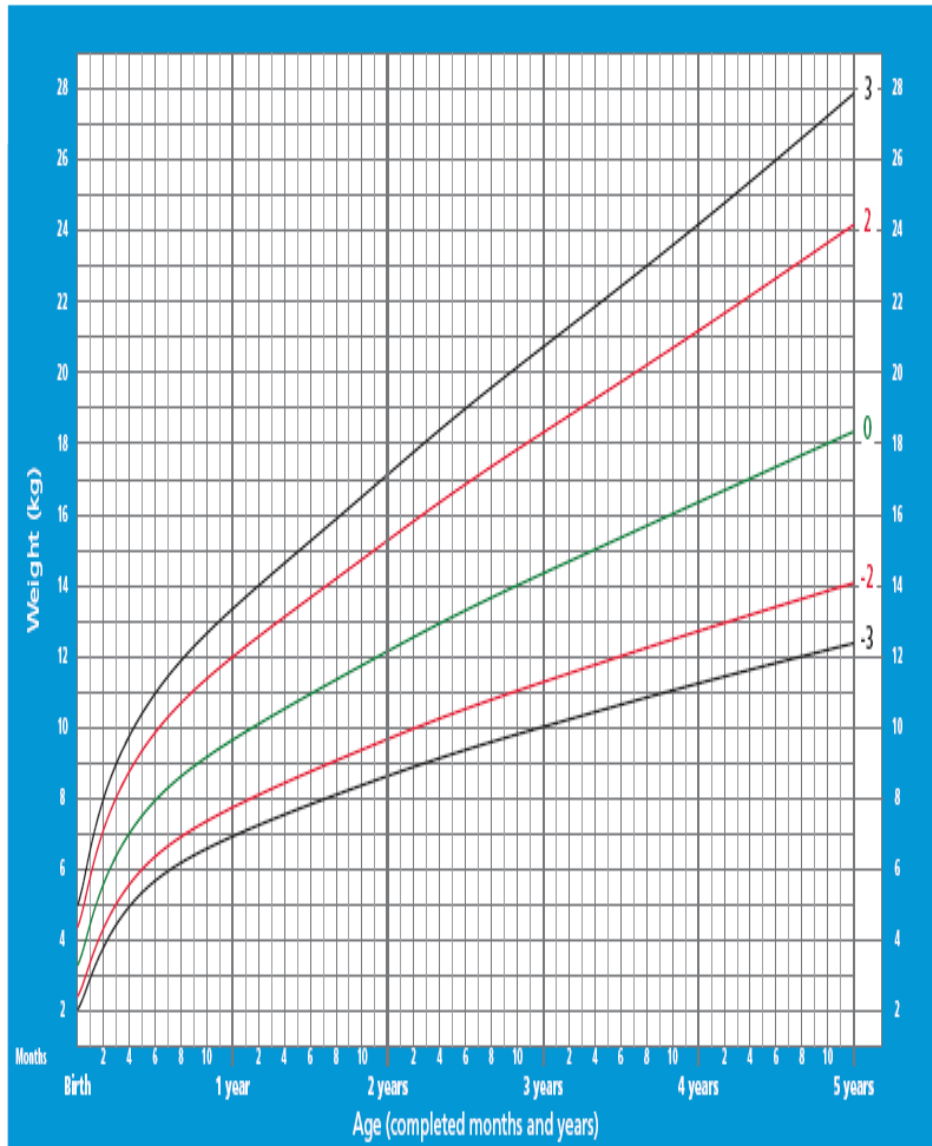
Birth to 5 years (z-scores)

WHO Child Growth Standards

Weight-for-age BOYS

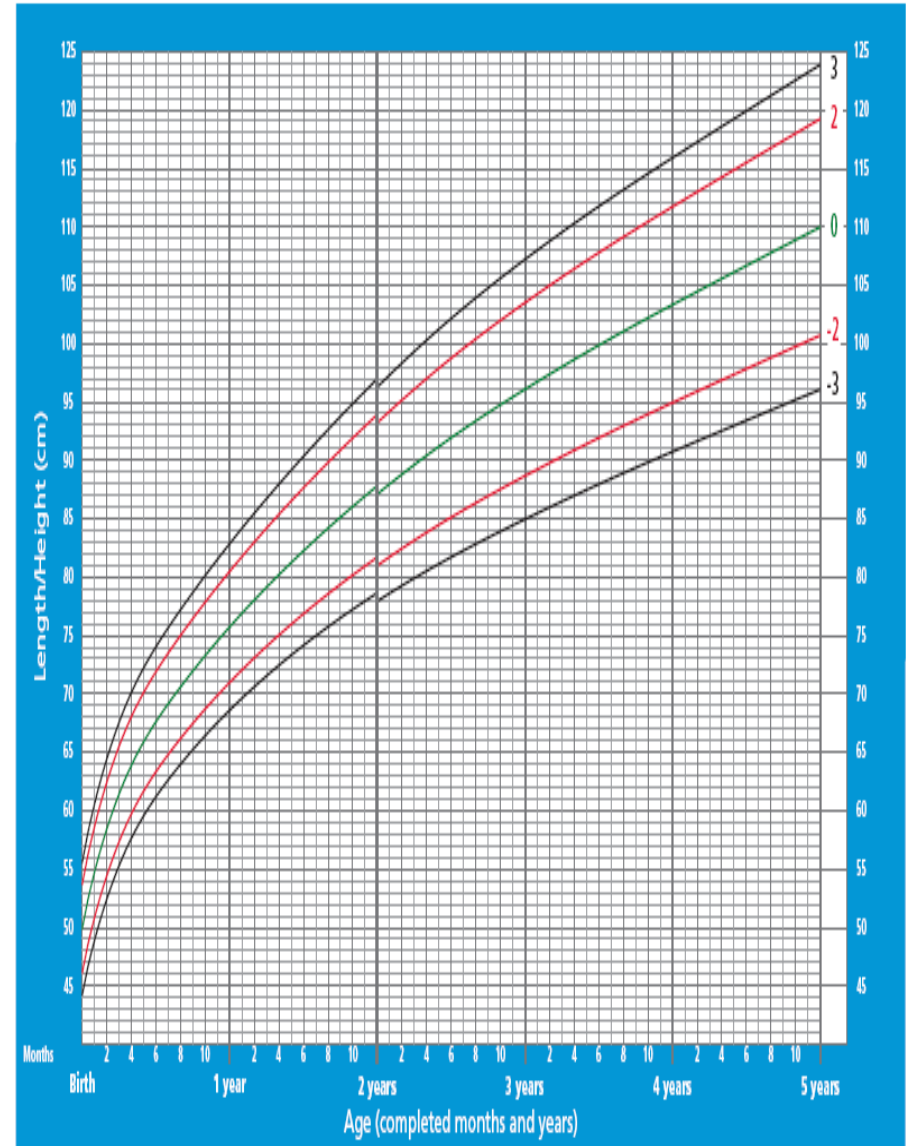
Birth to 5 years (z-scores)

WHO Child Growth Standards

Length/height-for-age BOYS

Birth to 5 years (z-scores)

WHO Child Growth Standards

**በፌዴራል ጤና ጥበቃ
የጤና ክርድ**

ቤተሰብ ስም _____ ተወለደበት ቀንና ዓ.ም _____
 ፅላሉ መለ ቁ ር _____
 የግለሰብ የቅድመ የጤና ሁኔ

የጤና ሁኔ

☐ ፅላሉ መለ ☐ ቁ ☐ ር	ቀን	ክ ☐ ሜ ☐	☐ ተ ☐ ረ ☐ ምርመራ	☐ በሽተኛ የጉብኝት ዓይነት		☐ ተ ☐ ሰ ☐ ክርምጽ	ለተፈ ማሪ ሕክምና የተላከ	ኤች.አይ.ቪ/ኤድስ የምክርና ☐ ምርመራ		
				አዲስ	☐ ፋ.ሚ			☐ ምርመራ አገልግሎት ተሰጥቷል	ኤች.አይ.ቪ. ምርመራ ተገኝቷል	☐ ር ☐ ሜ ☐ ት R/N R/I

የህመማን አላላክና አቀባበል

የግለሰብ መለያ ቁጥር	የተላከበት ምክንያት	የተላከበት ቀን	ግብረ መልስ	ግብረ መልሱ የደረሰበት ቀን	አስተያየት
		/ /		/ /	
		/ /		/ /	
		/ /		/ /	
		/ /		/ /	

ኤች .አይ.ቪ. ኤድስ /HIV/AIDS

☐ ፅላሉ መለ ☐ ቁ ☐ ር	ቀን	አሁን መድኃኒቱን በመ ☐ ሰ ☐ ላ ☐ ሱ አዎን/የለም	በትክክል መድኃኒቱን ☐ ሚ ☐ ስዐ አዎን/የለም	የተከሰተ ☐ ጤና ችግር	አስተያየት
	/ /				

ቲ.ቢ. በሽ /Tuberculosis

☐ ፅላሉ መለ ☐ ቁ ☐ ር	መ ☐ ኃኒቱን የጀመረበት ቀን	ቀን	የተከሰቱ የጤና ችግሮች	☐ ተ ☐ ሰ ☐ ር ምጽ	መ ☐ ኃኒቱን የጨረሰበት ቀን	አስተያየት
	/ /	/ /			/ /	
		/ /				
		/ /				
		/ /				

ቤተሰብ ስም _____ የተወለደበት ቀንና ዓ.ም _____
 ህጻናት መለስ ቁጥር _____ መሬት ምዕብ ተካሄደበት ቀን _____
 የቤተሰብ ዕቅድ ተጠቃሚዎች መረጃ

ተ.ቁ	ተግባራት	ጉብኝት 1	ጉብኝት 2	ጉብኝት 3	ጉብኝት 4	ጉብኝት 5	ጉብኝት 6
1	አዲስ/ድጋሚ						
2	የጉብኝት ቀን	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___
3	የወር አበባ የቀረበት ቀን	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___
4	የደም ግፊት መጠን						
5	ክብደት						
6	☐ እርግዝና መከላከያ ዘዴ						
7	የተሰጠ መጠን						
8	☐ መከላከያው ዘዴ የተለወጠበት ምክንያት						
9	የተላከበት ምክንያት						
10	ቀጣይ መምጫ ቀን	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___
ተ.ቁ	ተግባራት	ጉብኝት 7	ጉብኝት 8	ጉብኝት 9	ጉብኝት 10	ጉብኝት 11	ጉብኝት 12
1	አዲስ/ድጋሚ						
2	የጉብኝት ቀን	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___
3	የወር አበባ የቀረበት ቀን	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___
4	የደም ግፊት መጠን						
5	ክብደት						
6	☐ እርግዝና መከላከያ ዘዴ						
7	የተሰጠ መጠን						
8	☐ መከላከያው ዘዴ የተለወጠበት ምክንያት						
9	የተላከበት ምክንያት						
10	ቀጣይ መምጫ ቀን	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___	___/___/___

ክትባት ሪፖርት መረጃ

☐ ህጻናት መለስ ቁጥር	የክትባት ቁጥር	BCG (ቀን)	Polio (ቀን)	Pentavalent (ቀን)	Measles (ቀን)	TT (ቀን)	አስተያየት
	0		___/___/___			1	___/___/___
	I		___/___/___	___/___/___		2	___/___/___
	II		___/___/___	___/___/___		3	___/___/___
	III		___/___/___	___/___/___		4	___/___/___
	Single Dose	___/___/___		___/___/___	___/___/___	5	___/___/___

የቁመትና ክብደት መከተል

☐ ጸሐፊ ስም ጽ/ቤት	ቀን	ክብደት	ቁመት	አስተያየት	☐ ጸሐፊ ስም ጽ/ቤት	ቀን	ክብደት	ቁመት	አስተያየት

ወላጆቻቸውን ያጡና ለችግር የተጋለጡ ህፃናት መከተል

☐ ጸሐፊ ስም ጽ/ቤት	ክፍል	የድጋፍ ዓይነት	☐ ፋ ☐ ጅ						አስተያየት	
			ለመመሪያ		ቀን	ለሁለተኛ				
			አዎን	አይ		አዎን	አለም	ቀን		
		የትምህርት ድጋፍ								
		☐ ምጭብ ክር								
		☐ መለስ ☐ ፋ								
		☐ ቤ. ማስቤ. ☐ ፋ								

ማሳሰቢያ ፣ ፋ ጅ በሚለው ስር አዎን ወይም የለም በሚል ከ 15 ዓመት በታች ለሆኑ ወላጆቻቸውን ያጡና ለችግር የተጋለጡ ህፃናት ድጋፍ የተደረገበትን ክፍት ፡፡

2) ሞዴል ቤተሰቦችን መመልመል፣ የስልጠናን ቦታና ጊዜ መወሰን

የሞዴል ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራምን ተግባራዊ ለማድረግ ከሕብረተሰቡ መካከል በለውጥ አራማጅነታቸው አርአያ ለሆኑ ቤተሰቦች ቅድሚያ በመስጠት በጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች በሕብረተሰብ ተወካዮች አማካኝነት ፍቃደኛ የሆኑ፣ ትምህርቱን ቶሎ የሚቀበሉ፣ ለለውጥ ዝግጁ የሆኑ፣ በሕብረተሰቡ ዘንድ ተቀባይነትና በልማት ሥራ ጉልህ ሚና ያላቸው ይመለመላሉ። ከዚያም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ከሰልጣኞች ጋር በመሆን ስልጠናው የሚሰጥበትን ቀንና ሰዓት እንዲሁም አፈፃፀሙን ቤት ለቤት በመሄድ ወይም በአንድ አመቺ ስፍራ እንዲሆን በጋራ ይወስናሉ።

3) ለስልጠናው የሚያስፈልጉ ግብአቶችን ማሟላት

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ስልጠናውን ከመስጠቷ በፊት አስፈላጊውን ቅድመ ዝግጅት ሁሉ ማድረግ ይገባታል። ይኸውም ይህንን የጤና ኤክስቴንሽን አተገባበር ማንዋል እና ፖኬጆችን መሠረት በማድረግ የትምህርት ዕቅድ /Lesson Plan/ ቀጥሎ በቀረበው ቅጽ መሠረት ታዘጋጃለች።

የትምህርት አሰጣጥ ዕቅድ ማቅረቢያ ቅጽ

የአሰልጣኙ ስም _____

የአሰልጣኙ ሙያ _____

የቀበሌ ስም _____ የሰልጣኞች ብዛት _____

የጉጥ/ቀጠና ስም _____

ተ.ቁ	ቀን	ርዕስ	ይዘት	የትምህርቱ ዓላማ	የማስተማሪያ ዘዴ	ትምህርቱ የሚወስደው ጊዜ	ትምህርቱ የሚሰጥበት ሥፍራ	የትምህርቱ መርጃ መሣሪያ	ግምገማ

የትምህርት ሂደቱ ከንድፈ ሃሳብ በተጨማሪ በሠርቶ ማሳያ፣ በልምድ ልውውጥ፣ በቡድን ውይይትና በድራማ /ጭውውት/ መልክ ይሰጣል። ትምህርቱን በተጠቀሱት መልክ ለመስጠት እንዲቻልም ፖኬጆችን፣ ፍሊፕ ቻርቶችን፣ ፖስተሮችን፣ ማጣቀሻ መፃህፍትን፣ በራሪ ጽሑፎችን እንዲሁም የአዲዮቪዥኖች መሣሪያዎችን በመጠቀም ስልጠናውን መስጠት አስፈላጊ በመሆኑ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች እነዚህ መሣሪያዎችን በተቻለ መጠን ማሟላት አለባት። የሞዴል ቤተሰብ ሰልጣኞች በቀበሌያቸው የሚገኘውን የሕብረተሰብ ቤተ-መፃህፍት (Community Library) መጠቀም እንዲችሉ ማበረታታት አለባት። ስልጠናው ለጎልማሶች የሚሰጥ በመሆኑ የአዋቂዎች የትምህርት አሰጣጥ ዘዴን የተከተለ ሊሆን ይገባል።

የጎልማሶች የመማር ማስተማር መርሆዎች

- ማንኛውም ሰው የመማር ችሎታ ያለው መሆኑ፤
- ለመማር ፍላጎትና ተነሳሽነት አስፈላጊ መሆኑ፤
- መማር የራስን የነቃ ተሳትፎ የሚጠይቅ እንጂ ከሌላው መቀበል ብቻ አለመሆኑ፤
- ሰዎች ብዙና ቶሎ ትምህርት የሚቀበሉት፤
 - ስላስመዘገቡት ውጤት ግብረመልስ ሲሰጣቸው፤
 - እንዲያዳምጡ ብቻ ከማድረግ ይልቅ በተግባር እንዲያከናውኑም ሲደረግ፤
 - ለተግባር ልምምድ በቂ ጊዜ ሲሰጣቸው፤
 - ስለሚጠበቀው ክንውን በቅድሚያ ግንዛቤ ሲኖራቸው፤
 - ለጉዳዩ ትኩረት ሲሰጡና በሰሜት ሲከታተሉ፤
 - ትምህርቱ ከቀድሞ ዕውቀታቸውና ልምዳቸው ጋር ተገናዝቦ ሲቀርብ ነው።
- የትምህርቱ አሰጣጥ ከመቀበል ችሎታቸው ጋር የተጣጣመ ከሆነ ፤
- ውስብስብ ክህሎት ያለበት ስልጠና የሰልጣኞችን የመማር /የመቀበል/ መጠን መቀነሱ፤
- የንድፈ ሃሳብ ትምህርት በተግባር መደገፍ የመማር ማስተማር ሂደቱን ውጤታማ ማድረጉ፤
- ትምህርት የተጠራቀመ የሂደት ውጤት መሆኑ ናቸው።

4) የሞዴል ቤተሰብ ስልጠናን ማካሄድ

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ አገልግሎት በምትሰጥበት የቀበሌ ክልሏ ውስጥ የሚገኙ 500 ቤተሰቦችን በአንድ ዓመት ተኩል ጊዜ ውስጥ በሞዴል ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ታሰለጥናለች። ስልጠናው የሚካሄደውም በዙር ሲሆን በመጀመሪያው ዓመት ሦስት ዙሮች ይኖራሉ። በአያንዳንዱ ዙር የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ 60 ቤተሰቦችን በመያዝ የ96 ሰዓት ስልጠና ትሰጣለች። በዚህ ስሌት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ በአንድ ዓመት ጊዜ ውስጥ 180 ሞዴል ቤተሰቦችን፣ በቀጣዩ ዓመት የመጀመሪያ ዙር ደግሞ ሌሎች 60 ሞዴል ቤተሰቦችን በማሰልጠን በአጠቃላይ ከአንድ ዓመት ተኩል ባነሰ ጊዜ ውስጥ 240 ሞዴል ቤተሰቦችን አሰልጥና ታስመርቃለች።

ቀሪዎቹ 260 ቤተሰቦች የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ከመጀመሪያው ዙር ጀምሮ በየዙሩ በመመልመልና በማሰልጠን በምታስመርቃቸው 25 ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች አማካኝነት ሰልጥነው በሞዴል ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ሰልጥነው ይመረቃሉ። ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ቀሪዎቹን ቤተሰቦች ሲያሰልጥኑ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ በግንባር ተገኝታ የቅርብ ክትትል በማድረግ ስልጠናው፣

- የትምህርት ዕቅድ ዝግጅት ያለው መሆኑን፣
- ከንድፈ ሃሳብ በተጨማሪ በሠርቶ ማሳያ መደገፉን፣
- የትምህርት አሰጣጡ በተለያዩ የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች መደገፉን፣
- በፖሎይቶሚ ውስጥ የተካተቱት ርዕሰ ጉዳዮች እቅዱን ተከትለው መሸፈናቸውን፣
- ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች በሰዓቱ በመገኘትና የሳልማሶችን የማስተማር መርሆዎች በመከተል ትምህርቱን በተሟላ ሁኔታ መስጠቱን፣
- ሰልጣኞቹ በሙሉ ፍላጎት ለትምህርቱ ትኩረት ሰጥተው መከታተላቸውንና በተግባር መተርጎማቸውን መከታተል አለባት።

ከዚህ በተጨማሪ የሰልጣኞችን ብቃት ለማረጋገጥ በተናጠልና በቡድን በማነጋገር፣ በጥያቄና መልስ ወይይት በማድረግና በየቤታቸው በመገኘት ያከናወኗቸውን ተግባራት በመመልከት ለምረቃ ብቁ መሆናቸውን ፍተሻ ታደርጋለች። በዚህም መሠረት በአጠቃላይ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ በቀበሌ ክልሏ የሚገኙ 500 ቤተሰቦችን ከአንድ ዓመት ተኩል ባነሰ ጊዜ ውስጥ የከተማ የጤና ኤክስቴንሽን በቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ እንዲተገብሩ ታደርጋለች።

5) ሞዴል ቤተሰቦችን ማስመረቅ

ለሞዴል ቤተሰብ ሰልጣኞች ስልጠና ከተሰጠው አጠቃላይ ጊዜ 75% እና ከዚያ በላይ ከተከታተሉና የተሰጠውን ትምህርት በተግባር ከተረጎሙ ለምረቃ ብቁ ይሆናሉ። በዚሁ መሠረት ለምረቃ ብቁ መሆናቸውን የጤና ኤክስቴንሽን ሱፐርቫይዘር /ቡድን መሪ በግንባር በመገኘት ይህንኑ እንዲያረጋግጥ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ጥያቄ ታቀርባለች። የጤና ኤክስቴንሽን ሱፐርቫይዘር /ቡድን መሪ ሰልጣኞች በንድፈ ሃሳብና በተግባር ያሳዩትን ብቃት

መስፈርቶችን ተከትሎ በመገምገም ለምርቃ ብቁ መሆናቸውን ያረጋግጣል።አንድ ቤተሰብ በቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ ሞዴልነት ለመመረቅ ብቁ የሚያደርጉ መስፈርቶች፡-

1. የመጻጃ ቤት ማዘጋጀትና በአግባቡ መጠቀም፤
2. የእጅ መታጠቢያ ከመጻጃ ቤት አጠገብ መኖርና መጠቀም፤
3. የፍላጎትና ደረቅ ቆሻሻ ማስወገጃ ማዘጋጀትና መጠቀም፤
4. የግል ወይም የጋራ የገላ መታጠቢያ ማዘጋጀትና መጠቀም፤
5. የውሃና የምግብ ንጽህና መጠበቅ፤
6. የመኖሪያ ቤታቸውና አካባቢው ሲታይ ንጽህናው የተጠበቀ ሆኖ ሲገኝ
7. የሰውና የቤት እንስሳት መኖሪያን መለየት፤
8. ከመኖሪያ የተለየ የምግብ ማዘጋጃ /ኩሽና/ ቤት መኖር፤
9. የክትባት አገልግሎትን (ሕፃናትና እናቶች) ማጠናቀቅ፤
10. የቤተሰብ ዕቅድ መጠቀም፤
11. በፈቃደኝነት ላይ የተመሠረተ የኤች.አይ.ቪ/ ኤድስ የምክር አገልግሎትና የደም ምርመራ ማድረግ፤
12. ወባማ በሆኑ አካባቢዎች አገባብን መጠቀም፤
13. ህፃናትን እስከ ስድስት ወር ድረስ የእናት ጡት ወተት ብቻ ማጥባት፤
14. ለሕፃናት ከስድስት ወር ጀምሮ ተጨማሪ ምግብ መስጠት
15. ጤናማ ሆኖ ለመኖር የሚሰድ ተግባርና ፍላጎት(Helath seeking Behaviour) ማሳየት

ከዚህ በተጨማሪ እያንዳንዱ ሰልጣኝ ቤተሰብ የወሰደውን ስልጠና አስመልክቶ ግንዛቤ መጨበጡን ለማመረጋገጥ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ከሱፐርቫይዘር/ ቡድን መሪው ጋር በመሆን ከሁሉም ፖሎይሾች ጥያቄዎች ተዘጋጅተው የቃልና የጽሑፍ ፈተና ሰልጣኞች እንዲወስዱ ይደረጋል።በዚህ መሠረት ከ75% በላይ ያመጡ ሰልጣኞች ለምርቃ ብቁ ይሆናሉ።ይህን ያላሟሉ ሰልጣኞች ግን ተጨማሪ የማጠናከሪያ ስልጠና እንዲያገኙ ተደርጎ መስፈርቱን ሲያሟሉ ይመረቃሉ።

የምርቃ ሥነ-ምግባርን በተመለከተ ለምርቃ ብቁ የሆኑ ሰልጣኞች ከተለዩ በኋላ ከአንድ ሳምንት ባልበለጠ ጊዜ ውስጥ ሥነ-ምግባር ይከናወናል። በሥነ-ምግባርም ላይ ተመራቂ ሰልጣኞችና ቤተሰቦቻቸው የቀበሌው የሃይማኖት አባቶች፣ የቀበሌው ታዋቂ ግለሰቦች፣ የብዙኃን ማህበራት ተወካዮች፣ የልማት አጋር ተወካዮች፣ የቀበሌው አመራር አካላት፣ የወረዳ/ክፍለ ከተማ ጤና ጥበቃ ጽ/ቤት ኃላፊዎች የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያና ሱፐርቫይዘር/ቡድን መሪ፣ ወዘተ. ይገኛሉ።

በምርቃው ሥነ-ምግባር ላይ ተመራቂዎች የተሰጣቸውን ስልጠና በሚገባ በመከታተል በብቃት ማጠናቀቃቸውን የሚገለጹ በክፍለ ከተማ/ ወረዳ ጤና ጥበቃ ጽ/ቤት ኃላፊ የተፈረመ የምስክር ወረቀት ተዘጋጅቶ ለእያንዳንዱ ተመራቂ ይሰጣል።ከተመራቂዎች መካከል የላቀ አፈፃፀም ላሳዩ ተመራቂዎች የማበረታቻ ሽልማት ይሰጣል። ለተመራቂዎች የሚሰጠው የምስክር ወረቀት ናሙና ቀጥሎ ቀርቧል።

ለተመራቂ ቤተሰቦች የሚሰጥ የምስክር ወረቀት

የምስክር ወረቀት

ለወ/ሮ/አቶ _____ በ _____ ቀበሌ _____ ያ□

ከ _____ እስከ _____ ድረስ የተሰጠውን የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የሞዴል ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ ስልጠና በተሟላ ሁኔታ ስላጠናቀቁ እንኳን ደስ አለዎት እያልን ለወደፊቱም በዚህ ተግባርዎ እንደሚቀጥሉና ለሌሎችም አርአያ እንደሚሆኑ በመተማመን ይህን የምስክር ወረቀት ከታላቅ ምስጋና ጋር ተሰጥቶታል።

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ _____ የቀበሌው ጤና ኤክስቴንሽን የቀበሌ ሊቀመንበር _____ ፕሮግራም ሱፐርቫዘር /ቡድን መሪ/ _____

የወረዳ ጤና ጥበቃ ባለሙያ ጽ/ቤት ኃላፊ

6) ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችን መመልመልና ማሰልጠን

በቀበሌው ክልል ውስጥ የሚገኙትን ቤተሰቦች በአጭር ጊዜ ውስጥ በቤተሰብና በመኖሪያ አካባቢ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ለማቀፍ በጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ አማካኝነት ከሚሰለጥኑት መካከል ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችን በመመልመልና በማሰልጠን መጠቀም አስፈላጊ ነው። በመሆኑም በመጀመሪያ ዙር ከሰለጠኑት 60 ሞዴል ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ አባላት መካከል የተሻለ ብቃትና ፍላጎት ያላቸውን በመምረጥ ተጨማሪ የአምስት ቀን ስልጠና በመግባቢያ ዘዴዎች፣ በመረጃ አያያዝና አጠቃቀም፣ በካውንስሊንግ፣ በማስተማሪያ ዘዴዎች፣ በትምህርት ዕቅድ ዝግጅት / Lesson Plan/ና በተግባርና ኃላፊነታቸው ላይ በጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ አማካኝነት ስልጠና ይሰጣቸዋል።

በዚህ መልኩ ከሰለጠኑም በኋላ እያንዳንዳቸው ከአምስት እስከ ስምንት የሚሆኑ ሞዴል ቤተሰቦችን በየዙፋኑ በመያዝና አሰልጥኖ በማስመረቅ ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ተጠቃሚ እንዲሆኑ ይደረጋል። ይህ የስልጠና ሂደት በጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ የቅርብ ክትትልና ድጋፍ እየተደረገ የሚከናወን ከመሆኑም ባሻገር ስልጣኞቹ ለምረቃ ብቁ መሆናቸው በጤና ኤክስቴንሽን ሱፐርቫይዘር /ቡድን መሪ ይረጋገጣል።

7) ለግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ድጋፋዊ ክትትል ማድረግ

ቀደም ሲል እንደተጠቀሱት በአጭር ጊዜ ውስጥ የቀበሌውን ሕብረተሰብ ሁሉ በሞዴል ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ፖኬጅ ለማቀፍ እንዲቻል በሞዴልነት ከሰለጠኑት መካከል የተወሰኑትን መርጦ በማሰልጠን በግንባር ቀደም የጤና ተባባሪነት እንዲያገለግሉ ማድረግ አስፈላጊ መሆኑ ተገልጿል። እነሱ ከሰለጠኑ በኋላ ደግሞ ሌሎች ሞዴል ቤተሰብ ሊሆኑ የሚችሉ ቤተሰቦችን ያስመርቃሉ። መስፈርቶቹን አሟልተው የተመረቁ ቤተሰቦች ወደ ቀድሞው አኗኗራቸው እንዳይመለሱም የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ራሳቸው የቤት ለቤት ጉብኝት በማድረግ ድጋፍ ይሰጣሉ። በዚህ ሂደት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች በግንባር ተገኝታ ድጋፋዊ ክትትልና ግምገማ ታደርጋለች። ከተጠቃሚዎቹ ቤተሰቦችና ከግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ጋር በመወያየት በአፈፃፀም ሂደት ለሚያጋጥሙ ችግሮች ተገቢውን የመፍትሔ እርምጃ በወቅቱ ትወስዳለች።

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎቹን ብቃት በየሁለት ሳምንቱ በቼክ ሊስት /መከታተያ ቅጽ/ በመደገፍ የአገልግሎት አሰጣጣቸውን ትገመግማለች። ይህንንም ተግባራዊ ለማድረግ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ስራቸውን ሲያከናውኑ በግንባር ተገኝታ አፈፃፀማቸውን በመመልከት፣ ሰነዶቻቸውን በመመርመር፣ ውይይት በማድረግ መረጃዎችን በቼክ ሊስቱ መሠረት በትክክል በመሙላት መዝገብ መያዝ አለባት። የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ይህን ተግባራዊ የምታደርገው በሁሉም ሰልጣኝ ቤተሰቦች በመገኘት ሳይሆን የተወሰኑትን በኖሙና መልክ በመውሰድ ይሆናል። በግምገማው መጨረሻ የተከሰቱ ችግሮችን በጋራ ለመፍታት እንዲቻል እስከ ሚቀጥለው ጉብኝት ድረስ የሚከናወኑ ተግባራትን አስመልቶ የጋራ እቅድ ያዘጋጃሉ። ባለሙያዎች የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች የሚሰጡትን ድጋፍ ለመገምገም በመጠቀም የድጋፋዊ ክትትል እቅድ በአመቱ መጀመሪያ ላይ ታዘጋጃለች፤ በመከጠል ለጉብኝት ዝግጅት ታደርጋለች። በመጨረሻም የሚከተለውን ቼክ ሊስትም ነመጠቀም ድጋፋዊ ክትትል ታደርጋለች።

ለግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ድጋፋዊ ክትትል ማድረጊያ ቼክ ሊስት

ክፍል 1 አጠቃላይ

- 1.1 ክፍለ ከተማ / የወረዳ ስም _____
- 1.2 የቀበሌው ስም _____ ቀጠና/ቀጠና _____
- 1.3 የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪ ስም _____
- 1.4 ያለፈው ድጋፋዊ ክትትል የተደረገበት ቀን _____
- 1.5 የአሁኑ ድጋፋዊ ክትትል የተደረገበት ቀን _____
- 1.6 ድጋፋዊ ክትትሉን ያደረገችው የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ ስም _____

ክፍል 2 ክትትል የሚያስፈልጋቸው ጉዳዮች

- 2.1 ባለፈው የድጋፋዊ ክትትል ጊዜ ተግባራዊ ለማድረግ ስምምነት ላይ የተደረሰባቸው ጉዳዮች አፈፃፀም አጭር መግለጫ

ክፍል 3 የፖሊሲዎች ክንውንና የታዩት ውጤቶች

3.1 ሐይጂንና የአካባቢ ጤና በተመለከተ የተከናወኑ ተግባራት		አዎ	የለም	አስተያየት
ሀ	በቤተሰብና በመኖሪያ አካባቢ የሃይጂንና አካባቢ የጤና አጠባበቅ ትምህርት ተሰጥቷል?			
ለ	የመፀዳጃ ቤት ኖሯቸው በአግባቡ የሚጠቀሙ ቤተሰቦች አሉ?			
ሐ	የደረቅ ቆሻሻ ማስወገጃ ያላቸውና በአግባቡ የሚጠቀሙ አሉ?			
መ	በቂ አየር ዝውውርና መስኮት ያላቸው ቤቶች አሉ?			
ሠ	የፍሳሽ ቆሻሻ ማስወገጃ ያላቸውና በአግባቡ የሚጠቀሙ ቤተሰቦች አሉ?			
ረ	የመኖሪያ ቤታቸውን ለሰውና ከቤት እንስሳት የለዩ ቤተሰቦች አሉ?			
ሰ	የገላ መታጠቢያ /ሻወር ያላቸው ቤተሰቦች አሉ?			
ሸ	በቂና ንጹህ የመጠጥ ውሃ አገልግሎት የሚያገኙ ቤተሰቦች አሉ?			
ቀ	ክመኖሪያ ቤት የተለየ የምግብ ማዘጋጃ (ኩሽና)አለ			

3.2 የቤተሰብ ጤና ክብካቤ በተመለከተ የተከናወኑ ተግባራት		አዎ	የለም	አስተያየት
ሀ	ለነፍሰጡሮች የቅድመ ወሊድ ክብካቤ ተደርጓል ?			
ለ	ለወለዱ እናቶች የድህረ ወሊድ ምክር ክብካቤ አገልግሎት ተሰጥቷል?			
ሐ	በመተንፈሻ አካል በሽታዎችና በሕፃናት ተቅማጥ ላይ ትምህርት ተሰጥቷል?			
መ	እናቶች የቲቲ ክትባት እንዲወስዱ ክትትል ተደርጓል።			
ሠ	ህፃናት በወቅቱ ክትባት ማግኘታቸውን ለማወቅ ክትትል ተደርጓል?			
ረ	ለቤተሰቦች የስነ ምግብ ትምህርት በሠርቶ ማሳያ ተደግፎ ተሰጥቷል?			
ሰ	የስነ ተዋልዶ ጤና ትምህርት ለወጣቶች ተሰጥቷል?			
ሸ	የምግብ ማነስና አለመመጣጠን ችግር ያላቸው ሕፃናት ተለይተው ይታወቃሉ?			
ቀ	የእርግዝና መከላከያ /ፒልስና ኮንዶም/ ተሰራጭቷል፣ ክትትል ተደርጓል፣ <ul style="list-style-type: none"> • ትምህርትና የምክር አገልግሎት ተሰጥቷል? • ተሠራጭቷል? • ክትትል ተደርጓል? • ትምህርታዊ የምክር አገልግሎት ተሰጥቷል? 			

3.3 የበሽታ መከላከያና መቆጣጠሪያን በተመለከተ የተከናወኑ ተግባራት		አዎ	የለም	አስተያየት
ሀ	በአካባቢው ጉልተው የሚከሰቱ ተላላፊ በሽታዎች <ul style="list-style-type: none"> • ወባ • ቲቢ • ኤች.አይ.ቪ/ኤድስ. ተለይተው ሪፖርት ተደርገዋል? 			
ለ	በወረርሽኝ መልክ ሊከሰቱ የሚችሉ በሽታዎችን በተመለከተ ትምህርት ለሕብረተሰቡ ተሰጥቷል			
ሐ	ኬሚካል የተነከረ አገብር ስርጭት ተካሂዷል? መጠቀሚያውን ለማወቅ ክትትል ተደርጓል?			
መ	የኤች.አይ.ቪ/ ኤድስ የምክርና የደም ምርመራ አገልግሎት ላይ ትምህርት ተሰጥቷል?			
ሠ	ፀረ ኤች.አይ.ቪ መድኃኒት ጀምረው ያቋረጡ ሕሙማን አሉ?			
ረ	የቆየ ህመም ላለባቸው ህሙማን የቤት ለቤት ክብካቤ ተሰጥቷል?			
ሰ	በቤት ውስጥ ክብካቤ ለሚሰጡ አባላት ስልጠና ተሰጥቷል?			
ሸ	የቲቢ ህክምና ጀምረው ያቋረጡ ህሙማን አሉ?			
ቀ	ለድንገተኛ አደጋ የተሰጠ የመጀመሪያ ደረጃ ሕክምና አለ?			
በ	በአእምሮ ጤና ላይ ትምህርት ተሰጥቷል?			
ተ	ተላላፊ ያልሆኑ በሽታዎች ላይ/ የጡት ካንሰር፣ የማህፀን ካንሰር፣ የስኳር ህመም፣ የደም ግፊት/ የተሰጠ ትምህርት አለ?			
ቸ	ከአቅም በላይ በሆነ የጤና ችግር ወደ ጤና ጣቢያ የተላኩ ህሙማን አሉ?			

3.4 የሥራ አመራርን በተመለከተ የተከናወኑ ተግባራት		አዎ	የለም	አስተያየት
ሀ	ለሞዴል ቤተሰብና መኖሪያ አካባቢ አባላት ስልጠና ተሰጥቷል? <ul style="list-style-type: none"> • ተመርቀዋል? • ክትትልና ድጋፍ ተደርጓል? 			
ለ	በማህበረሰብ ውይይት ስብሰባ ላይ ተሳትፎ በማድረግ የሚጠበቀውን ኃላፊነት ተወጥቷል?			
ሐ	በቀበሌው የጤና ልማት ዘመቻ ላይ ተሳትፎ ተደርጓል?			
መ	ሳምንታዊ፣ ወርሃዊ፣ የሩብ ዓመት፣ የ6 ወርና የዓመት እቅድ ተዘጋጅቷል?			
ሠ	የሳምንት፣ የወር፣ የሩብ ዓመት፣ የ6ወርና የዓመት የአፈፃፀም ሪፖርቶች ወቅታቸውን ጠብቀው ተደርገዋል?			
ረ	ከሌሎች የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ጋር በየወሩ፣ በየሩብ ዓመቱ፣ በ6 ወሩና በዓመቱ መጨረሻ በሚካሄዱ ግምገማዎች ላይ ተሳትፎ ተደርጓል?			
ሰ	የዕለት ተዕለት ምዝገባ ተካሂዷል? መረጃዎች በአግባቡ ተይዘዋል?			
ሸ	የትምህርትና የሥራ መረጃ፣ መሣሪያዎች (Kits) ተሟልተዋል?			

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ በተዘጋጀው ቼክሊስት መሠረት ድጋፋዊ ክትትሉን ካደረገች በኋላ ስለአፈፀሙ አጭር ሪፖርት ቀጥሎ በቀረበው የሪፖርት ፎርም መሠረት በማዘጋጀት ለጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ሱፐርቫይዘር /ቡድን መሪ ታቀርባለች። የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ሱፐርቫይዘር/ ቡድን መሪ ደግሞ ሪፖርቱ በቀረበ አንድ ሳምንት ውስጥ ለጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ግብረ መልስ ይሰጣል።

የድጋፋዊ ክትትል ሪፖርት ማዘጋጃ ቅጽ	
ቀን	
ሱፐርቫይዘር	
ድጋፋዊ ጉብኝት የተደረገላቸው ግንባር ቀደሞች	
የታዩ በጎ ተሞክሮዎች	
(ባለፈው ጉብኝት ተግባራዊ እንዲሆኑ ስምምነት ላይ የተደረሰባቸውና የተከናወኑ ተግባራትንም ማካተት)	

የታዩ ድክመቶች (ክፍተቶች)	

የመፍትሔ ሀሳቦች/ ሊወሰዱ የሚገባቸው እርምጃዎች	

8) ለሞዴል ቤተሰቦች ክትትልና ድጋፍ ማድረግ

በቤት ለቤት የክትትልና ድጋፍ አገልግሎት በሞዴል ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የታቀፉ የቤተሰብ አባላት ወደ ቀድሞው አኗኗር እንዳይመለሱ፣ ያስመዘገቡትን የባህሪ ለውጥ አጠናክረው ወደ ላቀ ደረጃ እንዲደርሱ ማድረግ ያስፈልጋል። ለዚህም በየወቅቱ ከጤና ጋር የተያያዙ ባህሪያትን ተከታትሎና ገምግሞ ተስማሚ የመፍትሔ እርምጃ በመውሰድ ተጨማሪ የባህሪ ለውጥ እንዲያመጡና በዕቅድ ክንውን ያለውን ክፍተት በማሟላት በኃላፊነት ለመሥራት እንዲችሉ ያደርጋል። በመሆኑም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ በሁለት ሳምንት አንድ ጊዜ በአንድ የሞዴል ቤተሰብና የመኖሪያ አካባቢ በመገኘት ክትትል ታደርጋለች። በወቅቱ ከቤተሰብ አባላት መካከል የታመመ፣ የተጉዳ ወይም ሌላ የጤና ችግር ያለበት ካለ ተገቢውን እርዳታ በማድረግ ሁኔታው ከአቅም በላይ ሆኖ ሲገኝ የሚከተለውን የሕሙማን መላኪያና መቀበያ ቅጽ በመጠቀም ወደጤና ጣቢያ ትልካለች።

የህመም ማን መላኪያና መቀበያ ቅጽ (Referral Form)

ክፍለ ከተማ/ ወረዳ _____

ቀበሌ _____ ነጥ/ቀጠና _____ የቤት ቁጥር _____

ቀን _____ የታማሚው/ዋ ስም _____ ዕድሜ _____ ያታ _____

የተጠረጠረው የጤና ችግር	የተላከበት ምክንያት	የተላከበት ተቋም	ከመላኪያ ቤት የተወሰዱ እርምጃዎች	አስተያየት

የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያ ስም _____
 ፊርማ _____
 ቀን _____

ግብረመልስ _____

የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎች ቤት ለቤት ክትትል በምታደርግበት ጊዜ የሚከተሉትን ተግባራት ከግንዛቤ በማስገባት ታከናውናለች።

- ለሕፃናት፣ ለወጣቶች፣ ለእናቶች፣ ለአረጋውያንና ለአካል ጉዳተኞች በመስጠት ላይ ያሉ አገልግሎቶች ላይ ከቤተሰቡ አባላት ጋር ውይይት ማድረግ፣ የዕድገት ክትትል፣ የክትባት ካርድና የመሳሰሉ ሰነዶችን በመመርመርና ሁኔታዎችን በመረዳት ተገቢውን እርዳታ ታደርጋለች።
- ቀደም ሲል ባደረገችው የቤት ለቤት ጉብኝት ወቅት ያከናወነችውን ተግባራት ለምሳሌ ነፍሰጤር እናቶች የተሰጣቸውን የአይረን እንክብል መወሰዳቸውንና ሕፃናትና እናቶች መከተባቸውን ታረጋግጣለች። ለተሻለ ምርመራ ለተላኩ ግለሰቦች ክትትልና ሙያዊ ድጋፍ ታደርጋለች።
- በቤት ውስጥ እንደልብ መንቀሳቀስ ለማይችሉ አረጋውያን ወይም በቆየ ሕመም ለሚሰቃዩ ወይም በኤች.አይ.ቪ/ኤድስ ለታመሙ የቤተሰብ አባላት ክትትልና ክብካቤ ታደርጋለች። ሁኔታቸውንም በመከታተል እንደአስፈላጊነቱ ለተሻለ ሕክምና ወደ አቅራቢያው የጤና ድርጅት ትልካለች። ከዚህ በተጨማሪ በቤት ውስጥ ክብካቤ ለሚሰጡ የቤተሰብ አባላት ስልጠና በመስጠት በቅርብ ሆነው ተገቢውን ክብካቤ እንዲያደርጉ ታደርጋለች።
- በቤተሰብ ደረጃ የተከሰቱ ዓበይት ክንውኖች ካሉ ቀደም ሲል በተዘጋጀውና ለየቤተሰቡ በተሰራጨው ቤተሰብ ፋይል መረጃዎችን በመጠይቅ መዝገብ ትይዛለች።
- በቤት ለቤት ጉብኝት ወቅት በታዩ ችግሮች ላይ ከቤተሰቡ ጋር ውይይት በማድረግ እስከሚቀጥለው ጉብኝት ድረስ ድክመቶችን አርጦ ለመቆየት የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎች ከቤተሰቡ ጋር ውይይት በማድረግ ታቅዳለች። እዚያው ወዲያውኑ መታረም የሚገባቸው ጉዳዮች ካሉ ሠርቶ ማሳያ በመጠቀም እንዲታረሙ ታደርጋለች።

በቤት ለቤት ጉብኝት ወቅት ከአቅም በላይ የሆነ ጉዳይ ሲያጋጥም ከጤና ኤክስፔንሽን ሱፐርቫይዘር/ ቡድን መሪ ጋር በመመካከር ሕብረተሰቡን ባሳተፈ መልኩ የመፍትሔ እርምጃ እንዲያገኝ ታደርጋለች። የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎ የዕለት ተዕለት ተግባሯን የየቀን ማስታወሻ መመዘገቢያ ላይ መዝገብ መያዝ ይኖርባታል። ስለሆነም የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎ ተግባሯን በሚገባ ለመከታተልና ለመተግበር በመጨረሻም አፈፃፀሙን ለሚመለከታቸው ሪፖርት ለማድረግ እንድትችል የዕለት ተዕለት ክንውንና መመዘገቢያ ማስታወሻ (daily diary) ሊኖራት ይገባል ።

በዚህ የዕለት ተዕለት መመዘገቢያ ማስታወሻ ላይ በቤት ለቤት፣ በትምህርት ቤትና በወጣቶች ማዕከል ጉብኝት ወቅት የተከናወኑ ዋና ዋና ተግባራትን፣ ያጋጠሙ ችግሮችን፣ የተወሰዱ የመፍትሔ እርምጃዎችን፣ የተሰጡ አገልግሎቶችንና ቀጠሮዎችን ትይዛለች። በስብሰባ ላይ የተገኘች ከሆነ ደግሞ የስብሰባውን አጀንዳ፣ በስብሰባው ላይ የተነሱ ዋና ዋና ሀሳቦችንና የተደረሰባቸው የውሳኔ ሀሳቦች በማጠቃለል በማስታወሻ ላይ መዝገብ ትይዛለች። ይህም መረጃ ወርሃዊ ሪፖርቷን ስታዘጋጅ ዋና የመረጃ ምንጭ ሆኖ ያገለግላታል።

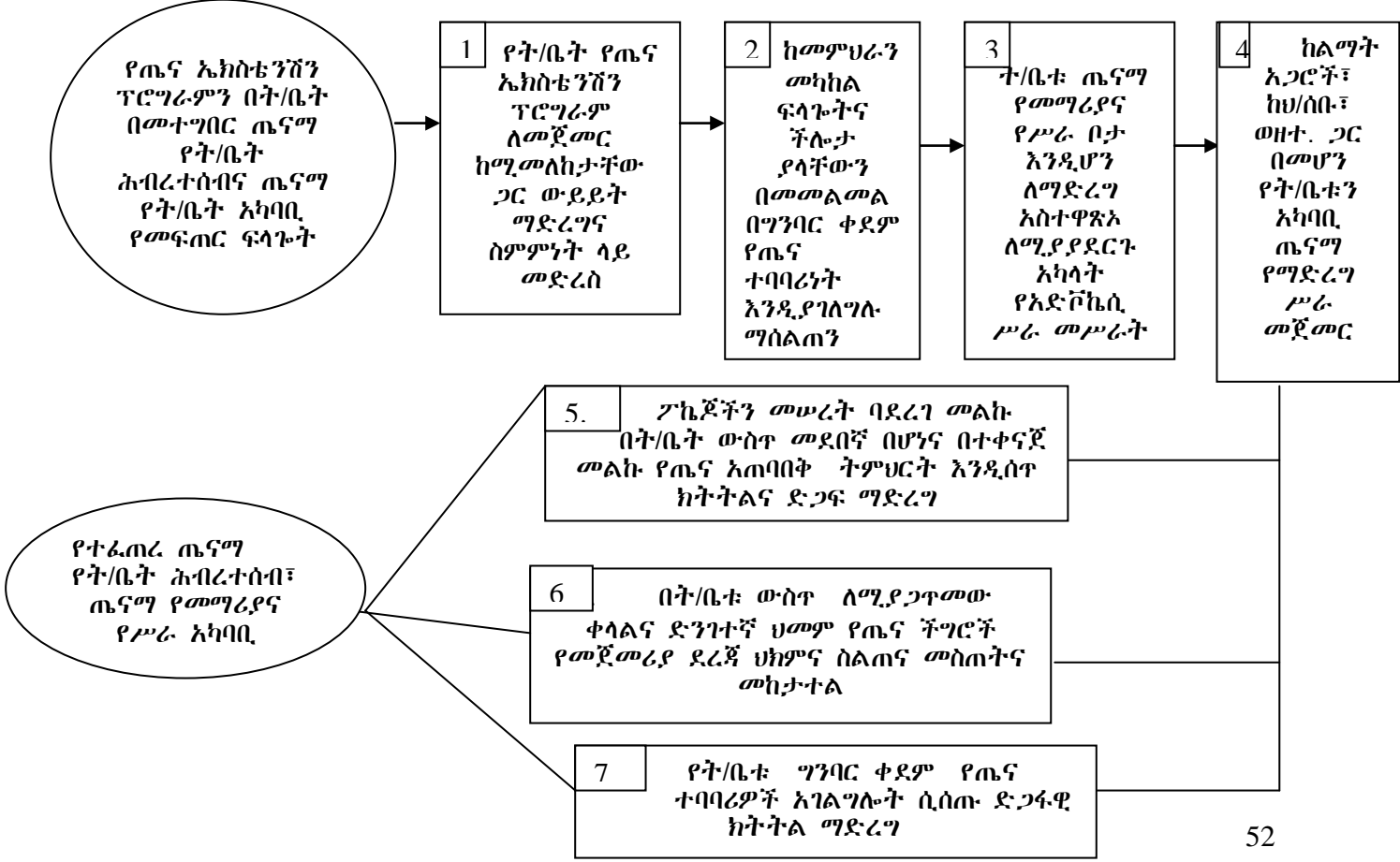
2.2.4 በትምህርት ቤት ጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም

ሀ/ አጠቃላይ መግለጫ

ትምህርት ቤት ከተለያዩ አካባቢዎችና ቤተሰቦች የመጡ በርካታ ተማሪዎችን በአንድ ቦታ ማግኘት ስለሚያስችል ትምህርታዊ የጤና ፕሮግራሞችን ለማካሄድ አመቺ ነው። በትምህርት ቤት ውስጥ የሚገኙ ተማሪዎች ከህፃንነት ዕድሜያቸው ጀምሮ ጤናማ የሆነ ባህሪ አገልግተው እንዲያደጉና ለአጠቃላይ ሕብረተሰቡም ጤና መጠበቅ አስተዋጽኦ እንዲያደርጉ ለማድረግ ት/ቤት ትልቅ ሚና አለው። ተማሪዎች ትምህርታቸውን ያለአንዳች ችግር እንዲከታተሉ፣ የት/ቤቱ ህብረተሰብም ያለ ችግር ስራቸውን ማከናወን እንዲችሉ ለማድረግ የት/ቤቱ አካባቢ (Physical & Social Environment) ለመማር ማስተማርና ለሥራ ምቹ ሆኖ መደራጀት ይኖርበታል። ይህንንም እውን ለማድረግ በት/ቤት ውስጥ የተቀናጀ የከተማ የጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራምን መተግበር ጠቀሜታው የጎላ ነው።

ጤናማ ት/ቤትን ለማደራጀትም የበርካታ መ/ቤቶችንና የሕብረተሰቡን ሙሉ ተሳትፎ የሚጠይቅ በመሆኑ የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎ ከነዚህ አካላት ጋር በመተባበር የጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም በት/ቤት ውስጥ ተግባራዊ እንዲሆን የሚጠበቅባትን አስተዋጽኦና ድጋፍ ታደርጋለች። ይህም ድጋፍ በአብዛኛው በአቅም ግንባታና በክትትል ላይ ያተኮረ ሲሆን በት/ቤት ውስጥ በዋናነት ፕሮግራሙን ተግባራዊ የሚያደርጉት ከት/ቤቱ ተመልምለው በግንባር ቀደም የጤና ተባባሪነት የሰለጠኑ መምህራን ናቸው።

ለ/በትምህርት ቤት የጤና ኤክስፔንሽን ፕሮግራም የሥራ ሂደት ፍሰት ሥዕላዊ መግለጫ

ሐ/ በትምህርት ቤት የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የሚከናወኑ ዝርዝር ተግባራት አፈፃፀም

1) ውይይት በማድረግ ስምምነት ላይ መድረስ

ትምህርት ቤት ከማይምነት የተላቀቀና አምራች ዜጋ የሚያፈራ እንደመሆኑ መጠን በጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ላይ በሰፊ እንዲሳተፍ ማድረግ ቁልፍ ተግባር ነው። በትምህርት ቤት ውስጥ ቀደም ብሎ በጋራ የተዘጋጀውን ዕቅድ መሠረት በማድረግ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ከት/ቤቱ ሕብረተሰብ ተወካዮች ጋር በመሆን የት/ቤት አገልግሎት መስጫዎች፣ የመማሪያ ክፍሎች፣ የመፀዳጃ ቤት፣ የስፖርት ማዘውተሪያዎች፣ የመመገቢያ ቦታዎች፣ የመጠጥ ውሃ፣ የፍሳሽና የደረቅ ቆሻሻ ማስወገጃዎች፣ የቤተ-መጻግሮት፣ መስጫ ኪቶች በተመለከተ ዳሰሳ በማድረግ ሰነድ ታዘጋጃለች።

የመጀመሪያ ደረጃ ሕክምና እርዳታ ይህንንም ተግባራዊ ለማድረግ ይረዳ ዘንድ በቅድሚያ አስፈላጊውን ቅድመ ዝግጅት ማድረግ፣ የሚመለከታቸውን አካላት ለይቶ ማወቅ፣ የት/ቤት የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራምን ተግባራዊ ለማድረግ ከሚመለከታቸው የወላጆችና የመምህራን ኮሚቴ እንዲሁም ከቀበሌው የጤና ኮሚቴ ጋር ውይይት ማድረግና ስምምነት ላይ መድረስ ይገባል። አፈፃፀሙን በተመለከተም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ከትምህርት ቤቱ ኃላፊዎችና መምህራን በጋራ በመሆን በዝርዝር ጉዳዮች ላይ በመወያየት የድርጊት መርህ ግብር ያዘጋጃሉ።

2) በግንባር ቀደም የጤና ተባባሪነት የሚያገለግሉ መምህራንን መመልመልና ማሰልጠን

በትምህርት ቤት ውስጥ ለሚካሄደው የት/ቤት የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ትግበራ የመምህራን ተሳትፎ የላቀ ነው። በመሆኑም ከመካከላቸው ፍላጎት ያላቸው፣ በት/ቤቱ ህበረተሰብ ዘንድ አርአያ የሆኑ፣ በሌሎች ጤናና ጤናነክ ክበቦች ውስጥ የላቀ ተሳትፎ ያላቸውን በመመልመልና በት/ቤት ተግባራዊ በሚሆኑ ፖሎይሾች ላይ በማሰልጠን የት/ቤቱ ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ሆነው እንዲያገለግሉ ይደረጋል። በት/ቤት ለሚሠሩ ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪ መምህራን የሚሰጠው ስልጠና በመግባቢያ ዘዴዎች፣ በመረጃ አያያዝ፣ በመጀመሪያ ደረጃ ሕክምና አሰጣጥ፣ በህሙማን አላላክና አቀባበል፣ በትምህርት ቤት ማህበረሰብ ውይይት በተግባርና ኃላፊነታቸው እንዲሁም በፖሎይሾች ላይ የአንድ ሳምንት ስልጠና በጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች በሱፐርቫይዘሩ አማካኝነት ተሰጥቷቸው ይመረቃሉ። የምርቃቱ ሂደት ቀደም ሲል በቤተሰብና በመኖሪያ አካባቢ እንደተጠቀሰው ተፈፃሚ ይሆናል።

3) የአድቮኬሲ ሥራ መሥራት

ከት/ቤቱ በግንባር ቀደም የጤና ተባባሪነት እንዲያገለግሉ ተመልምለው የሰለጠኑ መምህራን ፕሮግራሙ ውጤታማ እንዲሆን ከተማሪዎች መካከል ፍላጎትና ብቃት ያላቸውን በመመልመልና በማሰልጠን በት/ቤቱ ውስጥ አጋዥ ኃይል እንዲሆኑ ያደርጋሉ። ተማሪዎችም በት/ቤቱ ውስጥ በሚከናወኑት ጤናና ጤና ነክ ጉዳዮች ላይ የነቃና አርአያነት ያለው ተሳትፎ

ከማድረግ ባሻገር በየቤታቸው የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ተግባራዊ እንዲሆን የበኩላቸውን ሚና ይጫወታሉ። የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያና ት/ቤቱ የሴክተር መሥሪያ ቤት ተጠሪዎች፣ የቀበሌ አመራሮች፣ የቀበሌውን የጤና ኮሚቴዎች፣ የወላጆችንና የመምህራን ጥምር ኮሚቴዎች፣ በሕብረተሰቡ ዘንድ የማሳመን ችሎታ ያላቸው ግለሰቦችና የሃይማኖት መሪዎችን በስብሰባ እንዲገኙ ያደርጋሉ። በስብሰባውም ጊዜ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች፡-

- በዳሰሳ የተገኙትን የት/ቤቱን ጤናና ጤና ነክ ችግሮችና የተዘጋጀውን ዕቅድ በግልጽ ተሳታፊዎች እንዲያውቁት ማድረግ፣
- ችግሩ ለተማሪዎች ጤናና ማህበራዊ ደህንነት ምን ያህል አሳሳቢ እንደሆነ ማሳየት፣
- ችግሩን በመፍታት ረገድ የት/ቤቱ ማህበረሰብና ሕብረተሰቡ የተሟላ አቅምና ችሎታ እንዳለው ማመላከት፣
- ከዚህ አንጻር የትምህርት ቤቱ ማህበረሰብና ሕብረተሰቡ ችግሮችን ለመፍታት እንዲችሉ የሌሎች መሰል ትምህርት ቤቶችን ተመክሮ ማካፈል ፣
- ሌሎች መድረኮችንም በመጠቀም ለቀበሌው አመራር አካላት፣ ለልማት አጋሮች፣ ወላጆችና ባለሙያዎች ለጉዳዩ ትኩረት ሰጥተው የበኩላቸውን ድጋፍ እንዲያደርጉ ከትምህርት ቤት ኃላፊዎችና ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ጋር በመተባበር የአድቮኬሲ ሥራ መሥራት ይጠበቅባቸዋል።

4) የትምህርት ቤት ሕብረተሰብና አካባቢን ጤናማ የማድረግ ተግባራትን መጀመር

ቀደም ሲል በተደረገው ስብሰባ ላይ በተሰጠው ተግባራዊ ምላሽ መሠረት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የት/ቤቱ ኃላፊዎችና ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ከወላጆችና መምህራን ማህበር ጋር በቅንጅት በመሥራት በዕቅዱ መሠረት ተግባራዊ እንዲሆን ያደርጋሉ። አፈፃፀሙን በተመለከተም ችግሩ መሠረታዊ በሆነ መልኩ እንዲፈታ ድጋፍ ላደረጉ አካላት በየወቅቱ ሪፖርት በት/ቤቱ በኩል እንዲደርስ ይደረጋል። ከዚህ በተጨማሪ ችግሩ ዘላቂ መፍትሔ እንዲያገኝ ላደረጉ ተባባሪ ግለሰቦችና ድርጅቶች የምስክር ወረቀት ተዘጋጅቶ ይሰጣቸዋል። ለዚህም ተግባራዊነት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ከወላጆችና መምህራን ኮሚቴ እንዲሁም ከቀበሌው የጤና ኮሚቴ ጋር በመሆን በጋራ መሥራትና መቀስቀስ ይኖርባቸዋል።

5) የጤና አጠባበቅ ትምህርት መስጠት

ት/ቤት በርካታ ተማሪዎችና መምህራን በአንድ ቦታ ተሰባስበው የሚገኙበት አካባቢ በመሆኑ ለተለያዩ ተላላፊ በሽታዎች መዛመት አመቺ ነው። ተማሪዎችም በአፍላ ዕድሜ ላይ ስለሚገኙ ለተለያዩ አደጋዎች የተጋለጡ ናቸው። በሌላ በኩል ደግሞ ተማሪዎች የሰጣቸውን በቀላሉ የሚቀበሉና የሚተገበሩ በመሆናቸው ጤናማ ባህሪ ይዘው እንዲያድጉ ለማድረግ ይቻላል። በመሆኑም በት/ቤት ለውጥ ለማምጣት በተቀናጀ መልኩ ፖኪጆችን መሠረት ያደረገ የጤና አጠባበቅ ትምህርት በት/ቤቱ ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች አማካኝነት መደበኛና ተከታታይነት ባለው መልኩ መስጠት ይገባል። የጤና አጠባበቅ ትምህርቱ በት/ቤቱ ውስጥ የተቋቋሙ የተለያዩ ክበቦችን፣ ሚዲያዎችን፣ የአቻ ለአቻ ፕሮግራሞችን፣ ወዘተ. በመጠቀም ይካሄዳል። የተጠቀሱት ክበባት የሚጠበቅባቸውን ውጤት ማምጣት እንዲችሉ የጤና

ኤክስቴንሽን ባለሙያዎችና የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች አፈፃፀማቸውን በመገምገም ተገቢውን ድጋፍ ያደርጋሉ። በትምህርት ቤት የሚሰጠው የጤና አጠባበቅ ትምህርት ፖሊሲዎችን መሠረት በማድረግ በተለያዩ የጤና ርዕሰ ጉዳዮች ላይ በማተኮር ሥዕላዊ መግለጫዎችን፣ ፍሊፕቻርቶችን፣ ሠርቶ ማሳያዎችን፣ በራሪ ወረቀቶችን፣ የአዲዮቪዥኖች መሣሪያዎችንና የመሳሰሉትን በመጠቀም ይሰጣል።

6) የመጀመሪያ ደረጃ ህክምና እርዳታ ስልጠና መስጠት

በት/ቤቱ ውስጥ ተማሪዎች፣ መምህራንና ሌሎች ሠራተኞች የተለያዩ ህመምና አደጋ ሊያጋጥማቸው ይችላል። በዚህ ጊዜ በግንባር ቀደም የጤና ተባባሪነት እንዲያገለግሉ የሰለጠኑ መምህራን ለተከሰተው ችግር የመጀመሪያ ደረጃ ህክምና ይሰጣሉ። ችግሩ ከአቅማቸው በላይ ሆኖ ሲገኝ ግን ወደ የጤና ጣቢያ በመላክ አገልግሎት እንዲያገኙ ሁኔታዎችን ያመቻቻሉ። ከዚህ ሌላ ተማሪዎች በትምህርት ገበታቸው ላይ እያሉ በተለያዩ ምክንያቶች / በሥነ-ልቦና፣ በምግብ ማነስ፣ በበሽታዎች፣ ወዘተ/ ምክንያት ትምህርታቸውን በተገቢው ሁኔታ መከታተል ሊሳናቸው ይችላል። እነዚህን ሁኔታዎች ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችና መምህራን በመከታተልና ሁኔታውን በመመዝገብ በቅድሚያ ወላጆችና አሳዳጊዎች እንዲያውቁና እገዛ እንዲያደርጉ ያደርጋሉ። ችግሩ ከወላጆችና አሳዳጊዎች አቅም በላይ መሆኑ ሲረጋገጥ የቀበሌ አስተዳደር፣ የልማት አጋሮች፣ የት/ቤቱ ህብረተሰብና ሌሎች ድጋፍ እንዲያደርጉ ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችና የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የበኩላቸውን ጥረት ያደርጋሉ።

በት/ቤቱ ለሚገኙ ተማሪዎች በአመት አንድ ጊዜ መሠረታዊ የጤና ምርመራ / Screening/ በማድረግ የማየት፣ የመስማት፣ የመናገር ችግሮች ያለባቸውን በመለየት ችግሩ ከመባባሱ በፊት ከወላጆችና አሳዳጊዎች ጋር በመነጋገር የመፍትሔ እርምጃ እንዲወስድ ትምህርት ቤቱ ከጤናው ሴክተር ጋር በመተባበር ጥረት ማድረግ ይገባዋል።

ከዚህ በተጨማሪ በት/ቤት ውስጥ በሽታዎች በወረርሽኝ መልክ በመከሰት በት/ቤቱ ሕብረተሰብ ላይ የከፋ የጤና ችግር ከማድረሳቸው በፊት ት/ቤቱ ተገቢውን ክትትል በማድረግ አፋጣኝ የመፍትሔ እርምጃ መውሰድ ይጠበቅበታል።ከዚህ አንፃር የት/ቤቱ ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪ መምህራን የሚኖራቸው ሚና ከፍተኛ ነው። ለምሳሌ በተመሳሳይ ወቅት የአንድ በሽታ ስርጭት ከፍ እያለ ሲመጣ ለምን ብሎ በመጠየቅ ችግሮቹን መለየትና ምንጩ ከቤተሰብ፣ ከሕብረተሰብ፣ ከት/ቤት መሆኑን ተከታትሎ በማወቅ ለሚመለከታቸው ሪፖርት በማድረግ አፋጣኝ መፍትሔ እንዲያገኝ ማድረግ ይጠቃል።በተመሳሳይ ተማሪዎች ከት/ቤት ሲቀሩ፣ የትምህርት መከታተል ፍላጎታቸው ሲቀንስ፣ ወዘተ. ሁኔታዎችን በመከታተል የችግሮቹ መንስኤ በመመርመር መፍትሔ እንዲያገኝ ማድረግ ይገባል።በእያንዳንዱ ተማሪ የግል ፋይል ውስጥ የጤናውን ሁኔታ የሚያሳይ መረጃ እንዲኖር ማድረግ ጠቃሚ በመሆኑ በት/ቤቱ ከተመዘገበበት ጊዜ ጀምሮ ያለውን የጤናውን ሁኔታ የሚገልጽ መረጃ እንዲሁም በየጊዜው የሚታየውን ለውጥና የተደረገ የህክምና እርዳታ መዝገብ መያዝ ጠቃሚ ነው። ለዚህም የት/ቤቱ አስተዳደር ከጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎችና ከግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ጋር በጋራ መስራት ይጠበቅባቸዋል።

7) ለግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ድጋፋዊ ክትትል ማድረግ

በት/ቤት የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም ተግባራዊ እንዲሆን የሚያደርጉት በአብዛኛው የትምህርት ቤቱ የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ናቸው። ይህን እንጂ እነዚህ ተባባሪዎች በብቃት ተግባርና ኃላፊነታቸውን ሊወጡ የሚችሉት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የቅርብ ድጋፍና ክትትል ሲታከሉበት ነው። በመሆኑም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች በፍርድ አንድ ጊዜ በግንባር በመገኘት ድጋፍና ክትትል ማድረግ ይጠበቅባቸዋል። በዚህም ወቅት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችን አፈፃፀም ለመገምገም በት/ቤቱ ቅጥር ግቢ በመዘዋወር የመጠቀሻ ቤት ንጽህና፣ የምግብ ማዘጋጃና መመገቢያ፣ የመማሪያ ክፍሎችን ንጽህና፣ የፍላጎት ቆሻሻ አያያዝና አወጋገድ፣ የውሃ አቅርቦትና ንጽህና አጠባበቅ፣ ወዘተ. በመመልከት መረጃ ትሰበስባሉት።

በተጨማሪ ዕቅድን ከክንውን ጋር በማንፃፀር በአፈፃፀም በኩል በታዩ ጠንካራና ደካማ ጉኖች ላይ ከግንባር ቀደም ጋር ውይይት በማድረግ የጋራ የመፍትሔ ዕርምጃ ለመውሰድ ስምምነት ላይ ይደርሳሉ። የዚህንም ሪፖርት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ለጤና ኤክስቴንሽን ሱፐርቫይዘር/ቡድን መሪ አዘጋጅታ ታቀርባለች። በዚህ መልክ ት/ቤቱና የት/ቤት ሕብረተሰብ ጤናማ ሆነው የመማርና የማስተማሩ ሂደት ሳይደናቀፍ እንዲካሄድ ት/ቤቱ ጤናማ ት/ቤት ተብሎ የሚሰይመው የሚከተሉትን መስፈርቶች አሟልቶ ሲገኝ ነው።

1. ንጽህና በቂ የመጻፍያ ቤት ከእጅ መታጠቢያ ጋር ተዘጋጅቶና ለሴትና ለወንድ ተለይቶ ጥቅም ላይ ሲውል፣
2. የንጽህ ውሃ አቅርቦት ከት/ቤቱ ሕብረተሰብ አንጻር ተደራጅቶ ሲቀርብና በየውሩ ኪት ምርመራ ሲደረግለት
3. የደረቅና የፍላጎት ቆሻሻ ማስወገጃ ተዘጋጅቶ ስራ ላይ ሲውልና የት/ቤቱ አካባቢ ንጽህ ሲሆን፣
4. ንጽህናቸው የተጠበቁና በቂ የብርሃን መጠን ያላቸው ተስማሚ የመማሪያ ክፍሎች ሲኖሩ፣
5. ለት/ቤቱ ሕብረተሰብ በቂ የሆነ የስፖርት ቦታ፣ የመዝናኛ ቦታ፣ የመመገቢያ ክፍል፣ የመሰብሰቢያ አዳራሽ፣ የመምህራን ቢሮ ሲኖር፣
6. ለድንገተኛና ቀላል ጉዳዮች የመጀመሪያ ሕክምና ዕርዳታ መስጫ ኪት ተሟልቶ ሲገኝ፣
7. በጤና ጤና ነክ ጉዳዮች ላይ የተጠናከረ የክበባት ተሳትፎ [በኤች.አይ.ቪ](#) ኤድስ፣ በሥነ-ተዋልዶ ጤና፣ በአካባቢ ጤና ክብካቤ ፣ ወዘተ (የትምህርታዊ ጽሑፍ ዝግጅት፣ መልክቶችን በማሠራጨትና በመሳሰሉት) ሲኖር፣
8. በቀበሌው የጤና ልማት (በአረጋውያን ክብካቤ፣ በውሃ ማግኛ፣ በዘመቻ ሥራዎች፣ ወዘተ.) የተማሪው ተሳትፎ የተጠናከረ ሲሆን፣
9. የሴቶች ተሳትፎ በማደግ የጾታዊ ትንኮሳና ጥቃት ሲቀንስና ሲወገድ፣
10. በት/ቤቱ ለተማሪዎች የጤና ምርመራ /screening/ ሲደረግ
11. በት/ቤቱ አስተዳደር የሚታገዝ የአመራርና የምክክር አገልግሎት ሲኖር

ይህም መሟላቱ በጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች አማካኝነት በቅድሚያ ፍተሻ ተደርጎ የጤና ኤክስቴንሽን ቡድን መሪ/ሱፐርቫይዘር በቦታው በግንባር ተገኝቶ በመገምገም ሲያረጋግጥ ነው።

2.2.5 በወጣት ማዕከል የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራምን መተግበር

ሀ/ አጠቃላይ መግለጫ

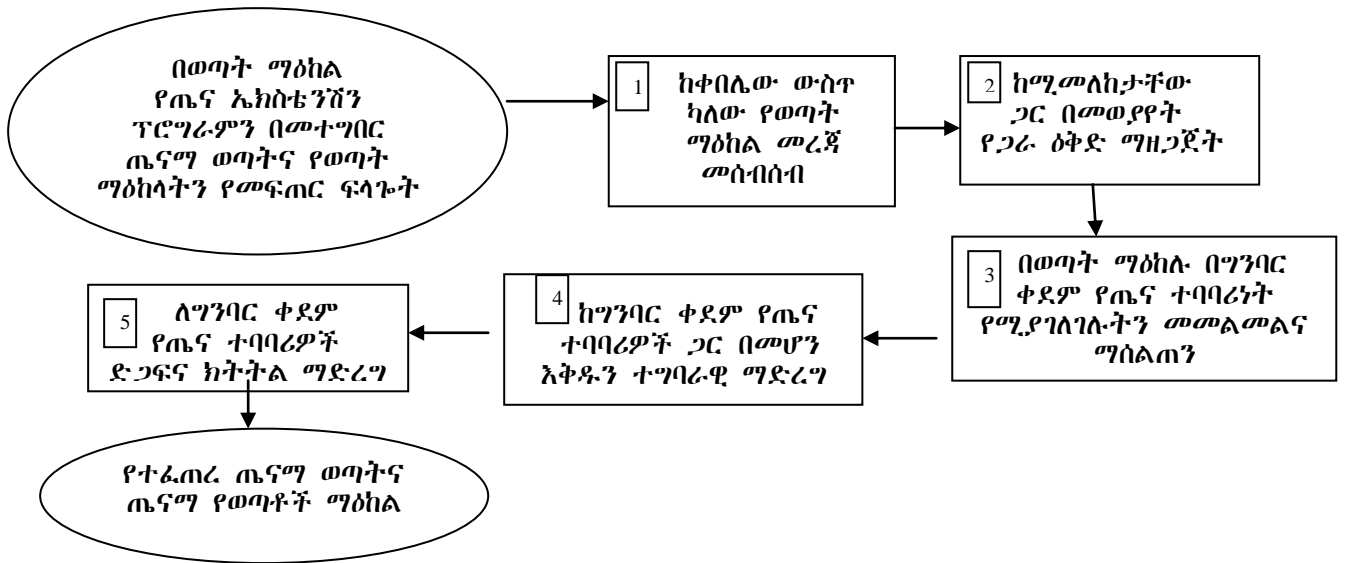
እ.አ.አ በ2007 ዓ.ም ፀድቆ በሥራ በዋለው ብሔራዊ የሥነ-ተዋልዶ ጤና እስትራቴጂ መሠረት ወጣት የሚባለው ከ 10-24 ዓመት የዕድሜ ክልል የሚገኝ የህብረተሰብ ክፍል ነው። እነዚህ ወጣቶች ከአጠቃላይ የህብረተሰብ ቁጥር 33 በመቶ የሚሆነውን ድርሻ ይይዛሉ። በመሆኑም ወጣቶች ራሳቸውን ከሚገቡ ከአልኮል ሰብኝነት፣ ከሲጋራ አጫሽነት፣ ከአደንዛዥ ዕዕ ተጠቃሚነት፣ ከውርጃ፣ ከኤች.አይ.ቪ/ ኤድስና ከአባላዘር በሽታዎች፣ ከስራ-አጥነት፣ ከወንጀልኛነት እንዲሁም ሕብረተሰቡን ከሚገቡ ተግባራት ተጠብቀው ለሀገርና ለወገን መሥራት እንዲችሉ በትርፍ ጊዜያቸው እየተዘናኑ የሚማግኙበት ቦታ ማደራጀት አስፈላጊ ነው። በመሆኑም በአሁኑ ጊዜ በተወሰኑ አካባቢዎች በወጣቶች፣ በሕብረተሰቡና በተለያዩ የልማት አጋሮች ተሳትፎ የወጣቶች ማዕከላት ተደራጅተው ለወጣቱ ጠቃሚ የሆኑ አገልግሎቶች በመስጠት ላይ ይገኛሉ።

በእነዚህ የወጣቶች ማዕከላት ውስጥ ወጣቱን እያዘናኑ የሚያስተምሩ ተግባራት ይከናወናሉ። እነዚህም ተግባራት የተለያዩ ስፖርታዊ እንቅስቃሴዎች፣ የጤናና ጤና ነክ አገልግሎቶች፣ የገቢ ማስገኛ ፕሮግራሞች፣ ወዘተ. ናቸው። በጤናው ዘርፍ የወጣቶች ስነ-ተዋልዶ ጤና፣ የኤች.አይ.ቪ/ኤድስና ሌሎች አባላዘር በሽታዎች መከላከልና መቆጣጠር፣ የቤተሰብ ዕቅድ፣ የኤች.አይ.ቪ/ኤድስ ምክርና የደም ምርመራ፣ የመረጃ፣ የቤተ-መጻሕፍት፣ የኢንተርኔት አገልግሎቶች ወዘተ. ይሰጣሉ።

በወጣቶች ማዕከላት የሚሰጡ አገልግሎቶች ወጣቱን ራሱን ከመጠቀም ባሻገር ቤተሰቡንና የአካባቢውን ሕብረተሰብ ለማገልገልም ዝግጁ እንዲሆን የሚያስችሉ ናቸው። ይኸውም ልዩ ልዩ ድጋፍና እንክብካቤ የሚያስፈልጋቸውን ወገኖች (አረጋውያን፣ ኤች.አይ.ቪ በደማቸው ውስጥ የሚገኝ ወገኖች፣ ወላጆቻቸውን ያጡና ተጋላጭ ህፃናት፣ ወዘተ.) በመንከባከብ፣ በአካባቢው በሚደረገው የጤና ልማት በግንባር ቀደምነት በመሳተፍ፣ በተለያዩ የቆይታ ህመም ለሚሰቃዩ የሕብረተሰብ ክፍሎች ድጋፍና ክብካቤ በማድረግ ከፍተኛ ሚና ይጫወታሉ። ይህንንም እውን ለማድረግ የወጣቶች ማዕከላት ለወጣቶች አመቺ ሆነው መደራጀት አለባቸው።

ለዚህም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ከሌሎች በቀበሌ ደረጃ ከሚገኙ አቻ ሴክተር መ/ቤቶች ማለትም የትምህርት፣ የሴቶች፣ የወጣቶች፣ የውሃ ሃብት፣ ወዘተ. ጋር በመተባበር የወጣት ማዕከላት ተደራጅተው በሚገኙባቸው አካባቢዎች የበለጠ እንዲጠናከሩ የማድረግ፣ በሌላባቸው አካባቢዎች ደግሞ የሚቋቋሙበትን ስልት በመቀየስ ተግባራዊ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል። በወጣቶች ማዕከል የሚከናወኑ የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም በዋናነት የሚተገበረው በወጣቶች ማዕከል ተመልምለው በሰለጠኑ ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች አማካኝነት ሲሆን የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች በዚህ ረገድ የሚጠበቅባት ተግባር ለግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች የአቅም ግንባታና ድጋፋዊ ክትትል ማድረግ ነው።

ለ/ የወጣት ማዕከል የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የስራ ሂደት ፍሰት ስዕላዊ መግለጫ

ሐ/ በወጣቶች ማዕከል የጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራምን በተመለከተ የሚከናወኑ ዝርዝር ተግባራት አፈፃፀም

1) መረጃ መሰብሰብ፣ መተንተንና ማጠናቀር

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ከቀበሌው አመራርና ከሕብረተሰቡ ተወካዮች ጋር በመሆን በአገልግሎት መስጫ የቀበሌ ክልሏ የሚገኙ የወጣቶች ማዕከላትን በመለየት፣ በማህበር ተደራጅተው የሚገኙ ወጣቶችን በማነጋገር፣ ስነ-ምግባርን በመመርመር፣ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በመወያየት መረጃዎችን ትሰበስባለች፣ ተተንተናለች፣ ታጠናቅራለች። መረጃዎቿም በአካባቢው ያለውን የወጣት ብዛት በጾታና በዕድሜ፣ ወጣቶች ዘንድ ጎልተው የሚታዩ የጤናና የማህበራዊ ችግሮች፣ በአካባቢው ለወጣቱ ድጋፍ ሊሰጡ የሚችሉ የልማት አጋሮችን፣ የሙያ ማህበራትንና ባለሙያዎችን በመለየት፣ በማነጋገርና በማወያየት መረጃዎችን ታሰባስባለች። የተቋቋሙ የወጣቶች ማዕከላት የሚያካሂዷቸውን ፕሮግራሞች በመገምገም ያሉትን ጠንካራና ደካማ ጌኖች ትለያለች።

2) የጋራ ዕቅድ ማዘጋጀት

ከላይ የተሰበሰበውን መረጃ መሠረት በማድረግ የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ከቀበሌው አመራር፣ ከልማት አጋሮች፣ ከጤና ኮሚቴ፣ ከወጣቶች ማህበር፣ ከሴቶች ማህበር፣ ከሴክተር መስሪያ ቤቶች፣ ከሙያ ማህበራት፣ ከታዋቂ ግለሰቦችና ከሃይማኖት አባቶች ጋር ውይይት ታካሂዳለች። በውይይቱም ወቅት በተደረሰው ስምምነት መሰረት ቅድሚያ ሊሰጣቸው የሚገቡ ጌቶችን በመለየት የጋራ እቅድ ማዘጋጀትና የማስፈጸሚያ ሀብት ማሰባሰብ የሚቻልበት

ስልት ከወጣቶች ማህበር ተወካዮች ጋር በመሆን ቀበሌው የሚያሰባሰብበት ስልት ይነደፋል። አፈጻጸሙንም ለመከታተል ከላይ ከተዘረዘሩት አካላት የተውጣጣ ቡድን ይሰየማል።

3) በግንባር ቀደም የጤና ተባባሪነት የሚያገለግሉትን መመልመልና ማሰልጠን

በወጣቶች ማዕከል የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪነት ሊያገለግሉ የሚችሉ ወጣቶችን በትምህርት ላይ ካሉና ከትምህርት ውጪ ከሆኑ ወጣቶች መካከል የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ከቀበሌው ተወካዮችና ከወጣቶች ማህበራት ተወካዮች ጋር በመሆን ይመለምላል። ምልመላውም ራሳቸውን አርአያ በማድረግ ሌሎችን ለማገልገል ፈቃደኛ የሆኑ፣ በሕብረተሰቡ ዘንድ በመልካም ስነ-ምግባራቸው የታወቁ፣ ሌላውን ለማሳመን የሚችሉና የመግባባት ችሎታ ያላቸው፣ ከተለያዩ ሰዎች ራሳቸውን የጠበቁ፣ ወዘተ ላይ የተመረከዘ ይሆናል። እነዚህ ለለውጥ አርአያ የሚሆኑ ወጣቶች ከተመለመሉ በኋላ በወጣት ማዕከል ሊተገበሩ በሚችሉ የጤና ኤክስቴንሽን ፖኪጆች ላይ በጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎና በልማት አጋሮች የአምስት ቀን ስልጠና ይሰጣቸዋል። ስልጠናው ወጣቱ ሕይወቱን ጤናማ በሆነ መልኩ እንዲመራ፣ በራስ መተማመን እንዲኖረው፣ የራሱንና የሕብረተሰቡን ችግር እንዲፈታ፣ በሚያስችሉ ክህሎት እንዲታነጽ በሚያደርግ መልኩ ተቀርጾ የሚሰጥ ሲሆን አሰጣጡም በተግባር ተኮር ሆኖ በጭውውት (Role play) እና በመስክ ስራ የታገዘ ይሆናል። በወጣት ማዕከል የሚያገለግሉ ግንባር ቀደም የወጣት የጤና ተባባሪዎች የአምስት ቀን ስልጠናውን ከወሰዱ በኋላ በቂ ግንዛቤ ማግኘታቸውን ለማረጋገጥ እንዲቻል የጽሑፍና የቃል ፈተና ይሰጣቸዋል። የተማሩትንም በቤታቸውና በወጣት ማዕከል መተግበራቸው እንዲሁም የወጣቶችን ችግር ለመፍታት በሚያደርጉት ጥረት ይገመገማል። በዚህ መሠረት አፈፃፀማቸው አጥጋቢ የሆኑት የቀበሌው አመራር፣ ወጣቶችና አጠቃላይ የቀበሌው ሕብረተሰብ በሚገኙበት ይመረቃሉ።

4) እቅዱን በጊዜ ሠሌዳ መሠረት መተግበር

ወጣት ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ከስልጠና በኋላ በጋራ የተዘጋጀውን እቅድ በተያዘለት የድርጊት መርህ ግብር መሠረት እንዲከናወን ማድረግ አለባቸው። የሚከናወኑት ተግባራትም ወጣቱን ከአልባሌ ቦታ ተቆጥቦ ወደ ማዕከሉ በመምጣት በተለያዩ ፕሮግራሞች ላይ እንዲሳተፉ በማድረግ ጤንነቱንና ደህንነቱን መጠበቅ እንዲችል የሚረዱ ተግባራት ናቸው። ይኸውም በተለያዩ ስፖርታዊ እንቅስቃሴ፣ በወጣት የስነ-ተዋልዶ ጤና፣ በቤተ መጻሕፍት አገልግሎት፣ በአካባቢው የጤና ጤና ነክ ጉዳዮች ላይ የጋራ ውይይት እንዲያደርጉ፣ በተለያዩ የጤና ልማቶች የድርሻቸውን እንዲወጡ፣ በቡድንና በግለሰብ ካውንስሊንግ እንዲሳተፉ ማድረግ ናቸው።

ከዚህ በተጨማሪ ወጣቶች የሕብረተሰብ አካል እንደመሆናቸው መጠን የአካባቢያቸውን ተጨባጭ ሁኔታ በመከታተልና በማጤን እንዲሁም ድጋፍ ሊደረግላቸው የሚገባቸውን የሕብረተሰብ ክፍሎችን በመለየት በዕውቀትና በጉልበታቸው በመጠቀም ለአረጋውያን፣ የቆየ ህመም ላለባቸው፣ ወላጆቻቸውን ላጡ ሕፃናት፣ ለጉዳና ተዳዳሪዎች፣ ወዘተ. አገልግሎት መስጠት አለባቸው። ለዚህም አገልግሎት ተግባራዊነት ከልማት አጋሮች፣ ከቀበሌው ማህበረሰብና አመራር፣ ከብዙኃንና የሙያ ማህበራት ጋር በቅንጅት በመስራት ችግሩ በዘላቂነት የሚቀረፍበትን ሁኔታ ማመቻቸት ይጠበቅባቸዋል። የተከናወኑ ተግባራትን

በተመለከተ የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች በየወቅቱ መረጃዎችን መዝግቦ በመያዝ ለጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የአፈፃፀም ሪፖርት በወቅቱ ያቀርባሉ።

5) ለግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ድጋፋዊ ክትትል ማድረግ

በወጣቶች ማዕከል የሚከናወኑ ተግባራት የሚጠበቅባቸውን ውጤት እንዲያመጡ ድጋፋዊ ክትትል ማድረግ አስፈላጊ ነው። በመሆኑም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ በ□ር አንድ ጊዜ በወጣቶች ማዕከል በመገኘት የእቅድን ክንውን መሠረት ያደረገ ድጋፋዊ ክትትል ታደርጋለች። በድጋፋዊ ክትትሉም ወቅት የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ሰነዶች በመመርመር፣ ወጣት የግንባር ቀደም ጤና ተባባሪዎችን ተግባራዊ ስራ ሲያከናውኑ በመመልከትና በማነጋገር፣ የወጣት ማዕከሉን ቅጥር ግቢና አገልግሎት መስጫዎችን በመቃኘት፣ የወጣት ማዕከሉን ተጠቃሚዎች በማነጋገር ይፈጸማል። የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ከግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ጋር በጋራ በመሆን በአፈጻጸም ወቅት ባጋጠሙ ችግሮች ላይ ውይይት በማድረግ ችግሮችን ለመቅረፍ የጋራ እቅድ ያቅዳሉ። ይህም እቅድ በተያዘለት ጊዜ እንዲከናወን ስምምነት ላይ ይደርሳሉ። በመጨረሻም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የድጋፋዊ ክትትልን በተመለከተ ሪፖርት አዘጋጅታ ለቡድን መሪዎችና ለሌሎችም አካላት ትልካለች፤ ግብረ መልስም ለወጣት ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎች ትሰጣለች። በወጣት ማዕከል ጤናማ ወጣቶችና ጤናማ የወጣት ማዕከል ሊባል የሚችለው በማዕከሉ የሚከተሉት ተሟልተው ሲገኙ ነው።

1. ንጹህና በቂ የመጠጥ ወሃ እንዲሁም የገላ መታጠቢያ /ሻወር/ አቅርቦት ሲኖር፣
2. ንጹህና በቂ የመጠጥ ወሃ እንዲሁም የገላ መታጠቢያ /ሻወር/ አቅርቦት ሲኖር፣
3. ወጣቶች ጊዜያቸውን የሚያሳልፉባቸው ለአካልና ለአእምሮቻቸው መዳበር አስተዋጽኦ የሚያደርጉ የተለያዩ የስፖርታዊ ፕሮግራሞች ተደራጅተው ሲገኙ፣
4. የተሟላ የመጀመሪያ ህክምና መስጫ ኪት ሲኖር፣
5. በማዕከሉ የወጣቶች ሰነ-ተዋልዶ ጤና፣ የቤተሰብ እቅድ፣ የኤች.አይ.ቪ/ ኤድስ የምክር አገልግሎት፣ የአቻ ለአቻ ውይይት፣ አገልግሎቶች ሲኖሩ፣
6. በወጣት ማዕከሉ በሕብረተሰቡ የጤና ልማት ላይ በጉልበቱ በዕውቀቱና በቁሳቁስ የነቃ ተሳትፎ ሲያደርግ ነው።

ይኸውም ክንውን በጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ ክትትልና ድጋፍ እየተደረገ መስፈርቶቹ መሟላታቸው ሲታወቅ ለጤና ኤክስቴንሽን ሱፐርቫይዘር/ ቡድን መሪ ቀርቦና ግምገማ ተደርጎ የወጣት ማዕከሉ ጤናማ የወጣት ማዕከል ስለመሆኑ ማረጋገጫ ይሰጣል።

ምዕራፍ ሦስት፡- የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም አፈጻጸም መለኪያዎችና ጠቋሚዎች

3.1 የእቅድ አፈፃፀም ሂደትን መከታተልና መገምገም

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ውጤታማነቷን መከታተልና መገምገም የምትችለው በፕሮግራሙ ከተጣለው ግብ አንፃር ያከናወነቻቸውን ተግባራትና የሀብት አጠቃቀም በእቅዱ መሠረት መፈፀማቸውን ማረጋገጥ ስትችል ነው። የእቅድ አፈፃፀም ውጤቶችን የምትለካው ደግሞ በጋራ ስምምነት ላይ በተደረሰባቸው ጠቋሚዎች አማካኝነት ነው።

ይህ አሠራር የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ጠንካራና ደካማ ጉድን በመለየት ጠንካራ ጉኖቿን የበለጠ በማጠናከርና ደካማ ጉኖችን በማስወገድ የላቀ ውጤት እንድታስመዘገብ ይረዳታል። ከዚህ በተጨማሪ ይህ ሥርዓት የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራምን እቅድ አፈፃፀም በመከታተልና በመገምገም መከላከልን ማዕከል ያደረገው የጤና ፖሊሲ ምን ያህል ተፈፃሚ እንደሆነ ከማሳየቱ ባሻገር በፕሮግራሙ የተካተቱ የተለያዩ አገልግሎቶች ለሕብረተሰቡ መዳረሳቸውን ለማሳየትም ጠቃሚ ነው።

ለዚህ ይረዳ ዘንድ ቀጥሎ የቀረበውን የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የእቅድ አፈፃፀም ሂደት መከታተያ ቅጽ መጠቀም ተገቢ ነው።

የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የእቅድ አፈፃፀም ሂደት መከታተያ ቅጽ

ተ. ቁ	ዓላማ	ግብ	ስልት	ተግባራት	የጊዜ ሠሌዳ		ሀብት	ፈፃሚ አካል	ጠቋሚዎች (Indicators)	ምርመራ
					የተጀመረበት	የተጠናቀቀበት				
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										

ከላይ የቀረበው የእቅድ አፈፃፀም ሂደት መከታተያ ሠንጠረዥ ተግባራትን ለማቀድና አፈፃፀማቸውን በመከታተል ተገቢውን እርምጃ በወቅቱ ለመውሰድ የሚያስችል ነው። ይህ ሰንጠረዥ በውስጡ ዓላማን፣ ግብን፣ ስልትን፣ ተግባራትን፣ ተግባራቱ የሚያከናውኑበትን ጊዜ፣ የሚያስፈልገውን ሀብት (ፋይናንስና ቁሳቁስ)፣ ተግባራቱን የሚያከናውነውን ግለሰብ/ቡድን የሚይዝ ነው። ከዚህ በተጨማሪ ተግባራት በእቅዱ መሠረት መከናወናቸውን ለመከታተልና ለመገምገም የሚረዱ የክትትል ጠቋሚዎችን (Monitoring Indicators) አካቷል። እነዚህም ጠቋሚዎች ለውጦችን ለመለካት ያገለግላሉ። በመሆኑም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎ ሳምንታዊ፣ ወርሃዊ፣ የሩብ ዓመት፣ የስድስት ወርና የዓመት እቅዱን አፈፃፀም ሂደት ለመከታተል እንድትጠቀምበት የተዘጋጀ ነው።

3.2 የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያ የስራ ክንውን ክትትል

የጤና ኤክስቴንሽን ሙያተኛ ስራዎን በምታከናውንባቸው አካባቢዎች የሰራቻቸውን አበይት ተግባራት አስመልክቶ ሳምንታዊ የወርሃዊ የሩብ አመት የስራ ክንውን ክትትልና የውስጣዊ የስራ ሂደት ጥረት ማሻሻልን አስመልክቶ በየጊዜው ከሱፐርቫይዘር፣ ከግንባር ቀደም ጤና ተባባሪዎች እና ከጤና የልማት አጋሮች ጋር መበሆን የስራዎን ሂደት ትገመግማለች።

የሳምንታዊ የስራ ክንውን ክትትል (Weekly performance monitoring)

የሰራቻቸውን ስራዎች በተቀመጡላት ጠቋሚዎች (indicators) እቅድ ክንውኑን ትገመግማለች የተገኙ በጎ ተሞክሮዎች እንዲጠናከሩ፣ ያጋጠሙ ችግሮች ወደፊት መፍትሄ እንዲፈለግላቸውና በቀጣይነት እንዲከናወኑ ታደርጋለች። በሳምንታዊ እቅድ መሰረት ስራዎቹን ማከናወኗን ትከታተላለች። በተጨማሪም በየሁለት ሳምንቱ የግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችን ስራዎች ክትትል እያደረገች ጠቅላላ የስራ አፈፃፀሙን ትገመግማለች።

የወርሃዊ የስራ ክንውን ክትትል (monthly performance monitoring)

በአራቱም ሳምንቶች የታቀዱና የተከናወኑ ተግባራትን በወሩ መጨረሻ በማጠቃለል ጠንካራ ጎኖች እንዲጠናከሩ ያጋጠሙ ችግሮች መፍትሄ እንዲያገኙ በቀጣይነት እንዲሰሩ ከሱፐርቫይዘር ጋር በመሆን ስራዎን ትገመግማለች።

የሩብ አመት የስራ ክትትል (quarterly performance monitoring)

በሩብ አመቱ የእቅድ ክንውን ሪፖርት ለሱፐርቫይዘር ታቀርባለች። እንዲሁም እቅዱንና ክንውኑን ከሱፐርቫይዘር ከጤና ልማት አጋሮች ከቀበሌና ከክፍለ ከተማ የጤና ጥበቃ ጽ/ቤቶች ጋር በመሆን ትገመግማለች። ከዚህ ጋር በተያያዘ የተገኙ ጠንካራ ጎኖች እንዲጠናከሩ፣ ያጋጠሙ ችግሮች የመፍትሄ ሃሳቦች እንዲያገኙ እና በቀጣይነት እንዲሰሩ ታደርጋለች።

3.3. የከተማ ጤና ኤክስፔንሽን ንግግራም አፈፃፀምን ለመለካት ትኩረት ሊደረግባቸው የሚገቡ ጉዳዮች

ሀ. እየተከናወነ ያለን ሥራ መከታተልና መገምገም

የጤና ኤክስፔንሽን ንግግራም ቡድን ንግግሩን በታቀደለታ የጊዜ ገደብ፣ ግብና ጥራት ማከናወኑን ለመለካት፤

ለ. የባለሙያ አፈፃፀምን መከታተልና መገምገም

የእያንዳንዱን ባለሙያ አስተዋጽኦና ያገኘውን ውጤት ከተጣለው ግብ ጋር በማነፃፀር ለመለካትና ተገቢውን የመፍትሔ እርምጃ ለመውሰድ፤

ሐ. የሀብት አጠቃቀምን መከታተልና መገምገም

የሀብት አጠቃቀምን ከተገኘው ውጤት አንፃር ወይም በአፈፃፀም የተገኙ ፋይዳዎችን ለመለካት፤

መ. የተገኘን ውጤት (Achievement) መከታተልና መገምገም

በጤና ኤክስፔንሽን ንግግራም ቡድኑ አማካኝነት ሕብረተሰቡ እንዲያገኝ የታቀደው አገልግሎት ምን ያህል ተግባራዊ እንደሆነና ያስገኘውን ውጤት ለመለካት፤

ሠ. የሥራ አመራር አዲት ማድረግ

የሥራ አመራር ተግባራትን ስኬታማነትን ለመለካት፤

ከላይ የተጠቀሱትን ለመለካትና ለመገምገም የሚከተሉትን መከተል ይጠቅማል፡፡

- የውጤታማነት መለኪያዎችን በመምረጥ ምን መከታተልና መገምገም እንደሚገባ መወሰን፤
- አስተማማኝ ማረጋገጫ ለማግኘት ተፈላጊ መረጃዎችን መሰብሰብ፤
- ውጤቶችን ከተጣለው ግብና ዓላማ ጋር ማነፃፀር፤ ማለትም፤
 - ውጤቶቹ ከተጣለው ግብ/ዓላማ ጋር ሲነፃፅሩ በመካከላቸው ክፍተት ከሌለ ተግባራትን አጠናክሮ መቀጠል፤
 - ውጤቶቹ ከተጣለው ግብ/ዓላማ በላይ ሆነው ከተገኙ ምክንያቶቹን ለይቶ ማወቅ፡፡ ለምሳሌ፡-
 1. እቅዱ ከተጣለው ግብ/ዓላማ አንፃር የተጋነነና ተጨባጭ ሆኖ ካለተገኘ እቅዱን መከለስ፤
 2. ውጤቱ የላቀ የሆነው ከፍተኛ የሆነ ድጋፍ በመደረጉ ምክንያት ከሆነ ወደፊትም ፕሮግራሙን በሌሎች አካባቢዎች ለማስፋፋት ልምድ መቅሰም፤
 3. ከተጣለው ግብ/ዓላማ የላቀ ውጤት ሲገኝ ይህንኑ አፈፃፀም ጠብቆ ተግባራትን ማከናወን፤
- በአንፃሩ ውጤቱ ከተጣለው ግብ/ዓላማ በታች ሆኖ ሲገኝ ምክንያቶቹን ለይቶ ማወቅ፤ ለምሳሌ፡-
 1. እቅዱ ከተጣለው ግብ/ዓላማ አንፃር የተጋነነ ከሆነና ተጨባጭ ካልሆነ እቅዱን መከለስ፤
 2. ከተጣለው ግብ/ዓላማ አንፃር የተደረገው ድጋፍ አነስተኛ በመሆኑ ውጤቱ ዝቅተኛ ለመሆኑ ምክንያት ከሆነ መንስኤዎችን ለይቶ ማወቅና ተገቢውን እርምጃ መውሰድ፤
 3. የተገኘው ውጤት ከተጣለው ዓላማ አንፃር ከተጠበቀው በታች ሆኖ ሲገኝ የሱፐርቫይዘርን ድጋፍ መጠየቅና የማሻሻያ እርምጃ መውሰድ ናቸው፡፡

3.4 የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም የአፈጻጸም መስኪዎች እና ጠቋሚዎች (Performance Measurements Indicators)

የከተማ ጤና ማበልጸግ እና የበሽታ መከላከል ዳይሬክቶሬት

የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም

ጠቋሚዎች	የጤመክሥ የዘወትር ሪፖርት	የክንውን ሪፖርት	በሩብ ዓመት				በዓመት		
			ጤና ተቋም	አስተዳደር			ጤና ተቋም	አስተዳደር	
				የከተማ ጤ.ኤ.ፕ	ወጤ□/ቤ	ክጤ□/ቤ		ጤጥሚ	የከተማ ጤ.ኤ.ፕ
የወሊድ መከላከያ አቀጣበል ደረጃ	X		X	X	X	X			
ከወሊድ በፊት የአገልግሎት ሽፋን	X		X	X	X	X			
አዋላጅ									
ሀ.የሰለጠነ አዋላጅ(የዓ.ጤ.ድ. ባወጣው መስፈርት መሰረት)	X		X	X	X	X			
ከወሊድ በኋላ የአገልግሎት ሽፋን	X		X	X	X	X			
ከሰለጠነ ዓመት በታች የሆኑና ክብደታቸው የተላከ ሕጻናት ብዛት		X	X	X	X	X			
ክብደታቸው ከተላከው ከሰለጠነ ዓመት በታች ከሆኑ ሕጻናት ውስጥ በመጠነኛ/በከፍተኛ የምግብ እጥረት የተጠቁ ሕጻናት ብዛት	X		X	X	X	X			
ኅበረሰብ አቀፍ የሕጻናት በሽታዎችን የመከላከልና የማከም አገልግሎት ትግበራ		X					X	X	X
በፍቃደኝነት ላይ የተመሠረተ የምክር አገልግሎትና ምርመራ									
ሀ. ከምርመራ በፊት የምክር አገልግሎት ያገኙ ብዛት	X		X	X	X	X			
ለ. የኤች አይ ቪ ምርመራ የተደረገላቸው	X		X	X	X	X			
ሐ. ቫይረሱ በደማቸው የተገኘ	X		X	X	X	X			

የከተማ ጤና ማበልጸግ እና የበሽታ መከላከል ዳይሬክቶሬት

የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም

ጠቋሚዎች	የጤመክሥ የዘወትር ሪፖርት	የክንውን ሪፖርት	በሩብ ዓመት				በዓመት				
			ጤና ተቋም	አስተዳደር			ጤና ተቋም	አስተዳደር			
				የከተማ ጤ.ኤ.ፕ	ወጤ□/ቤ	ክጤ□/ቤ		ጤጥሚ	የከተማ ጤ.ኤ.ፕ	ወጤቢ	ክጤቢ
በአጣዳፊ የልጅነት ልምሻ የተጠቁ (በፖሊዮ እና ያለፖሊዮ)	X		X	X	X	X					
የመጻፍ ቤት ሽፋን	X							X	X	X	X
የንጹህ የመጠጥ ወሃ ሽፋን	X							X	X	X	X
አንድ የጤና ባለሙያ በአካባቢው ነዋሪ ብዛት ሲሰላ ያለው ድርሻ በሥራ መደብ (ጤና ኤክስቴንሽን ሠራተኛ)	X								X	X	X
ከተቀመጠው ደረጃ አንጻር በአካባቢው ያሉ የጤና ተቋማት ብዛት በደረጃ	X								X	X	X
ከሥራ የመልቀቅ ሁኔታ በሥራ መደብ (ጤና ኤክስቴንሽን ሠራተኛ)	X								X	X	X
ባለፈው አንድ ዓመት ውስጥ ለሥልጠና የተላኩ የጤና ባለሙያዎች ብዛት	X								X	X	X
ለአንድ የጤና ኤክስቴንሽን ሠራተኛ መሰረታዊና የድንገተኛ ኪት አደላ ሁኔታ		X						X	X	X	X
የተደረገ የክትትል ጉብኝት ብዛት	X			X	X	X	X				
የተደረገ ርገሉ ግምገማና አሳታፊ የግምገማ ውይይት ብዛት	X			X	X	X	X				

የከተማ ጤና ማበልጸግ እና የበሽታ መከላከል ዳይሬክቶሬት
የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም

ጠቋሚዎች	የጤመክሥ የዘወትር ሪፖርት	የክንውን ሪፖርት	አስተዳደር የከተማ ጤ.ኤ.ፕ	በሩብ ዓመት			በዓመት			
				ወጤ□/ቤ	ጤና ተቋም		አስተዳደር የከተማ ጤ.ኤ.ፕ	ጤና ተቋም		
					ክጤ□/ቤ	ጤጥሚ		ወጤቢ	ክጤቢ	ጤጥሚ
መደበኛ የጤና እና አስተዳደራዊ ሪፖርቶች በተሟላ እና ወቅቱን በጠበቀ ሁኔታ መቅረባቸው	X			X	X	X				
የመረጃ ጥራት	X		X							
የምግብ እርዳታ ያገኙ ወላጆቻቸውን ያጡና ለችግር የተጋለጡ ህፃናት ብዛት		X	X	X	X	X				
የመጠለያ ድጋፍ ያገኙ ወላጆቻቸውን ያጡና ለችግር የተጋለጡ ህፃናት ብዛት		X	X	X	X	X				
የትምህርት ድጋፍ ያገኙ ወላጆቻቸውን ያጡና ለችግር የተጋለጡ ህፃናት ብዛት		X	X	X	X	X				
የገቢ ማስገኛ ሥራ ድጋፍ ያገኙ ወላጆቻቸውን ያጡና ለችግር የተጋለጡ ህፃናት ብዛት		X	X	X	X	X				
የምግብ እርዳታ ያገኙ ከቫይረሱ ጋር የሚኖሩ ወገኖች ብዛት		X	X	X	X	X				
የመጠለያ እርዳታ ያገኙ ከቫይረሱ ጋር የሚኖሩ ወገኖች ብዛት		X	X	X	X	X				
የገቢ ማስገኛ ሥራ ድጋፍ ያገኙ ከቫይረሱ ጋር የሚኖሩ ወገኖች ብዛት		X	X	X	X	X				
የዲዲቲ ርጭት የተደረገላቸው ቤቶች ብዛት		X					X	X	X	X
የአጎር እደላ የተደረገላቸው ቤቶች ብዛት		X					X	X	X	X
የተመረቁ አባወራዎች ብዛት		X	X	X	X	X				

የከተማ ጤና ማበልጸግ እና የበሽታ መከላከል ዳይሬክቶሬት

የከተማ ጤና ኤክስቴንሽን ፕሮግራም

ጠቋሚዎች	የጤመክሥ የዘወትር ሪፖርት	የክንውን ሪፖርት	የከተማ ጤ.ኤ.ፕ	በፍብ ዓመት			በዓመት					
				ጤና ተቋም	አስተዳደር	ጤና ተቋም			አስተዳደር	ጤና ተቋም		
						ወጤ□/ቤ	ክጤ□/ቤ	ጤጥሚ		የጤመክሥ የዘወትር ሪፖርት	የክንውን ሪፖርት	የከተማ ጤ.ኤ.ፕ
መጻጻጃ ያላቸው የመንግሥት/የግል ተቋማት ብዛት		X						X	X	X	X	
ንጹህና አስተማማኝ የውሃ አቅርቦት ያላቸው የመንግሥት/የግል ጤና ተቋማት ብዛት		X						X	X	X	X	
የገላ መታጠቢያ አገልግሎት ያላቸው የመንግሥት/የግል ተቋማት ብዛት		X						X	X	X	X	
የውሃ ጥራት ፍተሻ የተካሄደባቸው የመንግሥት/የግል ተቋማት ብዛት		X						X	X	X	X	
የቆሻሻ ማቃጠያ ያላቸው የመንግሥት/የግል ጤና ተቋማት ብዛት		X						X	X	X	X	
የቤተሰብ ምጣኔ ምክር አገልግሎት ያላቸውና የሚሰጡ የመንግሥት/የግል ተቋማት ብዛት		X						X	X	X	X	
የመጀመሪያ ህክምና አገልግሎት የሚሰጡ የመንግሥት/የግል ጤና ተቋማት ብዛት		X						X	X	X	X	
ንጹህና በቂ የአየር ማስወጫና ማስገቢያ ያላቸው ክፍሎች ያሏቸው ትምህርት ቤቶች ብዛት		X						X	X	X	X	
የጤና ክበባት ያሏቸው ትምህርት ቤቶች ብዛት		X						X	X	X	X	

ጤመክሥ= የጤና መረጃ አመራር ስርዓት

ወጤጽ= ወረዳ ጤና ጥበቃ ጽ/ቤት

□,□ ሚ= ጤና ጥበቃ ሚኒስቴር

የከተማ ጤና እክስቴንን ባሰሙ ደ ተገባርና ኃላፊነት

የከተማ ጤና እክስቴንን ባሰሙ ደ ተጠሪነቷ ሰከተማ ጤና እክስቴንን ቡድን መሪ ሆኖ የሚከተሉትን ዓበይት ተገባራት ታከናውናለች፡፡

1. የጤና ፓሲሲና ስትራቴጂ አቅጣጫዎችን፣ የጤናውን ዘርፍ ልማት መርህ-ጠር እውቃ ትተገብራለች፤
2. በአገልግሎት መስጫ ክልሏ በሚገኙ ቤተሰቦች፣ ትምህርት ቤቶችና የወጣት ማዕከላት የከተማ ጤና እክስቴንን ፕሮግራምን ታቅዳለች፤ ትተገብራለች፤ ታስተባብራለች፤ ትከታተላለች፤ ትገመግማለች፤
3. ከቀበሌ አስተዳደር፣ ከልማት አጋሮች፣ ከሌክተር መስሪያ ቤቶችና ከሕብረተሰቡ ጋር በመሆን የአገልግሎት መስጫ ክልሏን ካርታ ማዘጋጀት፣ የመነሻ ጥናት ማካሄድ፣ ሰነዶችን በመመርመር፣ የተገኙ መረጃዎችን በመተንተንና በማጠናቀር የቀበሌውን የጤና ገጽ ስለች፤
4. ፕሮግራሙን በተዋጣለች መልኩ ተገባራዊ ሰማድረግ እንዲቻል የተሰደደ የሕብረተሰብ ክፍሎችን በመኖሪያ ቤት አካባቢ፣ በጎጥ/ቀጣና፣ በሥራ ሰ ተ... እንደአመቺነቱ ከፋፍሳ ታደራጃለች፤
5. ለፕሮግራሙ ተገባራት የሚያስፈልጉ ግብአቶች እንዲሟሉ በቀበሌው የሚገኘውን ሀብት /የሰው ኃይል፣ ፋይናንስና ቀሳቀስ/ትሰደድለች፤ ለቀበሌው መስተዳድርም የሀብት ስርጭት መረጃ በማቅረብ በመስተ በኩል ግብዓቶች እንዲሟሉና አገልግሎት ሳይ እንዲውሉ ታደርጋለች፤
6. በቤተሰብና በመኖሪያ አካባቢ፣ በትምህርት ቤት፣ በወጣት ማዕከልና በሕብረተሰቡ ውስጥ በመንቀሳቀስ በጤና እክስቴንን ፕሮግራም ዙሪያ ሕብረተሰቡን በማንቀሳቀስ፣ በማደራጀትና በማስተባበር፣ በማስተማርና ድጋፍና ክብካቤ በማድረግ ሕብረተሰቡን በጤናው ልማት ታነሳሳለች፤
7. ቤተሰቦች የራሳቸውን ችግር በጥረ ቸው እንዲፈቱ ሰማስቻል በሞዴል ቤተሰብነት በመመልመልና በማሰልጠን ታስመርቃለች፤
8. ከሰለጠኑና ከተመረቁ ሞዴል ቤተሰቦች መካከል የተሻለ ብቃትና ፍላጎት ያሳቸውን በግንባር ቀደም የጤና ተባባሪነት በመመልመል ታሰሰጥናለች፤ ግንባር ቀደምቱ ሌሎች ቤተሰቦችን ሲያሰሰጥኑ ድጋፋዊ ክትትል ታደርጋለች፤
9. የትምህርት ቤት ሕብረተሰብ በጤና እክስቴንን ፕሮግራም አማካኝነት ጤናውን ብቅ መማር ማስተማሩ ሂደት ያስአንዳች ችግር መከናወን እንዲችል ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችን በመመልመል ታሰሰጥናለች፤ ድጋፋዊ ክትትል ታደርጋለች፤
10. ወጣቶች በወጣት ማዕከላት በሚሰጥ የጤና እክስቴንን ፕሮግራም አማካኝነት ጤናው እንዲጠበቅና አምራች እንዲሆን ግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችን በመመልመል ታሰሰጥናለች፤ ድጋፋዊ ክትትል ታደርጋለች፤

11. የሕብረተሰቡን አሰፋፈር መሰረት በሚደረግ በዝቅተኛ በመካከለኛና በከፍተኛ ኑሮ ረ ሳ ሰሚቶ የሕብረተሰብ ክፍሎች የሚሰጡ አገልግሎቶችን በመስደት በሀይዲንና አካባቢ ጤና አገልግሎት፣ በቤተሰብ ጤና ክብካቤ ፣ በበሽታዎች መከላከልና መቆጣጠር ሳይ በማተኮር 15ቱን የከተማ ጤና ሴክሰቴንሽን ፓኪዶችን በከተማ ጤና ሴክሰቴንሽን ፕሮግራም አፈጻጸም መመሪያ መሰረት የቤት ሰቤት አገልግሎት ትሰጣሉ።
12. የህመማን አሳሳክና አቀባበል ሥርዓትን ተግባራዊ ታደርጋለህ።
13. የዶክሜንቲሽን ሥርዓትን ትዘረጋለህ። የፋይል አደዳዝን በማደራጀት ተግባራዊ ታደርጋለህ።
14. ለመጀመሪያ ህክምና እርዳታ የሚያስፈልጉ መገልገያዎችን በወቅቱ ትጠይቃለህ። ሲፈቀድም በመረከብ በትክክል ትጠቀማለህ።
15. ቤት ሰቤት በመሄድ ህክምናቸውን ያቋረጡ ካሉ በመስደት እንዲቀጥሉ ታደርጋለህ።
16. የጤና አገልግሎትን በተመለከተ ሕብረተሰቡን ትቀሰቅሳለህ። በዘመቻዎችም እንዲሳተፉ ታደርጋለህ።
17. የቆየ ህመም ሳለባቸው የቤተሰብ አባላት ክብካቤና ክትትል ታደርጋለህ። ለተንከባካቢ የቤተሰብ አባላት ተገቢውን ስልጠና ትሰጣለህ።
18. ከግንባር ቀደም የጤና ተባባሪዎችና ከወረዳ/ክፍለ ከተማ ጤና ጥበቃ ጽ/ቤት ባለሙያዎች ጋር በሚደረግ ወርሃዊ የራብ ዓመት የስድስት ወርና ዓመዊ ቅ አፈጻጸም ግምገማ ሳይ ሪፖርቷን ታቀርባለህ። በንቃት ትሳተፋለህ። የተሞክሮ ልልል ታደርጋለህ። የጋራ ውሳኔ ሳይ የሚደረሰባቸውንም ተግባራዊ ታደርጋለህ።
19. ስለፕሮግራሙ አፈጻጸም ወርሃዊ፣ የራብ ዓመት፣ የግማሽ ዓመት፣ የዘጠኝ ወርና መታዊ ሪፖርት በማዘጋጀት ለሚመለከታቸው ክፍሎች ታቀርባለህ።

ለጤና ኤክስፐርትስ ባለሙያ የሚያስፈልጉ መሰረታዊ መሳሪያዎች እና መድሐኒቶች

Duties of UHE Professionals

- Measure vital sign
- Give FANC
- Give FP service
- Prevent HIV transmission from mother to children
- Emergency service
- Screen malnutrition in under five pregnant and lactating mothers

Materials Needed

መሰረታዊ መሳሪያዎች

S/N	Item	Discription
1	Sphygnomanometer	<ul style="list-style-type: none"> ▪ aneroid model ▪ calibration:300mmHg ▪ complete with Vecrocuff, bulb and value ▪ With a case
2	Sthestoscope	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bowls type ▪ Chest piece with diaphragm and bell shaped ▪ Binaural with ear tips ▪ Y shaped tubing ▪ Metal pasts stainless steel
3	Thermometer (clinical)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oral, prismatic type ▪ Lens front ▪ Cylindrical bulb ▪ Range 35°-45°c in plastic case
4	Infant scale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Automatic reading, dial type ▪ Loading capacity 16kgs min. ▪ Tray size oblong stainless steel pan 400X285mm
5	Hand reflector/ torch	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hand reflector with battries, wit hock for hanging on belt
6	Dressing instrument set	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gally pots ▪ Forcepts dissecting Lane’s 1X2 teeth 140mm ▪ Needle holder, Mayo hegar’s 180mm stainless steel ▪ Scissors, sharp point straigth 120mm s/s ▪ Scissors, Metzenbalem flat s/s curved ▪ Forceps sponge holding rampley for Frostier 178 mm s/s ▪ Forceps, artery, Halsteads mosquito 120mm, s/s ▪ Forceps, artery, Halsteads mosquito 120mm straight, s/s ▪ Forceps, sponge holding 200mm
7	Tape measure	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2 meters, graduated metic system

- BP apparatus
- Fetoscope
- Oral contraceptives, condom, injectables, implanon
- Rapid test kits for PMTCT
- Weighting scale

Emergency Services

- 1) Attend precipitated deliveries
- 2) Manage clean minor wounds
- 3) Fever management in under five especially following immunization in children with history of febrile convulsion
- 4) Manage bleeding and allergy

Materials needed for emergency services

- Delivery kits
- Oxytocin
- Adrenalin
- Paracetamol
- First aid kits (Band aid, bandage, scissor or blade, alcohol, Gv, antiseptic, furacin)

መድኃኒቶች

S/N	Group name	Drugs
Gastrointestinal drugs		
1	Drugs used in diarrhea	▪ ORS
CNS drugs		
2	Analgesics and antipyretics	▪ ASA ▪ Paracetamol
Anti-infectives		
Disorders		
3	Contraceptives	▪ Condom ▪ Implanol ▪ Depo provera
Obstetric and gynecological medications		
4	Obstetric and gynecological medications	▪ Ergometric maleattles
Ear, Nose and throat preparation		
5	Nasal and oropharyngeal preparations, Topical	▪ GV